

ВАЗОРАТИ ТАНДУРУСТӢ ВА ҲИФЗИ ИҶТИМОИИ АҲОЛИИ
ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН

МУАССИСАИ ДАВЛАТИИ «МАРКАЗИ ҶУМҲУРИЯВИИ ҲИМОЯИ
АҲОЛӢ АЗ БЕМОРИИ СИЛ

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

Дастурамал оид ба идоракунии ҳамгиرويшудаи бемории сил дар Ҷумҳурии Тоҷикистон

Душанбе – 2021 с.

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

Маводи мазкур бо кӯмаки мардуми Амрико, ки тавассути Агенсии ИМА оид ба рушди байналмилалӣ (USAID) расонида мешавад, имконпазир гардид. Abt Associates барои мазмун ва мундариҷаи мавод ҷавобгар аст ва шарт нест, ки ин мақоми USAID ва ё Ҳукумати ИМА-ро инъикос намояд.

Ба ҳамаи муаллифон, ки дар оmodасозии дастурамали мазкур саҳми худро гузоштаанд, арзи сипос менамоем:

Ғафур Муҳсинзода	Муовини аввали Вазири тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон (ВТ ва ҲИА ҶТ)
Шодихон Ҷамшед	Муовини Вазири ВТ ва ҲИА ҶТ
Аслиддин Раҷабзода	Директори МД “Маркази ҷумҳуриявии ҳимояи аҳоли аз бемории сил” (МҶҲАБС), ВТ ва ҲИА ҶТ
Шаҳноза Азамова	Муовини директори (МҶҲАБС), ВТ ва ҲИА ҶТ
Зоир Абдуллоев	Муовини директори (МҶҲАБС), ВТ ва ҲИА ҶТ
Дилором Қосимова	Директори минтақавии лоиҳаи USAID ETICA
Зарина Муссаева	Директори лоиҳаи USAID ETICA дар ҶТ
Октам Бобоҷаев	Мушовири лоиҳаи USAID ETICA оид ба сил дар ҶТ
Саодат Қосимова	Мутахассис оид ба такмили иқтисоди мутахассисон, мониторинг ва арзёбии лоиҳаи USAID ETICA дар Ҷумҳурии Тоҷикистон
Ҳурия Ҳисомова	Мутахассис оид ба идоракунии ҳамгиришудаи бемории сил дар Ҷумҳурии Тоҷикистон

Барои кӯмаки машваратӣ, ки дар таҳияи Дастурамал оид ба идоракунии ҳамгиришудаи ҳолатҳои бемории сил дар Ҷумҳурии Тоҷикистон расонида шудааст, миннатдории самимии худро ба шахсони зерин изҳор менамоем:

Михаил Волик, Мушовири байналмилалӣ оид ба сили лоиҳаи USAID ETICA

Татьяна Тоичкина, Мушовири байналмилалӣ оид ба сили лоиҳаи USAID ETICA

Нана Заркуа, Мушовири байналмилалӣ оид ба сил дар назди МҶҲАБС / USAID

Тақризгар

Илҳом Бандаев – Сардори Раёсати ислоҳоти кумаки аввалияи тиббӣ ва робитаҳои байналмилалӣ Вазорати тандурустӣ ва ҲИА ҶТ

Мундариҷа

РҶҲАТИ ИХТИСОРАҶО	6
МУҚАДДИМА	7
БОБИ 1. ХИЗМАТРАСОНИИ ЗИДДИСИЛӢ ДАР ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН:	
ВАЗЪИ МУОСИР, ДАСТОВАРДҶОИ АСОСӢ ВА МУШКИЛОТИ НАВ	8
Дастгирии сиёсии Ҳукумат	8
Системаи хизматрасонии зиддисилӢ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон	10
Соҳаи зиддисилӢ	10
Вазифаҳои соҳаи зиддисилӢ	10
Сохтори соҳаи зиддисилӢ	11
Шабакаи озмоишгоҳҳои зиддисилӢ	12
Соҳаи иҷрои ҷазои ҷиноятӣ	13
Муассисаҳои кумаки аввалияи тиббӣ-санитарӣ (КАТС)	14
Хадамоти назорати давлатии санитарӣ-эпидемиологӣ	15
Марказҳои пешгирӣ ва мубориза бо бемории пайдошудаи норасоии масуният (МБПНМ)	16
Марказҳои ташаккули тарзи ҳаёти солим	18
Ташкилотҳои ҷамъиятӣ	18
Мақомоти худидоракунии маҳаллӣ дар системаи хизматрасонии зиддисилии	
Ҷумҳурии Тоҷикистон	20
Бахши хусусии тандурустӣ	21
Мушкилоти нав: таъсири пандемии COVID-19 дар амалисозии чорабиниҳои зиддисилӢ	24
БОБИ 2. МОДЕЛИ ҶАМГИРОИШУДАИ РАСОНИДАНИ КҶМАК, КИ ТУТ ТАВСИЯ ДОДААСТ	25
Мафҳуми модели ҷамгироишудаи расонидани кӯмак	25
Муносибати каскадӣ (зина ба зина) дар расонидани кӯмаки зиддисилӢ	27
БОБИ 3. РАСОНИДАНИ ХИЗМАТҶОИ ҶАМГИРОИШУДА ДАР МАРҶИЛАИ ДАРӢФТ ВА	
СКРИНИНГ БАРОИ БЕМОРИИ СИЛ	32
БОБИ 4. РАСОНИДАНИ ХИЗМАТҶОИ ҶАМГИРОИШУДА ДАР МАРҶИЛАИ	
ТАШХИСИ БЕМОРИИ СИЛ	38
Усулҳои таҳқиқоти нурӣ	45
Усулҳои таҳқиқоти инвазивии инструменталӣ	46
Санҷишҳои алергикии пӯстӣ (иммунодиагностика)	46
Таҳқиқотҳои ёрирасон	46

БОБИ 5. РАСОНИДАНИ ХИЗМАТҲОИ ҲАМГИРОИШУДА ДАР МАРҲИЛАИ БАҚАЙДГИРӢ ҲАМЧУН ҲОЛАТИ БЕМОРИИ СИЛ	47
Модели Ҳамкорӣ ва хизматрасонӣ дар марҳилаи бақайдгирии ҳолатҳои бемории сил	49
БОБИ 6. РАСОНИДАНИ ХИЗМАТҲОИ ҲАМГИРОИШУДА ДАР МАРҲИЛАИ ТАБОБАТИ БС	50
БОБИ 7. РАСОНИДАНИ ХИЗМАТҲОИ ҲАМГИРОИШУДА ПАС АЗ АНҚОМИ МУҲЛАТИ ТАБОБАТИ БС. ДИСПАНСЕРИЗАТСИЯ ДАР БС	55
БОБИ 8. РАСОНИДАНИ ХИЗМАТҲОИ ҲАМГИРОИШУДА ҲАНГОМИ ПЕШБУРДИ ТАМОСҶО ВА ТАБОБАТИ СИРОЯТИ НИҲОНИИ СИЛ	56
Намудҳои табобати СНС	58
БОБИ 9. СИСТЕМАИ ИДОРАКУНИИ ҲОЛАТҶО Ё КЕЙС-МЕНЕДЖМЕНТ	60
Тими идоракунии ҳолатҷо	63
Талаботҷо барои идоракунии ҳолатҷо бемории сил	63
БОБИ 10. ДАСТГИРИИ ИНФИРОДИИ ТИББӢ ВА ИҶТИМОИИ БЕМОРОНИ СИЛИ БА ДОРУҶО УСТУВОР	65
Дастгирии инфиродии тиббӣ-иҷтимоӣ дар сохтори кейс-менеджмент	65
Рӯйхати санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ, ки расонидани кумаки иҷтимоиро ба шахсони гирифтори бемории сил танзим мекунанд	69
Нақшҳои асосӣ, салоҳият ва тақсимои уҳдадорихо	71
Системаи раванасозӣ барои гирифтани хизматҷо	72
Мониторинг ва меъёрҳои арзёбии самаранокии барномаи ДИТИ	73
БОБИ 11. НАҚШИ СИСТЕМАҶОИ ИТТИЛОӢ ДАР ИДОРАКУНИИ ҲАМГИРОИШУДАИ ҲОЛАТҶОИ БЕМОРИИ СИЛ	74
Рӯйхати ҷадвалҳо ва диаграммаҳо	76
Рӯйхати ҷадвалҳо	76
Рӯйхати диаграммаҳо	76
МАФҲУМҶО ВА МУАЙЯНКУНАНДАҶОИ АСОСӢ	77
Рӯйхати адабиётҷо	82
ЗАМИМАҶО	85

Рӯйхати ихтисораҳо

МФБД	Мониторинги фаъоли бехатарии доруҳо
ТЗРВ	Табобати зиддиретровирусӣ
БҶМЗ	Шаҳси бе ҷои муайяни зист
БСЖ	Батсиллаи Калмет – Жерен (ваксина)
ВНМО, БПНМ	Вируси норасоии масунияти одам \ Бемории пайдошудаи норасоии масуният
ТУТ	Ташкилоти умумиҷаҳонии тандурустӣ
ТВ (VST)	Табобати видеоӣ
ХДТТИ	Хадамоти давлатии ташхиси тиббӣ – иҷтимоӣ
РИА (IGRA)	Тести гаммаинтерферонӣ (реаксияи имуноглобулинии антителҳо)
ДИТИ	Дастгирии инфиродии тиббӣ – иҷтимоӣ
ТК	Томографияи компютерӣ
ШВЗ	Шаҳсони бо ВНМО зиндагикунанда
СНС	Сирояти ниҳонии сил
БС ДУ	Шаклҳои ба доруҳо устувори бемории сил (БСДСУ- бемории сили ба доруҳои сершумор устувор, БСДУВ- бемории сили ба доруҳо устувори васеъ дошта, БС ДҶ- бемории сили ба доруҳо ҳассос)
ВТ ва ҲИА ҶТ	Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии Ҷумҳурии Тоҷикистон
М ва А	Мониторинг ва арзёбӣ
ТМР	Томографияи магнитӣ-резонансӣ
ТКБ	Томографияи компютери бисёрспиралӣ
ТБН (ДОТС)	Табобати бевосита назоратшаванда (DOTS, Directly observed treatment)
БМҲАБС\БМЗ	Барномаи миллии ҷимояи аҳоли аз бемории сил/Барномаи миллии зиддисилӣ
ММБСШ ва ҶҚС	Маркази миллии бемориҳои сил.ю шуш ва ҷарроҳии қафаси сина /Мачитон
ҲН	Ҳодисаи номатлуб
УҚС	Узвҳои қафаси сина
ТҶ	Ташкилоти ҷамъиятӣ
ДЗҚ2	Доруҳои зиддисилии қатори 2
КАТС	Кӯмаки аввалияи тиббӣ – санитарӣ
ДЗС	Доруҳои зиддисилӣ
ХДНСЭ	Хадамоти давлатии назорати санитарӣ-эпидемиологӣ
БС	Бемории сил
ТБ-LAM	Санҷиши Липоарабиноманнаноии канори паҳлӯӣ
СХД	Санҷиши ҳассосияти доруҳо
ТУС	Таҳқиқоти ултрасадоӣ
ФЛГ	Флюорография
КММТ	Комиссияи марказии машваратии тиббӣ
МҲАБС	Маркази ҷимояи аҳоли аз бемории сил (МҶҲАБС-Ҷумҳуриявӣ, МВҲАБС - вилоятӣ, МШҲАБС- шаҳрӣ)
МБПНМ	Маркази ҷумҳуриявии пешгирӣ ва мубориза бо бемории пайдошудаи норасоии масуният
МТТҲС	Маркази (ҷумҳуриявии)ташаққули тарзи ҳаёти солим
COVID-19	Бемории сироятӣ, ки барангезандааш коронавирус SARS-CoV-2 мебошад
LPA	Усули таҳқиқи хатӣ

Муқаддима

Чуноне, ки дар тамоми ҷаҳон ҷой дорад, дар Ҷумҳурии Тоҷикистон низ ҷой доштани сатҳи баланди гирифтории шаклҳои ба доруҳо устувори бемории сил (БС ДУ) ва сатҳи нокифояи табobati бомуваффақияти беморони гирифтори БС ДУ, ин оқибати бевоситаи номукаммалии системаи мавҷудаи кӯмаки зиддисилӣ аз сабаби нокифоягии ҳамкориҳои чи байни соҳаҳои тандурустӣ (бахши шаҳрвандӣ ва соҳаи иҷроии қазои қиноятӣ, соҳаи иҷтимоӣ ва ғайра) ва чи байни секторҳои хусусӣ ва ҷамъиятии тандурустӣ барои ноил шудан ба потенциали ҳадди ниҳони саломатӣ дар байни аҳоли дар шароити мавҷуд набудани инфрасохтори мувофиқ ва норасоии доимии кормандон ба шумор меравад. Ин хусусан барои минтақаҳои аз ҷиҳати ҷуғрофӣ дурдаст ва кӯҳистонии кишвар муҳим аст. Ин мушкилот бо номукаммалии системаи маблағгузорӣ ва ҳавасмандкунии кормандон боз ҳам шадидтар мешаванд ва боиси сатҳи пасти самаранокии табобат ё қатъшавии табобат, махсусан дар байни беморони аз гурӯҳҳои осебпазири аҳоли дарёфтшуда мегардад.

Такмили минбаъдаи кӯмак ба беморони сил афзалияти бешубҳаи Барномаи миллии ҷимояи аҳоли аз бемории сил дар Ҷумҳурии Тоҷикистон мебошад.¹

Тоҷикистон ба мисли бисёр кишварҳои Аврупои Шарқӣ ва минтақаи Осиёи Марказӣ ниёз ба гузариш аз системаи тандурустии модели амудӣ, ки расонидани ёрии тиббӣ асосан дар беморхонаҳо гузаронида мешавад, ба моделҳои нисбатан мувофиқтар дорад, ки дар онҳо хидматҳои гуногун дар сатҳи кӯмаки аввалияи тиббӣ санитарӣ ҳамгироӣ карда мешавад.² Барои гузариш ба моделҳои нисбатан босамари БС ДУ – ро таъмин мекунанд, татбиқи намудани механизмҳои, ки моделҳои ҳамҷолиби табобат ва нигоҳубинро дастгирӣ мекунанд, таҳия ва татбиқи таҷрибаҳои ба эҳтиёҷоти одамон нигаронидашуда, таъмини ҳамкориҳои байнисоҳавӣ миёни муассисаҳои гуногуни тандурустӣ ва соҳаҳои иҷтимоӣ, инчунин сатҳи баланди ҳавасмандкунӣ ва масъулиятнокии кормандон ин соҳаҳо зарур мебошад.

Яке аз равишҳои, ки метавонад ба таври назаррас самаранокии табobati БС ДУ – ро баланд бардорад, технологияи дастгирии инфиродии тиббӣ ва иҷтимоӣ (ДИТИ) мебошад, ки на танҳо расонидани хидмати босифати тиббӣ ба беморон, балки кӯмак ва дастгирӣ дар ҳалли намудҳои гуногуни мушкилот (маишӣ, равонӣ, моддӣ ва ғайра) -ро, ки дар роҳи бомуваффақият анҷом ёфтани табобат дар ҳама марҳила ба вуҷуд

¹ Барномаи миллии ҷимояи аҳоли аз бемории сил, Душанбе, 2021

² Модели концептуалии кӯмаки зиддисилӣ, ки ба эҳтиёҷоти одамон равона карда шудааст, барои мамлакатҳои Аврупои Шарқӣ ва Осиёи Марказӣ барои табobati самаранокии БС ДУ. ЕвроВОЗ, 2017

меоянд, дарбар мегирад.

Оғози ин амал ҳамеша арзёбии ниёзҳои ҳар як фарди алоҳида аст. Дар натиҷаи ин, барои ҳалли муассиртари масъалаҳои тартиби дигар, аз ҷумла вобаста ба вазъи саломатии онҳо ва табобати бемории сили ба доруҳои сершумор устувор (БСДСУ) ё устувориҳои васеъ дошта (БСДУВ) шароит фароҳам оварда мешавад).

Дастурамали мазкур натиҷаи фаъолияти муштаракӣ Маркази ҷумҳуриявии Ҷимояи аҳолии аз бемории сил дар назди Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Гурӯҳи корӣ оид ба таҳия ва тасдиқи ин дастурамал³ дар чорҷубаи татбиқи лоиҳаи USAID оид ба рафъи бемории сил дар Осиёи Марказӣ (ETICA) мебошад.

Тавсияҳо дар ин дастурамал ба равишҳои аз ҷиҳати илмӣ тасдиқшуда ва дар сатҳи байналмилалӣ эътирофшуда оид ба ташҳис, табобат ва пешгирии бемории сил, инчунин дар Чаҳорҷубаи Аврупоӣ оид ба амалисозии ташкили хизматрасониҳои маҷмӯии тиббӣ (Моделҳои кӯмаки зиддисилии ба эҳтиёҷоти одамон нигаронидашуда, Ташкилоти умумиҷаҳонии тандурустӣ (ТУТ) 2017с.) асос ёфтаанд, ки барои истифода дар шароити Ҷумҳурии Тоҷикистон бо назардошти заминаи меъёрии ҳуқуқӣ, захираҳои мавҷуда ва таҷрибаи дар кишвар ҷамъшуда мутобиқ карда шудааст.

Дастурамали мазкур барои ташкилкунандагони системаи тандурустӣ, роҳбарони муассисаҳои зиддисилӣ, муассисаҳои кӯмаки аввалияи тиббию санитарӣ (КАТС), мутахассисони силшинос, мутахассисони марказҳои БПНМ, назорати санитарияу эпидемиологӣ, муассисаҳои хизматрасонии иҷтимоӣ ба аҳолии, инчунин барои намояндагони созмонҳои ҷамъиятӣ ва ҷамоатҳои маҳаллӣ, ки иштироки фаъолонаи онҳо барои расонидани дастгирии ҷамаҷониба ба беморони гирифтори сил (БС) ва сили ба доруҳо устувор (БС ДУ), барои татбиқи модели маҷмӯии кӯмаки зиддисилӣ дар минтақаҳои пилотии кишвар бо васеънамоии минбаъда ба тамоми кишвар пешбинӣ шудааст.

БОБИ 1 . РАСОНИДАНИ КҶМАКИ ЗИДДИСИЛӢ ДАР ТОҶИКИСТОН: ВАЗӢИ МУОСИР, ДАСТОВАРДӢОИ АСОСӢ ВА МУШКИЛОТИ НАВ

Дастгирии сиёсии давлатӣ

Принсипи калидии сиёсати миллии Тоҷикистон дар самти бемории сил ин риояи дастуру тавсияҳои ТУТ, стратегияҳо ва тавсияҳои муосири байналмилалӣ, ки ба далелҳо асос ёфтаанд, инчунин стандартҳои миллии ташҳис, табобат ва пешгирии

³ Фармоиши Директори Маркази ҷумҳуриявии Ҷимояи аҳолии аз бемории сили Ҷумҳурии Тоҷикистон «Оид ба таъсис додани гурӯҳи корӣ», №19 аз 15 июни 2020 с.

бемории сил, нигоҳубин ва кумак ба ҳамаи одамони бо ин мушкилот дучоршуда мебошад.

Кодекси тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки соли 2017⁴ қабул шудааст ва тамоми соҳаҳои нигоҳдории тандурустиро дар бар мегирад, дорои боби алоҳидаест, ки ба ҳимояи аҳоли аз бемории сил бахшида шудааст.

Дар он тартиби расонидани кумаки зиддисилӣ ва назорати диспансерӣ, ҳуқуқ ва ӯҳдадориҳои шахсони гирифтори бемории сил, тартиби баҳисобгирии оморӣ, кафолати дастгирии иҷтимоӣ ва ҳимояи шахсони гирифтори бемории сил ва кормандони тиббие, ки бевосита ба расонидани кӯмаки зиддисилӣ ба аҳоли машғуланд, вазифаҳои субъектҳои фаъолияти хусусии тиббӣ ва одамоне, ки бо тибби халқӣ машғуланд, чораҳои махсус оид ба пешгирии сил тавсиф дода шудааст.

Барномаи миллии ҳимояи аҳоли аз бемории сил (БМҲАБС) барои солҳои 2021-2025 бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон №49 аз 27 феввали соли 2021 тасдиқ шудааст. Ҳадафҳои БМҲАБС мувофиқи ташаббусҳои миллии стратегияи рушд муқаррар карда шудаанд ва ба Стратегияи Глобалии барҳам додани бемории сил ва ҳадафҳое, ки дар Эълумияи сиёсии Ҷаласаи сатҳи олии Ассамблеяи Генералии Созмони Милали Муттаҳид оид ба бемории сил⁵ зикр шудаанд, мувофиқат мекунанд.

Ҳадафи умумии Барномаи миллии мазкур коҳиш додани сарбории бемории сил ва таъсири он ба рушди иҷтимоию иқтисодии кишвар тавассути таъмини дастрасии ҳамаҷониба ба ташхиси саривақтӣ ва босифати ҳама шаклҳои бемории сил, аз ҷумла сили ниҳонӣ, ки сатҳи беморшавӣ ва фавтро коҳиш медиҳад, инчунин пешгирӣ намудани инкишофи минбаъдаи устуворият ба доруҳо мебошад.

То имрӯз дар амалияи ҷаҳонии мубориза бар зидди бемории сил дар масъалаҳои сиёсати байналмилалӣ, дастурамалҳо ва технологияҳо тағйироти муҳим ба амал омадаанд, ки дар баробари беҳтар шудани таъсири клиникӣ ва барномавӣ, инчунин тағйирот дар механизмҳои маблағгузорию системаи тандурустиро талаб мекунанд. Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон дар назди худ вазифа гузоштааст, ки тадриҷан механизмҳои ҷудо кардани маблағҳои буҷетӣ ва дигар захираҳоро барои назорати самараноки бемории сил дар ҷумҳурӣ таҳия ва оптимизатсия кунад.

Таъсиси системаи кафолатҳои давлатии расонидани ёриҳои роғони тиббӣ, ки хароҷоти табобати бемориҳои аз ҷиҳати иҷтимоӣ муҳим ва дастрасӣ ба хизматрасониҳои тиббиро барои табақаҳои аз ҷиҳати иҷтимоӣ осебпазири аҳоли таъмин менамояд, яке аз самтҳои асосии стратегияи миллии рушди Ҷумҳурии

⁴ Қарори Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон №1413 аз 30 май 2017 сол.

⁵ Маводҳои Ҷаласаи сатҳи олии Ассамблеяи Генералии Созмони Милали Муттаҳид оид ба бемории сил (ҶСО СММ), 2018, Нью-Йорк https://www.who.int/tb/features_archive/web-flyer-120x120-RU.pdf?ua=1 Ҳадафҳои асосӣ ва вазифаҳои ҷаласаи сатҳи олии СММ оид ба мубориза бар зидди бемории сил барои давраҳои то соли 2022

Тоҷикистон мебошад ва дар фасли "Тандурустӣ ва дарозумрӣ" инъикос ёфтааст.

Системаи расонидани кумаки зиддисилӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон

Соҳаи зиддисилӣ

Соҳаи зиддисилии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз шабакаи муассисаҳои махсусгардонидашуда, ки дар саросари кишвар ҷойгир аст, ташкил карда шудааст.

Муассисаҳои шабакаи мазкур ба Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон (ВТ ва ҲИА ҚТ) итоат мекунад, дар сатҳи вилоятӣ, шаҳрӣ, ноҳиявӣ низ инчунин ба мақомоти маҳаллии ҳудудӣ тобеъ мебошанд. Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки мақоми олии маъмурӣ ва органи иҷрокундаи давлатии системаи тандурустӣ буда, роҳбарии стратегиро амалӣ менамояд, барои банақшагирии фаъолият ва мониторинги хизматрасонии махсусгардонидашудаи тиббӣ ба аҳоли, рушди захираҳои инсонӣ дар муассисаҳои тандурустӣ, барои ислоҳоти системаи тандурустӣ ва дигар чорабиниҳои марбут ба рушди системаи тандурустӣ масъул мебошад. ВТ ва ҲИА ҚТ расонидани кӯмаки зиддисилиро бо ҳамаи соҳаҳо ва сохторҳои системаи тандурустӣ, ба монанди Маркази ҷумҳуриявии пешгирӣ ва мубориза бо бемории пайдошудаи норасоии масуният (МҚ БПНМ), Хадамоти давлатии назорати санитарияу эпидемиологӣ (ХДНСЭ), Маркази ҷумҳуриявии ташаккули тарзи ҳаёти солим (МҚТТҲС), Маркази ҷумҳуриявии иммунопрофилактикӣ (МҚИП) ва ғайра ҳамоҳанг месозад.

ВТ ва ҲИА ҚТ бо Вазорати қорҳои дохилӣ, Вазорати мудофия, шӯъбаҳо, созмонҳои миллӣ ва байналмилалӣ, ки дар татбиқи Барномаи миллии давлатӣ иштирок мекунад, зич ҳамкорӣ мекунад.

Бо мақсади таъмин намудани робитаи уфуқӣ ва идоракунии барномаҳои давлатӣ дар асоси иштироки ҳамаҷониба, дар соли 2005 дар назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон Кумитаи миллии ҳамоҳангсозӣ (ККМ) оид ба мубориза бо бемории пайдошудаи норасоии масуният (СПИД), сил ва вараҷа таъсис дода шуд. КМҲ дар ҳайати худ намояндагони вазоратҳои гуногун, муассисаҳо ва кумитаҳои давлатӣ, агентҳои кӯмаки беруна оиди мусоидат ба рушд ва ҷомеаи шахрвандиро дар бар мегирад.

Вазифаҳои соҳаи зиддисилӣ

Вазифаҳои соҳаи зиддисилӣ ташкили чорабиниҳои зиддисилӣ дар асоси стратегияи ТУТ "Боздошти сил" бо мақсади расонидани кумаки зиддисилӣ ба аҳоли, аз ҷумла:

- Расонидани кумаки тахассусии машваратӣ – ташхисӣ, табобатии стационарӣ ва

амбулаторӣ;

- барқарорсозии тиббии беморони сил;
- назорати рафти табобат ва назорати диспансерии беморони сил;
- мониторинги нишондиҳандаҳои асосии эпидемиологии бемории сил бо истифода аз системаҳои электроники иттилоотии муосир;
- роҳнамоии методӣ оид ба ташкили чорабиниҳои зиддисилӣ дар муассисаҳои КАТС

Мувофиқи вазифаҳои асосӣ ба соҳаи зиддисилӣ роҳбарии ташкилӣ-методӣ, ҷамоҳангсозӣ ва расонидани кумаки махсусгардонидашуда ба ташкилотҳои табобатӣ – профилактикӣ оид ба пешгирӣ, дарёфт ва табобати бемории сил дар минтақаи хидматрасонӣ, аз ҷумла кумак дар банақшагирии муоинаҳои профилактикии аҳоли оид ба бемории сил ва эмкунии BCG барои кӯдакони навзод, воғузур карда шудааст.

Сохтори соҳаи зиддисилӣ

Системаи кумаки зиддисилӣ дар Тоҷикистон аз сатҳҳои марказӣ, вилоятӣ, ноҳиявӣ ва муассисаҳои аввалияи тиббию санитарӣ иборат аст (Расми 1).

Сатҳи марказӣ. Дар сатҳи болоии соҳаи зиддисилӣ Маркази ҷумҳуриявии ҷимояи аҳоли аз бемории сил (МЧҶАБС) қарор дорад. Он як муассисаи мустақили тиббии тахассусӣ мебошад, ки идоракунии ташкилӣ ва методии ҷамаи ташкилотҳоро амалӣ менамояд. Маркази мазкур фаъолияти табобатӣ – профилактикӣ ва илмӣ-таҳқиқотиро дар самти бемории сил иҷро менамояд ва ба аҳоли кумаки баландихтисоси тиббии махсусгардонидашуда мерасонад.

Дар назди МЧҶАБС Комиссияи марказии машваратии тиббӣ (КММТ), шӯъбаи ташкилӣ-методӣ, шӯъбаи эпидемиология ва омори тиббии сил, лабораторияи зиддисилӣ, ҳуҷраи рентгенографияи рақамӣ, ҳуҷраи флюорография, ҳуҷраи бронхоскопӣ, озмоишгоҳи клиникӣ ва биохимиявӣ, ҳуҷраҳои клиникӣ барои табобати беморони сил фаъолият менамоянд.

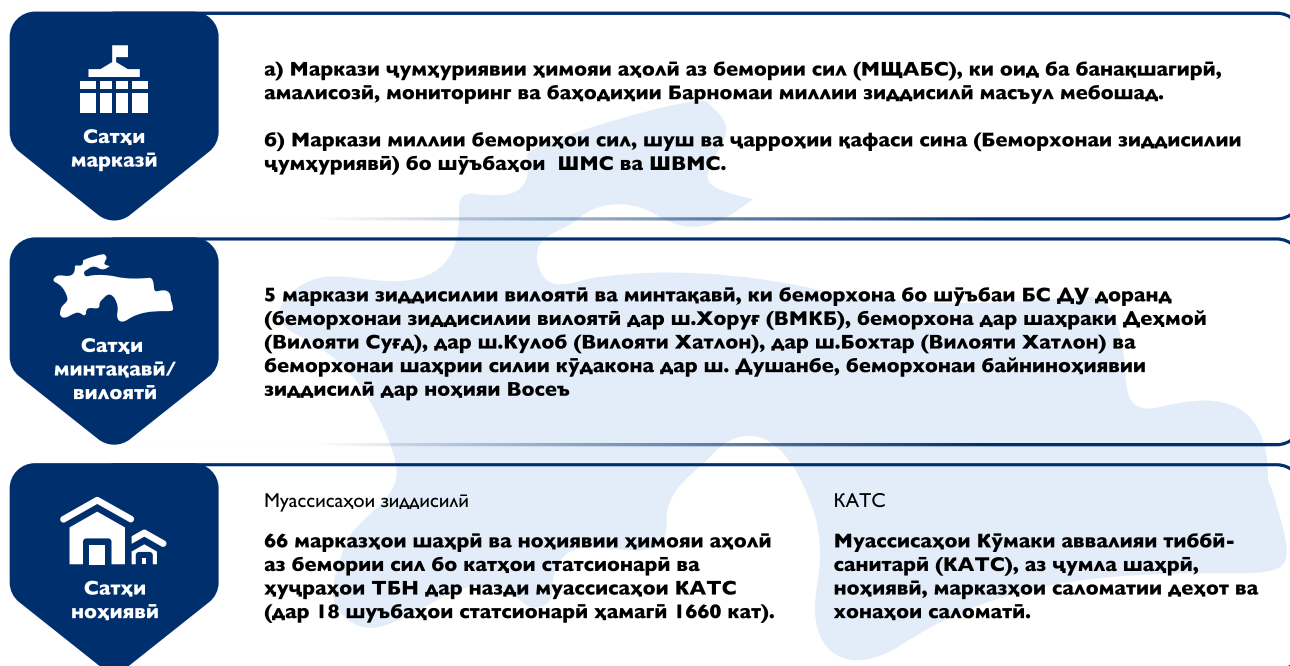
Сатҳи вилоятӣ (ҳудудӣ) Дар тобеияти бевоситаи МЧҶАБС 4 маркази вилоятӣ ва минтақавии ҷимояи аҳоли аз бемории сил (МҶАБС) ташкил карда шудаанд: МҶАБС вилояти Хатлон, ки 2 МҶАБС минтақавиро дар бар мегирад (минтақаи Кулоб ва Бохтар), МҶАБС вилоятии Вилояти Суғд, МҶАБС вилоятии Вилояти мухтори қуҳистони Бадахшон (ВМКБ), инчунин 13 марказҳои ноҳиявии ҶАБС ноҳияҳои тобеи ҷумҳур. Ғайр аз ин, дар шаҳри Душанбе Маркази шаҳрии ҷимояи аҳоли аз бемории сил ташкил карда шудааст ва фаъолият мекунад, ки дар тобеияти худ 16 ҳуҷраҳои зиддисилӣ дорад, ки дар марказҳои саломатии шаҳрӣ (МСШ\дармонгоҳҳо) ҷойгир карда шудаанд. Дар ҳар як МҶАБС як роҳбар ва ҷамоҳангсозон оид ба масъулияти

идоракунии клиникӣ, омор, мониторинг, ҷузъҳои озмоишгоҳӣ ва таъминоти дору ҷудо карда мешаванд.

Сатҳи ноҳиявӣ. Муассисаҳои сатҳи ноҳиявӣ кори худро бо Маркази вилоятии соҳаи зиддисилӣ ва муассисаҳои КАТС ҷамоҳанг мекунанд.

Кумаки статсионари махсусгардонидашудаи зиддисилӣ дар 1 Маркази миллии бемориҳои сил, шуш ва ҷарроҳии қафаси сина (ММБСШ ва ҶҚС дар Мачитон), инчунин 4 беморхонаи зиддисилии вилоятӣ, (Беморхонаи вилоятии бемориҳои сили вилояти Суғд дар Деҳмӯй, Беморхонаи вилоятии бемориҳои сили вилояти минтақаи Бохтар, Беморхонаи зиддисилӣ дар назди МВҶАБС минтақаи Кулоб, Беморхонаи вилоятии бемориҳои сили ВМКБ дар шаҳри Хоруғ), 1 беморхонаи зиддисилии байниноҳиявӣ дар н. Восеъ, беморхонаи сили кудакона дар ш. Душанбе ва 24 шӯъбаҳои зиддисилӣ дар назди Марказҳои ш/ноҳиявии ҷимояи аҳоли аз бемории сил амалӣ карда мешавад. Дар ҷумҳурӣ ҳамагӣ 1500 катҳои зиддисилӣ мавриди истифодаи эҳтиёҷмандон қарор дода шудааст.

Диаграммаи 1. Сатҳҳои ташкили кумаки зиддисилӣ

Шабакаи озмоишгоҳии зиддисилӣ

Соҳаи озмоишгоҳӣ қисми ҷудонашавандаи барномаи миллии зиддисилӣ мебошад ва нақши асосиро дар ташхис ва мониторинги табобати бемории сил мебозад.

Сохтори озмоишгоҳии зиддисилӣ дар Тоҷикистон муттаносибан ба се сатҳи системаи хизматрасонии тиббӣ ба аҳоли мувофиқ мебошад:

1. **Сатҳи аввалия** – озмоишгоҳҳои микроскопии шаҳрӣ ва ноҳиявӣ. Дар назди 51 озмоишгоҳи зиддисилии ҳамаи сатҳҳо 56 платформаи GeneXpert насб карда шудаанд ва фаъолият менамоянд, ки санҷишро бо усули Xpert MTB Rif иҷро мекунанд;
2. **Сатҳи мобайнӣ** – озмоишгоҳи Миллии тандурустии қаъиятӣ (ҳамаи усулҳо, ғайр аз гузаронидани санҷиши ҳассосияти доруҳо (СХД), Озмоишгоҳи миллӣ оиди микроскопия ва GeneXpert дар заминаи МЧҶАБС, озмоишгоҳҳои вилоятӣ (микроскопия, кишт дар муҳити ғизогии моеъ ва сахт, GeneXpert ва Хайн-тест);
3. **Сатҳи марказӣ** - Озмоишгоҳи миллии референсӣ дар пойгоҳи ММБСШ ва ЧҚС, ки ҳамаи усулҳои таҳқиқи бемории силро иҷро менамояд, аз ҷумла СХД фенотипӣ ба доруҳои нав ва доруҳои қатори дуҷумла таъиноташон боздидшуда (ДЗҚ2): Bdq, Dlm, Lzd ва Cfz, инчунин барои мониторинг ва арзёбӣ масъул аст.
4. Донишқадаи микробиологӣ ва озмоишгоҳи тиббӣ дар шаҳри Гаутинги Германия ба сифати **Озмоишгоҳи референсии Супрамиллӣ** ба Озмоишгоҳи миллии референсӣ кумаки техникӣ – машваратӣ мерасонад.

Функсияҳо ва вазифаҳои озмоишгоҳҳо дар ҳамаи сатҳҳои ташкилотҳо дар Дастурамал оид ба идоракунии бемории сили ба доруҳо ҳассос дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки соли 2019 тасдиқ шудааст, пурра оварда шудааст.

Озмоишгоҳҳои бемории сил дар Тоҷикистон маҷмӯи пурраи ташхисҳои бемории сил ва БС ДУ-ро аз рӯи алгоритми ташхисии бемории сил, ки дар асоси тавсияҳои ТУТ тартиб дода шуда, дар кишвар тасдиқ гардидааст, мегузаронанд⁶. Санҷиши тести фаврӣ, ки дар асоси ташхиси молекулярӣ - генетикии бемории сил (Xpert MTB / RIF) ба ҷои микроскопияи анъанавӣ дар шахсони гирифтори бемории сил ба сифати ташхиси ибтидоии сил гузаронида мешавад. Ин усул дар як вақт мавҷудияти бемории сил (МБС) ва устуворӣ ба рифампитсинро ҳамчун нишондиҳандаи БС ДУ муайян мекунад. Илова бар ин, дар кишвар дастрасӣ ба озмоишҳои генотипӣ ва кишт бо СХД фенотипӣ таъмин мебошад.

Системаи иҷроӣ ҷазои ҷиноятӣ ва созторҳои қудратӣ

Дар муассисаҳои иҷроӣ ҷазои ҷиноятӣ мушкilotи сил ба далели як қатор омилҳои иҷтимоӣ ва хусусиятҳои муҳити зист шадидтар аст. Нишондоди бақайдгирии ҳолатҳои бемории сил дар бахши иҷроӣ ҷазои ҷиноятӣ нисбат ба шумораи умумии аҳоли 80 маротиба зиёдтар аст ва намудҳои паҳншаванда дар ҷунин муассисаҳо бештар шаклҳои устувор ба доруҳои зиддисилӣ ё сирояти якҷоя бо ВНМО мебошанд.

Дар расонидани кӯмаки махсусгардонидашуда ба беморони сил муассисаҳои тандурустии Сарраёсати иҷроӣ ҷазои ҷиноятӣ (СРИҶЧ) -и Вазорати адлия (ВА),

инчунин Вазорати корҳои дохилӣ, Вазорати мудофия ва Кумитаи амнияти миллӣ (беморхонаҳо ва шӯъбаҳои дармонгоҳӣ барои хизматчиёни ҳарбӣ ва оилаҳои онҳо) қалб карда шудаанд. Дар 7 муассисаи иҷроӣ қазои қиноятӣ, аз ҷумла боздоштгоҳи асосии тафтишии (СИЗО) ш.Душанбе шӯъбаҳои махсуси бемории сил ташкил карда шудаанд. Дар маҳбасҳо ҳамагӣ 195 кат мавҷуд аст, ки аз онҳо 30-тоаш барои беморони гирифтори БС ДУ пешбинӣ шудааст. Ҳангоми расонидани кумаки махсусгардонидашуда ба беморони сил ҳам СРИЦҚ-и Вазорати адлия ва ҳам Вазорати мудофия ҳам аз рӯи муқаррароти Вазорати тандурустӣ ва ҳам санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ амал мекунанд.

Муассисаҳои кумаки аввалияи тиббӣ – санитарӣ (КАТС).

Муассисаҳои табобатӣ – профилактикии КАТС – ин муассисаҳои табобати аввалия мебошанд, ки эҳтиёҷмандони дорои шикоятҳо ва аломатҳои бемории сил барои кумак ба онҳо муроҷиат мекунанд. Дар муассисаҳои мазкур кормандони оиди асосҳои скрининги аввалияи бемории сил омӯзонидашуда, ки ҳангоми муроҷиати эҳтиёҷмандони дорои шикоятҳо ва аломатҳои бемориҳои роҳҳои нафас хушёрӣ зоҳир мекунанд, метавонанд фавран беморони эҳтимолияти бемории сил доштаро аз рӯи алгоритми ташҳиси бемории сил ба муоинаи бемории сил фиристанд. Дар ин сатҳ марказҳои саломатии шаҳрӣ, ноҳиявӣ ва деҳотӣ (МСШ / МСН / МСД) ва хонаҳои тиббии деҳот (ХС) фаъолият мекунанд.

Бо мақсади беҳтар намудани ҳамгирии муассисаҳои КАТС бо соҳаи зиддисилӣ дар маҷмӯаи "Индикаторҳои миллии саломатӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон", ки бо фармони Вазорати тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 12 ноябри соли 2013 №655 тасдиқ карда шудааст, аз ҳашт индикатор оид ба сил барои 4 индикатор, масъулият барои ҳисоботдиҳӣ ва иҷроӣ ба зиммаи КАТС вогузор карда шудааст:

1. Фоизи дарёфти ҳолатҳои бемории сил дар сатҳи КАТС;
2. Ҳиссаи ҳолатҳои бемории сил, ки табобатро дар сатҳи КАТС бомуваффақият ба анҷом расонидаанд;
3. Фоизи шахсони аз муоина гузаронидашуда аз шумораи алоқамандони беморони сил дар сатҳи КАТС;
4. Фоизи кӯдакони дартамосбудаи аз 0 то 6 сола, ки дар сатҳи КАТС бо табобати химиопротективӣ фаро гирифта шудаанд.

Кӯмаки босифати зиддисилӣ ҳам дар шароити статсионарӣ ва ҳам дар шароити амбулаторӣ бояд расонида шавад. Аини замон дар кишвар дар шароити боздиди

⁶ Дастурамал оид ба ташҳиси озмоишгоҳии бемории сил барои кормандони тибӣ соҳаи зиддисилӣ ва шабакаи кумаки аввалияи тиббӣ, 2020

маблағгузорӣ ва тақсимоти захираҳо бештар ба таботати амбулатории БС ва БС ДУ афзалият дода мешавад, яъне таботати назоратшавандаи зиддисилӣ ва нигоҳубини бемор берун аз беморхона, дар муассисаҳои кумаки аввалияи тиббӣ – санитарӣ гузаронида мешавад. Ин як чузъи муҳими муносибати ҳамгиرويшуда (яъне пайваста ва ҳамаҷониба) ба таботат ба шумор меравад.

Хадамоти давлатии назорати санитарӣ-эпидемиологӣ

ХДНСЭ инчунин ташкилоти амудии бисёрсатҳӣ дорад. Соҳаи миллии санитариро эпидемиологӣ маълумотро оид ба бемориҳои сироятӣ, аз ҷумла маълумот дар бораи БС ва сил / ВНМО ҷамъоварӣ ва таҳлил мекунад, бо Маркази ҷимояи аҳоли аз бемории сил оид ба бақайдгирии бемории сил, ҷамъовариҳои нишондиҳандаҳои эпидемиологӣ ҳамкориҳои зич дорад, инчунин дар якҷоягӣ бо соҳаи зиддисилӣ маҷмӯи чораҳои ниҳои зиддиэпидемиологиро дар манбаҳои сирояти бемории сил иҷро менамояд.

Ўҳдадорҳои ХДНСЭ оиди кор дар манбаҳо:

- Гузаронидани таҳқиқи аввалияи эпидемиологии манбаъ, ки бо муайян кардани ҳудудҳои он ва таҳияи нақшаи барқарорсозӣ хотима меёбад, ҳатман дар якҷоягӣ бо табиби силшинос;
- пешбурди ҳуҷҷатҳои зарурии баҳисобгирӣ ва ҳисоботдиҳӣ (шакли 060/у), журнали бақайдгирии бемориҳои сироятӣ, варақаҳои бақайдгирӣ ва ҳисоботдиҳӣ тибқи ф. 1 ва 2;
- кӯмак ба табибони силшинос дар ташкил ва гузаронидани чораҳои зиддиэпидемиявӣ дар манбаи беморӣ;
- мушоҳидаҳои динамикӣ дар манбаҳо, ворид намудани иловаҳо ва тағйирот ба нақшаи чорабиниҳо;
- таҳлили эпидемиологии вазъ дар маҷмӯъ дар ноҳия, дар манбаҳои сил, баҳодиҳии самаранокии кор дар манбаҳо дар минтақаи хидматрасонӣ ва муҳокима бо силшиносон дар бораи натиҷаҳои ин кор;
- назорат аз болои саривақтӣ будан, босифат ва пуррагии тамоми маҷмӯи тадбирҳои зиддиэпидемиявӣ дар манбаҳо;
- Гузаронидани мониторинги чорабиниҳои назорати сироятӣ нисбати бемории сил дар ҳама сатҳҳои татбиқи барнома.

Муҳимтарин шартҳои кори бомуваффақият дар манбаҳо ин алоқаи доимии силшинос ва эпидемиолог ва мувофиқати амалҳои онҳост. Барои якхела кардани бақайдгирӣ ХДНСЭ маълумот дар бораи беморони нав ба қайд гирифташуда ва аз қайд хориҷшударо ҳар моҳ дар МҲАБС муқоиса мекунад, боқимондаи маълумот дар

як сол 2 маротиба аниқ карда мешавад.

Мувофиқи талаботи формаи омории ҳисоботи 2 "Маълумот дар бораи бемориҳои сироятӣ ва паразитӣ", МҲАБС минтақавӣ ва шаҳрӣ ҳар моҳ то рӯзи 2 -юми моҳи ҳисоботӣ ба ХНСЭ -и ноҳиявӣ ва шаҳрӣ дар бораи ҳамаи беморони сили фаъоли бори аввал дарёфтшуда маълумот медиҳанд.

Ҳангоми бемориҳои гурӯҳӣ ё ҳолатҳои фавт аз сил (2 ҳолат ё бештар) дар манбаъ, ин ҳолатҳо бояд дар шӯроҳои тиббии маҳалли зисти бемор баррасӣ карда шаванд, маълумот дар бораи бемор аз ҷониби духтури КАТС дар якҷоягӣ бо силшинос пешниҳод карда мешавад.

Барои ҳисоб кардани контингенти беморон бо хориҷкунии МБС ва дар марҳилаи таҷзия, дар МҲАБС ҳар сол то 1 январ маълумотҳо оид ба беморони аз солҳои қаблӣ боқимонда ва беморони нав аниқ карда мешаванд.

Хадамоти назорати давлатии санитарияу эпидемиологӣ дар баробари кори ҳамаҷониба бо МҶҲАБС, МҶБПНМ ва соҳаи КАТС дар фаъолият оид ба назорати эпидемиологӣ ва пешгирии сирояти сил/ВНМО, инчунин барои назорати тамоми бемориҳои сироятӣ дар ҷумҳурӣ, аз ҷумла ВНМО ва сил, нақши калон дорад.

Марказҳои пешгирӣ ва мубориза бо бемории пайдошудаи норасоии масуният (БПНМ)

Стратегияи фаъолияти муштарак оид ба пешгирӣ ва назорати сирояти якҷояи сил-ВНМО бар тавсияҳои ТУТ дар се самти гуногуни стратегӣ асос ёфтааст:

1. таъсис ва таҳкими механизмҳои расонидани хизматҳои ҳамгиرويшуда дар самти сил\ВНМО;
2. кам кардани сарбории бемории сил дар байни шахсони гирифтори ВНМО ва оғози табобати зиддиретровирусӣ (ЗРВ); инчунин
3. кам кардани сарбории сирояти ВНМО дар байни шахсони эҳтимолии бемории сил ва дар байни беморони сил.

МҶҲАБС ва МҶБПНМ дар ҳамгиرويи наздик тавассути барномаҳои муштарак ва машваратҳои техникӣ кор мекунанд, дар ҳамкорӣ ва ҳамоҳангсозӣ ба дастурҳо ва протоколҳои табобат, оид ба масъалаҳои машварат ва санҷиш барои вируси норасоии масунияти одам (ВНМО) барои беморони сил, скрининг барои дарёфт ҳолатҳои сили фаъол дар байни одамоне, ки бо вируси норасоии масунияти одам зиндагӣ мекунанд, табобати сирояти ниҳонии сил дар беморони гирифтори бемории сил / ВНМО, мубодилаи маълумот ва ҳамгиرويи системаҳои мониторинг ва ҳисоботдиҳӣ, инчунин тавассути мутобиқсозӣ ва ҳамоҳангсозии мудохила дар байни аҳолии дорои хавфи баланд тағйироту иловаҳо ворид мекунанд.

Дар сиёсати нав зарурати таъсис додани механизмҳои расонидани хизмати ҳамгиришуда нисбати сил ва ВНМО бо дарназардошти механизмҳои мавҷуда дар системаи тандурустӣ таъкид мекунад. Нақши муҳим дар фаъолият оид ба назорати эпидемиологӣ ва пешгирии сирояти ВНМО ба зиммаи ХДНСЭ ки тамоми бемориҳои сироятиро дар ҷумҳурӣ, аз ҷумла ВНМО ва силро назорат мекунад, гузошта шудааст, Инчунин, дар системаи хизматрасонии ҳамгиришуда вобаста ба бемории сил ва ВНМО, ба соҳаи наркологӣ бо дарназардошти таҷрибаи мавҷудаи ин соҳа дар қор бо гурӯҳҳои хавф (ШИММ), нақши муҳим гузошта мешавад. Қалби ҳарчи бештари провайдерҳои хизматрасон, аз ҷумла ташкилотҳои ғайридавлатӣ ва ҷамъиятӣ (ТҒ ва ТҶ) барои бомуваффақият татбиқ намудани сиёсатҳо оид ба паст кардани сарбории сирояти якҷояи сил/ВНМО хеле муҳим аст.

Айни замон истифодаи усули нави ташхиси молекулярии Xpert MTB / RIF, ки барои дар давоми 2 соат ошкор кардани мавҷудияти бемории сил ва устуворияти МБС ба рифампитсин имкон медиҳад, имкониятҳои барномаро бо роҳи баланд кардани суръат ва сифати ташхиси сил дар байни шахсони гирифтори ВНМО, ба таври назаррас беҳтар менамояд.

Мушкилоти нав дар ин самт ҷорӣ намудани речаҳои нави табобат ва доруҳои нав вобаста ба устуворӣ ба доруҳои зиддисилӣ дар беморони БС ДУ ва ба доруҳои зиддиретровирусӣ дар дар шахсони бо ВНМО зиндагикунанда ба вуҷуд омад⁷.

Бо мақсади ин ҳамгироӣ роҳбарони мақомоти маҳаллии тандурустии вилоятҳо, шаҳрҳо ва ноҳияҳо:

- Дар муассисаҳои тандурустии маҳаллӣ (КАТС, марказҳои ҶАБС ва Марказҳои ВНМО / БПНМ, диспансерҳо/ҳучраҳои наркологӣ ва ХДНСЭ) қормандони оид ба чорабиниҳои мубориза бар зидди ВНМО / БПНМ ва дигар бемориҳои сироятӣ ва ҳамкориҳои байни соҳаҳо масъулро таъин мекунанд;
- Марказҳои саломатии минтақавӣ, ки дар наздикии марказҳо ё ҳучраҳои ВНМО / БПНМ ҷойгиранд, барои муоинаи шахсони гирифтори ВНМО барои ташхиси бемории сил (беул), инчунин барои онҳое, ки аз минтақаҳои дурдаст омадаанд ва ташхиси бемории силро талаб мекунанд, аниқ кардани ташхис ва ҳалли ми речаи масъалаи табобат вобаста мекунанд. Бо роҳхати мутахассисони марказҳои ВНМО / БПНМ, барои шахсони гирифтори ВНМО табобати пешгирикунандаи силро таъин мекунанд;

⁷ Дастурамал оид ба идоракунии ҳамгиришудаи сирояти ҳамбастаи Сил/ВНМО, Душанбе, Тоҷикистон, 2017 с.

- Системаи ягонаи мониторинг ва арзёбии чорабиниҳои сил / ВНМО аз ҷумла системаи назорати эпидемиологӣ, асбобҳои мониторинг ва индикаторҳои арзёбӣ бо дарназардошти уҳдадорихои вазифавии ҳар соҳаро таҳия ва татбиқ менамоянд.

Барои ҳар як вазифа самтҳои асосии фаъолият таҳия ва муайян карда мешаванд, ки дар сатҳи соҳаҳо ва ташкилотҳои ҷалбшуда иҷро карда мешаванд.

Маркази ташаккули тарзи ҳаёти солим

Марказҳои ташаккули тарзи ҳаёти солим (МТТҲС) дар сатҳи ҷумҳуриявӣ, вилоятӣ ва ноҳиявӣ низ дар ихтиёри ВТ ва ҲИА ҚТ қарор доранд. Фаъолияти онҳо ба корҳои санитарӣ-маърифатӣ ва баланд гардонидани иттилоотнокии аҳоли нисбат ба масъалаҳои саломатӣ нигаронида шудааст. Дар фаъолияти худ онҳо аз платформаҳои гуногун ва васоити ахбори омма, аз ҷумла радио, телевизион ва маводҳои чопӣ истифода мебаранд. Онҳо инчунин барои ҷалби таваҷҷӯҳи ҷомеа ба пешгирии бемориҳои сироятӣ ва ғайрисироятӣ чорабиниҳои гуногун мегузаронанд. МТТҲС дар паст намудани доғузориҳои бемориҳои сил ва сирояти ВНМО алоқаманд саҳми арзанда доранд.

Дастурамал оид ба шарикӣ бо ҷомеа дар масъалаҳои саломатӣ чаҳор унсури ҳатмиро дар бар мегирад:

1. Муассисаҳои КАТС ва МТТҲС донишкадаи асосӣ дар кор бо ҷомеа дар масъалаҳои саломатӣ ба шумор мераванд ва бояд ба ҳамаи чунин барномаҳо ва фаъолиятҳо ҷалб карда шаванд.
2. Маркази Ҷумҳуриявии ташаккули тарзи ҳаёти солим барномаи шарикӣ бо ҷомеаро ҳамоҳанг месозад.
3. Дар ҷамоатҳои деҳот, созмонҳои мустақили ихтиёриён, ба истилоҳ “кумитаҳои солимии ҷомеа” шарикони асосии сохторҳои КАТС ва марказҳои ТТҲС дар мустаҳкам намудани саломатии аҳоли хоҳанд буд.
4. Интихоби мавзӯҳо барои кор бо ҷомеаҳо бояд аз рӯи афзалиятҳои, ки худӣ ҷомеаҳо муайян кардаанд, инчунин мувофиқи афзалиятҳои Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар доираи татбиқи стратегияи миллии солимии аҳоли муайян карда шавад.

Ташкилотҳои ҷамъиятӣ

Ҷомеаи шаҳрвандӣ дар беҳтар кардани дастрасӣ ва сифати кӯмаки зиддисилӣ ба аҳоли дар Тоҷикистон нақши калон мебозад. Ташкилотҳои ҷамъиятӣ ва ғайритиҷоратӣ, башардӯстона дар хизматрасониҳои оид ба пешгирӣ, дарёфт ва

табобати сил ба осебпазиртарин табақаҳои аҳоли, бахусус васеъ намудани дастрасӣ ба табобати амбулаторӣ, ҷалб карда мешаванд.

Имрӯз 16 ташкилоти ғайридавлатии маҳаллӣ дар татбиқи чораҳои зиддисилӣ таҷриба доранд. Аммо иштироки онҳо маҳдуд аст ва онҳо дар сатҳи пилотӣ дар якҷанд ноҳия ё ҷамоат⁸ дар давоми муддати маҳдуд фаъолият мекунанд. Бинобар ин, зарурати густариши фаъолияти созмонҳои ғайридавлатӣ ва тақвияти нақши ҷомеаи шаҳрвандӣ дар мубориза бар зидди бемории сил ба миён омадааст. Ин раванд тавассути таҳия ва қабули Стратегияи миллии ҷалби ҷомеа дар расонидани кӯмаки зиддисилӣ дар Тоҷикистон (ENGAGE-TB)⁹ дар соли 2017 мусоидати назаррас намуд.

Иштироки ҷомеаи шаҳрвандӣ дар амалигардонии чорабиниҳои миллии мубориза бар зидди бемории сил дар ҳама сатҳҳо на танҳо як омили ёрирасони Барномаи миллии зиддисилӣ, балки як ҷузъи зарурӣ ва ҷудонашавандаи стратегияи муассир мегардад, ки бидуни он ноил шудан ба ҳадафҳои шӯҳратмандона оид ба барҳам додани бемории сил дар кишварҳо имконнопазир аст.

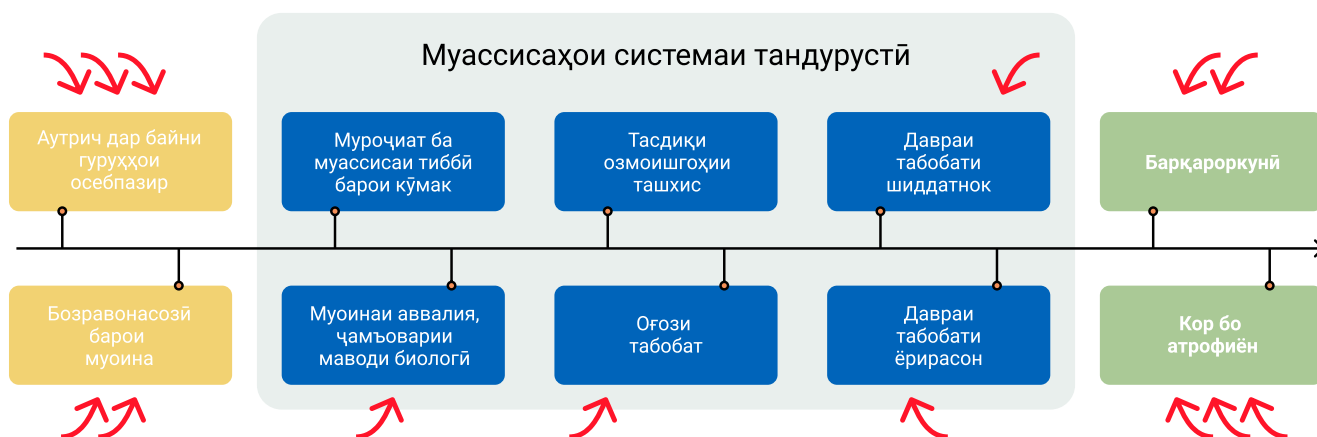
ТЧ, ки таҷрибаи корӣ бо аҳолии осебпазир ва гурӯҳҳои душвордастраси аҳоли, фаҳмиши беҳтари контексти маҳаллӣ ва ниёзҳои шунавандагоне, ки дар он кор мекунанд, доранд, метавонанд таъсири стратегияи миллии барҳам додани бемории силро бо роҳи васеъ кардани дастрасӣ ба хизматрасониҳои зиддисилӣ дар байни аудиторияҳои мақсадноки худ пурра намоянд. (Расми 2). Тирчаҳо марҳилаҳоеро нишон медиҳанд, ки ҷалби ТЧ бештар таъсирбахш аст (шумораи тирчаҳо ба таъсир мутаносиб аст).

Фаъолияти зичи соҳаи сил ва ҷомеаи шаҳрвандӣ заминаи пешакии бақайдгирии расмии Ассотсиатсияи «Ҳамкориҳои боздоштани сил дар Тоҷикистон» буд, ки муассисони он шаш ТЧ ва зиёда аз 80 нафар аъзоҳо аз намояндагони муассисаҳои давлатӣ ва ғайридавлатӣ, инчунин соҳибкорони бонуфуз, ҳунармандон ва рӯзноманигорон иборат мебошад.

⁸ Ҷамоат (воҳиди маъмурӣ) — ҷамоати деҳот ё шӯрои деҳот дар ҳайати ноҳияҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон.

⁹ Стратегияи ҷалби созмонҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ ва ҷомеаҳои мубталои бемории сил дар расидан ба ҳадафҳои миллии дар соҳаи ҷимояи аҳоли аз бемории сил дар Ҷумҳурии Тоҷикистон (бо харитаи роҳ барои солҳои 2021-2023). Эътилофи Аврупо бар зидди бемории сил, 2021с.

Диаграммаи 2. Пешниҳоди хизматрасонӣ ба аҳоли тавассути ТҶ дар марҳилаи кӯмаки зина ба зина ҳангоми бемории сил

Одатан, ташкилотҳои ҷамъиятӣ ин корро бо маблағе, ки ташкилотҳои донорҳои беруна ҷудо мекунанд, анҷом медиҳанд. Дар айни замон, дар сатҳи давлатӣ, имкониятҳои ташкили системаи тамосҳои иҷтимоӣ баррасӣ карда мешаванд. Сифати хизматҳои аз ҷониби ТҶ пешниҳодшавандаро оинномаҳои онҳо, инчунин лоиҳаҳо ва ташкилотҳои таъмин мекунанд, ки ба онҳо маблағгузорӣ мекунанд ва аз болои ин намуди фаъолият назорат мекунанд.

Мақомоти худидоракунӣ маҳаллӣ дар системаи расонидани кӯмаки зиддисилӣ дар Тоҷикистон

Дар натиҷаи тарғибот бо мақомоти иҷроияи маҳаллӣ (Ҳукуматҳо) дар доираи лоиҳаҳои дастгирии техникӣ (USAID), дар аксари ноҳияҳо (вилояти Суғд, НТҶ) Қарорҳои ҳукуматҳои ноҳияҳо бароварда шуданд, ки уҳдадорҳои соҳаи КАТС, зиддисилӣ ва ҷамоатҳоро дар беҳтар кардани дарёфт ва табобати беморони сил, аз ҷумла расонидани кӯмаки иҷтимоӣ ва кӯмакпулӣ барои беморон тавсиф мекунанд. Дар нақша аст, ки ин таҷриба дар саросари кишвар бо басомади навсозии Қарорҳо бо назардошти тағйирот ва таваҷҷӯҳ ба хизматрасонии ба беморон нигаронидашуда васеъ гардонида дода шавад.

Ба самти фаъолияти Ҳукуматҳои ноҳия ва ҷамоатҳои маҳаллӣ тартиб додани рӯйхати шахрвандони осебпазир ва ниёзманд аз оилаҳои сатҳи пасти зиндагӣ дохил мешавад. Ҳама кӯмакҳои башардӯстонае, ки мақомоти худидоракунӣ аз сарчашмаҳои гуногун мегиранд (кумаки башардӯстона, сарпарастӣ, хайрияҳои динӣ ва ғайра) дар асоси ин рӯйхат ба шахрвандон дода мешавад. Ин фаъолият инчунин ба коҳиши таъсири офатҳои табиӣ ба гурӯҳҳои аҳолии камбизоат нигаронида шудааст.

Дар назди муовини раиси Ҳукумат оид ба масъалаҳои иҷтимоӣ, тандурустӣ ва маориф шӯрои ҷамоатсозӣ фаъолият мекунад, ки фаъолиятҳо ба ҳалли мушкилоти иҷтимоии шахрвандон нигаронида шудааст.

Баҳши хусусии тандурустӣ

Баҳши хусусии тандурустии Тоҷикистон камтар аз 2% хизматрасониҳои амбулаториро ташкил медиҳад¹⁰ ва дорои 601 муассиса, аз он ҷумла 372 клиникаҳои хусусӣ ва 229 клиникаҳои амалияи инфиродӣ (53 беморхона, 70 маркази дармонгоҳии бисёрсоҳавӣ (бе кат), 79 маркази дандонпизишкӣ, 41 ҳуҷра барои машваратҳо, 38 маркази тибби алтернативӣ, 21 осоишгоҳ, 18 озмоишгоҳ, 10 муассисаи дорои технологияҳои муосири табобатӣ ва ташхисӣ) мебошад.

Баҳши хусусӣ нисбат ба муассисаҳои давлатӣ, ки аксари онҳо таҷҳизоти замони Шӯравӣ доранд, бо таҷҳизоти муосир беҳтар муҷаҳҳаз аст. Дар онҳо кормандони баландхитосос ва ботаҷриба кор мекунанд, ки аз бахшҳои давлатӣ ба воситаи маоши баланд ва бастаҳои ҳавасмандкунӣ ҷалб карда мешаванд. Сабаби ин баланд будани арзиши хизматрасониҳост, ки дастрасии ҳамаи табақаҳои аҳолиро ба ин хидматҳо маҳдуд мекунад. Шаҳрвандоне, ки аз бартариҳои хизматрасонии босифати ташхис ва табобат огоҳанд ва онҳое, ки имконияти чунин хароҷотро доранд, ба баҳши хусусии тандурустӣ муроҷиат карданро афзалтар мешуморанд.

Дар Тоҷикистон, бо Қарори Ҳукумати ҶТ аз соли 2010 табобати бемории сил ё таъини дорувории зиддисилӣ барои табобати бемории сил аз ҷониби ҳар каси дигар, ғайр аз соҳаи зиддисилӣ манъ аст, ки нақши баҳши хусусиро дар расонидани кӯмаки зиддисилӣ ба аҳоли маҳдуд мегардонад. Табибон ва клиникаҳои хусусӣ вазифадоранд, ки ҳамаи беморони силро ба марказҳои зиддисилӣ равон кунанд. Аммо таваҷҷуҳи пасти табибони амалияи хусусӣ нисбати бемории сил ва мавҷуд набудани механизми назорат барои кафолат додани он, ки ҳамаи беморон аз ҷониби мутахассисони хусусӣ ба МҲАБС муроҷиат мекунанд, саривақт аз ташхиси сил гузаронида мешаванд ва табобати мувофиқро қабул мекунанд, фосилаи ҷиддиро дар идоракунии беморон ва пайгирии минбаъдаи байни баҳши хусусӣ ва давлатӣ эҷод мекунанд.

Проблемаи муҳим дар шароити кунунӣ нокифоягии танзими фурӯши ДЗҚ2 мебошад. Дар кишвар 2240 дорухонаи хусусӣ ва камтар аз 100 адад давлатӣ, инчунин 27 истеҳсолкунандаи маводи дорувории маҳаллӣ мавҷуданд. Хадамоти назорати давлатии фаъолияти тиббӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳоли доираи фаъолияти шабакаи дорухонаҳоро танзим мекунад, доруҳоро ба қайд мегирад, барои воридот ва содироти доруҳо иҷозат медиҳад ва ҳама доруҳо ва таҷҳизотро сертификатсия мекунад. Манъи фурӯши доруҳои зиддисилии қатори 1 дар шабакаи дорухонаҳо бо қарори Ҳукумати ҷумҳурӣ дар соли 2010 чораи самаранок будани худро исбот кард. Аммо, ДЗСҚ2 ба монанди моксифлоксатсин дар дорухонаҳо дастрасанд ва аксар вақт бидуни дорухат

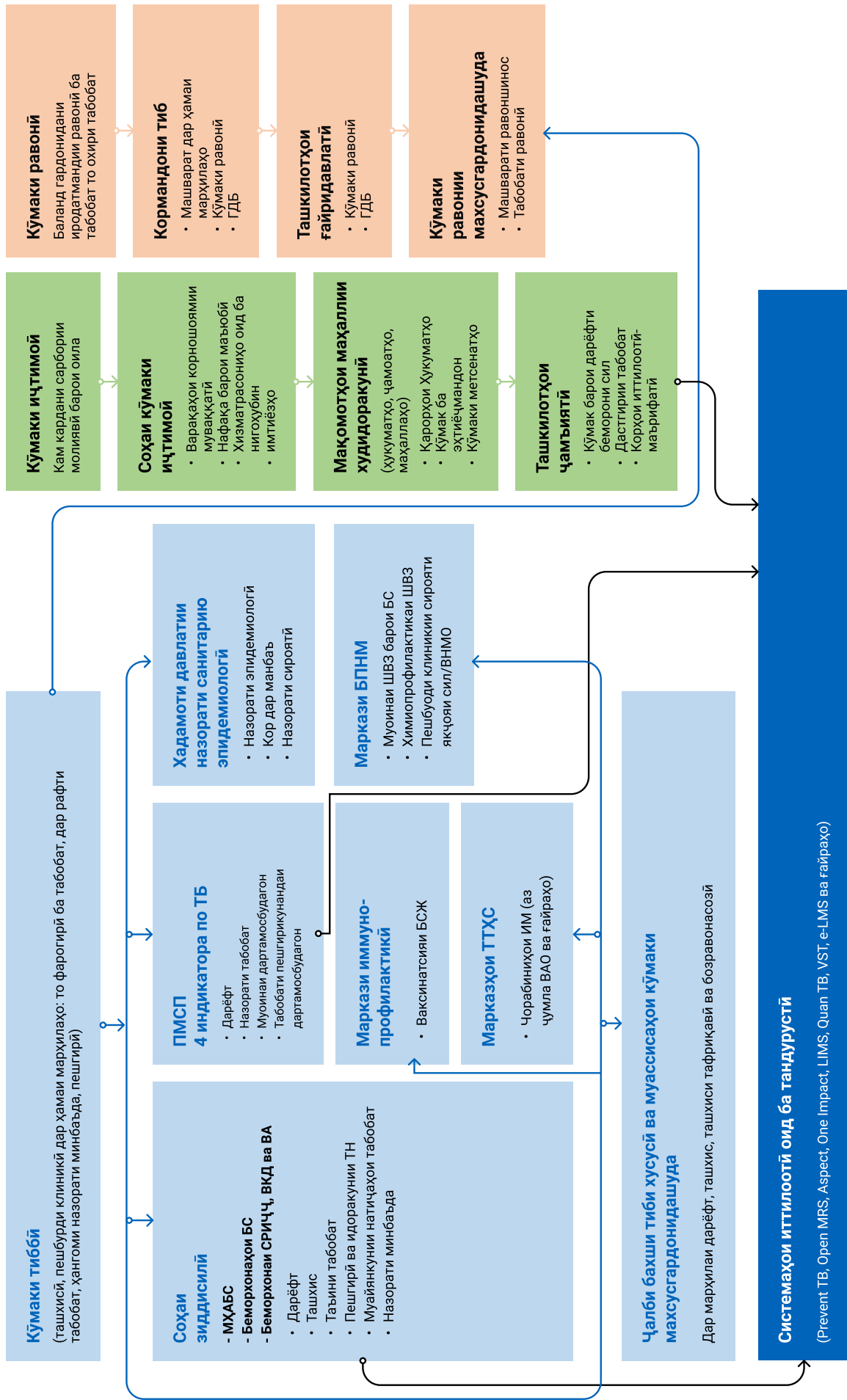
¹⁰ Шарҳи системаи тандурустии Тоҷикистон дар системаҳои тандурустӣ дар давраи гузариш, ҷилди 18 №1, 2016с., Расадхонаи Аврупо оид ба системаҳо ва сиёсати тандурустӣ

дастрас карда мешаванд. Ин тамоюл метавонад ба афзоиши устуворият ба доруҳои зиддисилӣ мусоидат кунад.

Ҳамкориҳои бахшҳои хусусӣ ва давлатӣ дар соҳаи тандурустӣ, таъсис додани механизми устувор ва самараноки идомаи пайдарпайи хизматрасонӣ оид ба дарёфт, ташхис, табобат ва пешгирии бемории сил яке аз пайвандҳои зинагии (каскадии) кӯмаки зиддисилӣ мебошад. Дар доираи модели кӯмаки зиддисилии ба эҳтиёҷоти бемор нигаронидашуда нақш ва иштироки ҳамаи сохторҳо ва бахшҳои тандурустиро, ки ба беморони гирифтори сил кӯмак мерасонанд, эътироф мекунад. Модели нави кӯмаки зиддисилии ҷузъҳои дар расми 3 нишон додашударо дар бар мегирад.

Диаграмма 3. Бахшҳои Модели ҳамгиришудаи кӯмаки зиддисилии дар Ҷумҳурии Тоҷикистон

Сохтори системаи кӯмаки зиддисилии Тоҷикистон

Мушкilotи нав: Таъсири пандемияи COVID-19 дар амалисозии чорабиниҳои зиддисилӣ

Пандемияи сирояти коронавируси соли 2020, ки аз намуди нави вируси SARS-CoV-2 (COVID-19) ба амал омадааст, барои амалисозии чорабиниҳои зиддисилӣ, хусусан дар кишварҳои камдаромад таъсири манфӣ расонд. Дар кишварҳои ба ТУТ ки гузориш медиҳанд, аз апрели соли 2020 дар робита ба пандемияи COVID-19, бақайдгирии ҳолатҳои бемории сил нисбат ба ҳамин давраи соли 2019 35,5% коҳиш ёфтааст, яқбора кам шудани шумораи беморони БС ДУ дар табобат, инчунин тағйирот дар расонидани хизматрасонии зиддисилӣ дар робита бо пандемия ба миён омад.¹¹ Дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, дар соли 2020 сатҳи дарёфти бемории сили ҳассос нисбат ба ҳамин давраи соли 2019 27,8%, БС ДУ - 37% коҳиш ёфтааст. Аён аст, ки пас аз таҳлили ҳамаҷониба, аз ҷумла дар давраи постковидӣ дар бораи сабабҳои чунин коҳиш хулоса баровардан лозим аст.

Дар баробари чораҳои глобалӣ оид ба воқуниши пандемия, системаи тандурустии Тоҷикистон дар ҳамкории зич ва дастгирии созмонҳои байналмилалӣ донорӣ ва лоиҳаҳои техникӣ барои таъмини дастрасии аҳоли ба хизматҳои асосӣ ва коҳиш додани хатари гурӯҳҳои осебпазири марбут ба сирояти коронавирус саъю талаш мекунад. Ин дар навбати аввал бемории сил ва мубталои ВНМО дахл дорад, ки аз пандемия бештар осеб мебинанд. Самтҳои аз ҳама мувофиқ дар ҳамгироии пешниҳоди хизматҳои алоҳида барои COVID-19 ва сил:

- Муносибати ҳамгироишуда дар дарёфти шахсони дорои нишонаҳои бемории роҳҳои нафас дар ҳамаи сатҳҳои расонидани кӯмак;
- ташхис бо истифода аз технологияи картриҷи GeneXpert барои COVID-19 ва сил;
- раванасозӣ ба соҳаи зиддисилӣ баъди пас аз томографияи компютерӣ (ТК)/ рентгенографияи рақамии узвҳои қафаси сина (УҚС) ҳангоми муоинаи одамон барои COVID-19 барои аниқ / инкор кардани ташхиси сил ва ғайра;
- ғайримарказикунонии кӯмаки зарурӣ, ки бо чораҳои оид ба тақсим кардани сарборӣ аз кӯмаки статсионарӣ ба амбулаторӣ;
- истифодаи усулҳои тибии телефонӣ ва фосолави расонидани хизматҳои машваратӣ ва кӯмаки равонӣ (замимаҳои мобилӣ ва ғайра);
- ҷалби созмонҳои ҷамъиятӣ ва шабакаҳои ихтиёриён ба дастгирии босалоҳияти муассисаҳои тиббӣ ва гурӯҳҳои осебпазири аҳоли дар сатҳи ҷомеа ва хонаводаҳо ва ғайра.

¹¹ Source: <https://doi.org/10.1101/2020.04.28.20079582> & http://www.stoptb.org/assets/documents/news/Modeling%20Report_1%20May%202020

Таъмини бетанаффуси пешгирӣ, ташхис, табобат ва нигоҳубини беморони сил дар саросари ҷаҳон зарур аст¹².

БОБИ 2 МОДЕЛИ ҲАМГИРОИШУДАИ РАСОНИДАНИ КЎМАК, КИ ТУТ ТАВСИЯ ДОДААСТ

Мафҳуми модели ҳамгиرويшудаи расонидани кӯмак

Модел ба одамон нигаронидашуда ба дастгирии беморон аз рӯи ҳаракати онҳо дар масири табобат равона карда шудааст. Он ба далелҳои мавҷуда ва таҷрибаи пешқадам дар самти хизматрасонӣ оид ба пешгирӣ, ташхис, табобат ва дастгирии беморони сил асос ёфтааст.

Кӯмаки тиббии ба эҳтиёҷоти бемор нигаронидашуда на ба беморон ё бемориҳо, балки ба эҳтиёҷоти одамон ва ҷомаҳои маҳаллӣ, инчунин ба интизориҳои онҳо нисбати саломатӣ равона карда шудааст. Асоси Чаҳорҷӯбагии Аврупоӣ барои амал оид ба ташкили хизматрасониҳои ҳамгиرويшудаи тиббӣ (ТУТ, 2016) дар атрофи чор самт тарҳрезӣ шудааст, ки ҳар кадоми онҳо як силсила амалҳоро барои тағйир додани хизматрасониҳои тиббӣ бо мақсади қонеъ кардани эҳтиёҷоти одамон дар бар мегиранд: идоракунии тағйирот, гурӯҳҳои аҳоли ва шахсони алоҳида, равандҳои расонидани хизматҳо ва омилҳои ба кори система мусоидаткунанда (расми 4).

Диаграммаи 4. Асоси Чаҳорҷӯбагии Аврупоӣ барои амалҳо оид ба ташкили хизматрасониҳои ҳамгиرويшудаи тиббӣ. (Манбаъ: ТУТ, 2016)

¹²Тавсияҳои нави ТУТ оид ба пешгирии бемории сил барои наҷот додани миллионҳо одамон пешбинӣ шудааст, нашри навигариҳо, 24.03.2020 <https://www.who.int/ru/news-room/detail/24-03-2020-new-who-recommendations-to-prevent-tuberculosis-aim-to-save-millions-of-lives>

Таботати ба эҳтиёҷоти одамон нигаронидашуда маънои "расонидани кӯмаки тиббӣ ба беморон ба таври эҳтиромона ва башардӯстона, бо дарназардошти дархостҳои инфиродӣ, ниёзҳо ва арзишҳои онҳо, инчунин таъмини он, ки ҳама қарорҳои таботат бо назардошти манфиатҳои бемори мушаххас қабул карда шаванд". Ин маънои онро дорад, ки "системаи тандурустӣ ва кормандони тиб кӯшиш мекунанд, ки шароити мушаххаси беморони худро фаҳманд ва нақшаҳои таботат ва дастгирии иҷтимоиро мутобиқ созанд, ки ин ба беҳтар шудани имконияти таботати бомуваффақият оварда мерасонад"¹³.

Бо дарназардошти он, ки таботати бемории сил, хусусан БС ДУ ин як раванди тӯлонӣ ва мураккаб аст, равона кардани талошҳо барои сохтани системаи ба эҳтиёҷоти одамон нигаронидашуда барои таъмини шифоёбии пурра аҳамияи ҳалкунанда дорад. Барои фаъолияти босамари система зарур аст, ки ҳама ҷузъҳои кӯмаки зиддисилӣ, ҳам ба беморон нигаронидашуда ва ҳам дар тамоми системаи тандурустӣ пайваста тақвият дода шаванд. Кумаки ба эҳтиёҷоти бемор нигаронидашуда ҳам барои таботати статсионарӣ ва ҳам дар давраи амбулаторӣ бояд таъмин карда шавад. Дар марҳилаи амбулатории таботати бемории сил ва БС ДУ, таботат ва нигоҳубин берун аз беморхона гузаронида мешавад. Ин як ҷузъи муҳими муносибати ҳамгиرويшуда, яъне муносибати пайваста ва ҳамаҷониба ба таботат аст.

Бо назардошти мураккабии расонидани ёрии тиббӣ ба беморони сил, модел имконияти ҳамроҳшавӣ ва ҳамоҳангсозии кӯшишҳоро бо дигар бахшҳо, соҳаҳо ва муассисаҳо, ба монанди муассисаҳои системаи иҷрои қазои қиноятӣ ба инobat мегирад.

Ворид намудани модели ҳамгиرويшуда оид ба расонидани кумаки зиддисилӣ яке аз самтҳои афзалиятноки Барномаи миллии ҷимояи аҳолӣ аз бемории сил барои солҳои 2021-2025 мебошад.¹⁴ Нақшҳо ва ӯҳдадорихои кормандони тиб ва кормандони соҳаи тиб, ки ба таъмини таботати бемории сил ҷалб шудаанд, бояд бо назардошти равиши ба беморон нигаронидашуда аз нав муайян карда шаванд.

Дар доираи модели кумаки зиддисилии ба эҳтиёҷоти одамон нигаронидашуда, нақшҳо, ӯҳдадорихо ва вазифаҳои кормандони соҳаи тибро, ки дар расонидани хидмат ба беморони сил ва БС ДУ машғуланд, эътироф мекунанд. Модели нави кумаки зиддисилӣ арзиш ва таҷрибаи кори кормандони соҳаи тандурустиро, ки дар самти пешгирӣ, дарёфт, ташхис, таботат, расонидани кумаки зиддисилӣ ва идоракунии фаъолият мекунанд, эътироф мекунанд ва барои таъсири онҳоро ба натиҷаҳои таботат

¹³ Institute of Medicine. Crossing the Quality Chasm: A New Health System for the 21st Century, 2001. URL: <http://www.nationalacademies.org/hmd/Reports/2001/Crossing-the-Quality-Chasm-A-New-Health-System-for-the-21st-Century.aspx#sthash.eBW5wjUw.dpuf>.

¹⁴ НБарномаи миллии ҷимояи аҳолӣ аз бемории сил барои солҳои 2021-2025., ниг. Интервенсияи стратегӣ № 4.1.3

то ҳадди ниҳой расонидан тавассути гузаштан ба равиши бештар ба эҳтиёҷоти одамон нигаронидашуда равона карда шудааст.

Дар самти расонидани хизмати зиддисилӣ панҷ гурӯҳро ҷудо кардан мумкин аст, ки захираҳои кадрӣ соҳаи тандурустиро ташкил медиҳанд:

- табибони силшинос;
- табибони амалияи умумӣ (табибони оилавӣ ё минтақавӣ);
- кормандони миёнаи тиббии соҳаи сил ва КАТС;
- мутахассисони соҳаҳои, ки ба расонидани хизматҳо ба беморони сил ҷалб шудаанд;
- кормандони ғайритиббӣ (шахсоне, ки ба беморон кӯмак мерасонанд, дар пешгирии бемориҳо, нигоҳубини беморон ва расонидани кумак ба онҳо фаъолона иштирок мекунанд).

Дар Барномаи миллии ҳимояи аҳоли аз бемории сил барои солҳои 2021-2025 дар ҳар як МҲАБС дар ноҳия 1 воҳиди корӣ барои кироияи корманди иҷтимоӣ барои дастгирии беморон дар чараёни табобат пешбинӣ шудааст. Нақши ҷомеаи шахрвандӣ ва созмонҳои ғайридавлатӣ бояд бо модели дар боло зикршудаи табобат ҳамгирӣ ва тақвият дода шавад.

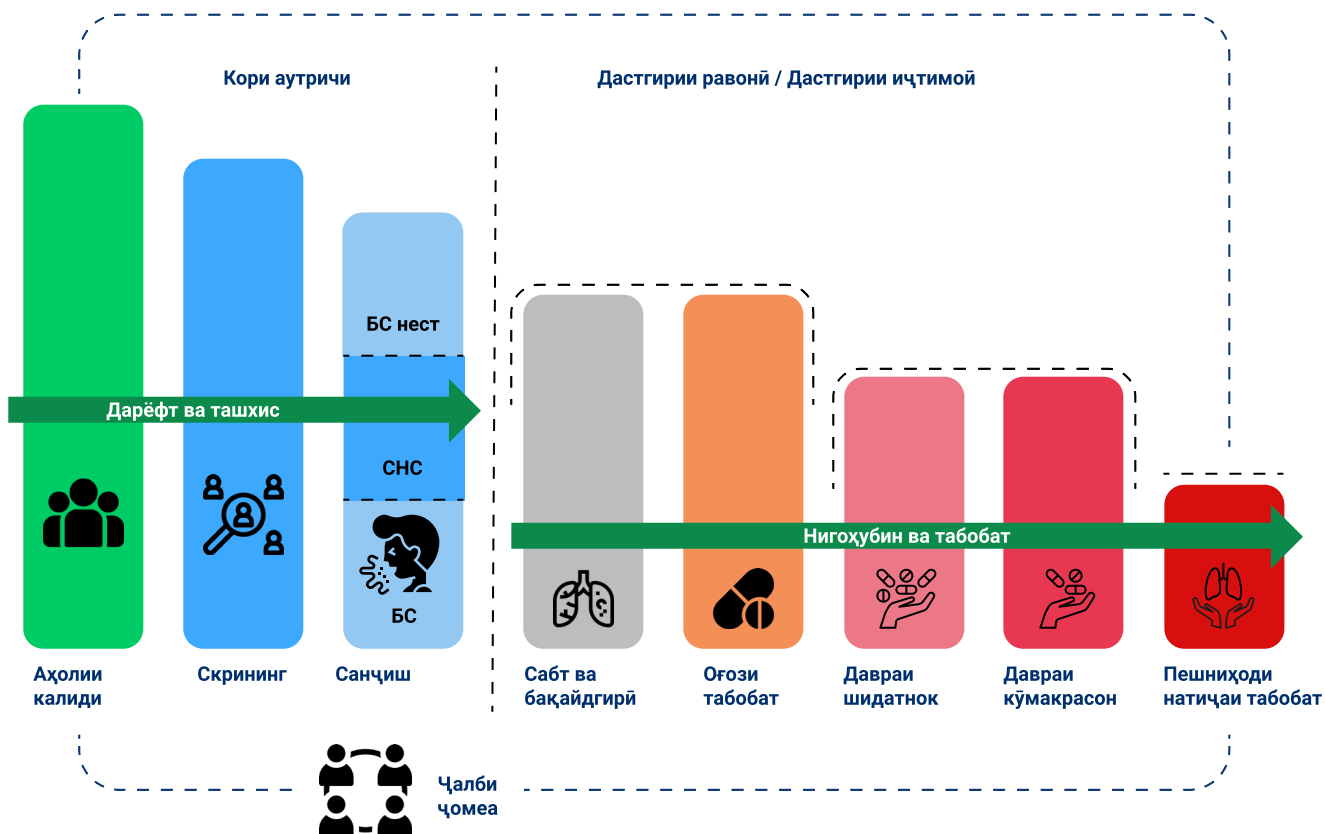
Муносибати зинавии (каскадии) расонидани кумак ҳангоми бемории сил

Интизори одилона барои ҳар як беморе, ки ба кумаки зиддисилӣ ниёз дорад, бархӯрдорӣ аз хизматрасонии босифати тиббӣ буда метавонад. Ҳуқуқ ба кумаки босифат ва бехатари тиббӣ, аз ҷумла ҳангоми бемории сил, тибқи Кодекси тандурусти Ҷумҳурии Тоҷикистон кафолат дода шудааст. Таъмини ин ҳуқуқ ба Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳоли ва муассисаҳои тобеъ вогузор карда шудааст.¹⁵

Ҳангоми расонидани кумаки зиддисилӣ бояд принципи зинавии ташкили онро пайравӣ кард.

¹⁵ Асоси Чаҳорҷӯбаи Аврупо барои амалҳо оид ба ташкили хизматрасониҳои ҳамгирошудаи тандурустӣ. ТУТ, Женева 2016

Диаграммаи 5. Муносибати зинавии (каскадии) расонидани кӯмак ҳангоми бемории сил

Дар ҳар як марҳилаи каскад (зина), маҷмуи хизматҳо вобаста ба намуди хизматҳои пешниҳодшаванда, намуди таъмини хизмати мазкур, натиҷаҳои ташхиси пеш аз клиникӣ, клиникӣ - лабораторӣ ва инструменталӣ (масалан, дар асоси тадқиқот, скрининг барои нишонаҳои бемории сили шуш, ки бо усули Xpert MTB / RIF ва ғайра анҷом дода мешавад) ва ташхиси муқарраршуда фарқ мекунанд. Рӯйхати хизматҳо дар ҳар марҳила дар қадвали 1 нишон дода шудааст.

Расонидани хизмати тиббӣ аз ҷониби кормандони касбии тиббӣ дар ташкилотҳои тиббии сатҳ ва соҳаҳои гуногун сурат мегирад. Барои ҳуқуқ пайдо кардан ба фаъолияти тиббӣ, кормандони соҳаи тиб бояд маълумот ва таҳассуси мувофиқ дошта бошанд. Назорати сифати хизматрасониҳои тиббӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳоли, ки хизматрасониҳои тиббӣ - иҷтимоӣ ва фармасевтӣ, инчунин чорабиниҳои соҳаи назорати давлатии санитарӣ эпидемиологиро дар бар мегиранд, ба зиммаи Хадамоти назорати фаъолияти тиббӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳоли дар назди Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон гузошта шудааст.

Ҷадвали 1. Принципи зинавии (каскадии) модели кӯмаки ҳамгириошудаи ба эҳтиёҷоти бемор нигаронида шуда Ҳангоми бемории сил: рӯйхати зизматҳо дар ҳар як марҳила

Унсурҳои асосӣ	Қор бо гуруҳҳои хавф	Скрининг	Муоина	Дар ҷайди соҳаи зиддисиلى мондан	Оғози табобат	Конверсияи балғам (Давраи шиддатнок)	Конверсияи балғам (Давраи ёрирасон)	Шифо ёфт/ Таобат ба анҷом расид
Рӯйхати хизматрасониҳо	<ul style="list-style-type: none"> Тамоси аввали ё такрорӣ (аутрич) Муайян кардани гуруҳи хавф Маълумотдиҳӣ то-Гирифтани ризоияти ихтиёрии оғохон Бақайдгирии ҳолат Муайян намудани хавф Маълумотдиҳии баъдӣ 	<ul style="list-style-type: none"> Тамоси аввали ё такрорӣ (аутрич) Маълумотдиҳӣ то-Гирифтани ризоияти ихтиёрии оғохон Бақайдгирии ҳолат Дарёфт кардани аломатҳои БС (гузаронидани скрининг) Роҳат барои муоина Маълумотдиҳии баъдӣ 	<ul style="list-style-type: none"> Маълумотдиҳӣ то-Гирифтани ризоияти ихтиёрии оғохон Бақайдгирии ҳолат Чамъоварии маводҳои биологӣ Интиқол ба муассисаи тиббӣ Гузaronидани санҷиши ташхиси озмоишгоҳӣ Хабар додани натиҷаҳо Қайди натиҷаҳо Роҳат барои табобат Баҳодиҳии қаноатмандии бемор Маълумотдиҳии баъдӣ 	<ul style="list-style-type: none"> Ҳамроҳӣ Ҳангоми равон кардан ба муассисаи тиббӣ Маълумотдиҳӣ то-Гирифтани ризоияти ихтиёрии оғохон Бақайдгирии ҳолат Муайян кардани нишондодҳои барои оғози табобат Саволномаи иҷтимоӣ Муайян кардани нишондодҳои барои дохил кардан ба барномаи бемор Маълумотдиҳии баъдӣ 	<ul style="list-style-type: none"> Интихоби реҷаи табобат Маълумотдиҳӣ то-Бақайдгирии ҳолат Дохил кардан ба барномаи ДИТИ Пешниҳоди маҷӯи хизматрасони ҳои ғайритиббӣ Пешниҳоди маҷӯи хизматрасони ҳои тавассути Барномаи ДИТИ Назорати мунтазам Бақайдгирӣ 	<ul style="list-style-type: none"> Пешниҳоди маҷӯи хизматрасони ҳои тиббӣ Пешниҳоди маҷӯи хизматрасони ҳои ғайритиббӣ Тавассути Барномаи ДИТИ Назорати мунтазам Бақайдгирӣ 	<ul style="list-style-type: none"> Ба анҷом расонидани маҷӯи хизматрасони ҳои тиббӣ Ба анҷом расонидани Барномаи ДИТИ Назорати чамъбасти Бақайдгирӣ Маълумотдиҳӣ Баҳодиҳии қаноатмандии бемор Назорат 	

Бо вучуди ин, як қатор хизматрасониҳои тиббӣ аз ҷониби кормандони ғайритиббӣ, хусусан дар марҳилаи пеш аз табиб расонидани кумак ба аҳоли, метавонанд расонида шаванд. Дар ҳолатҳое, ки нуқтаҳои аҳолинишин дар масофаи хеле дур аз муассисаҳои тиббӣ қойгиранд, масалан, хонаҳои тиббӣ ҳангоми ташкили дуруст ва омӯзиши мувофиқ, намояндагони ташкилотҳои ҷамъиятӣ метавонанд ба ҳамдеҳагони худ дар масъалаҳои ташхиси саривақтии бемории сил, равносозӣ барои гузаштани муоина ва маърифати санитарӣ кӯмак расонанд.

Чунин кӯмак хусусан ба сохторҳои тандурустӣ нисбат ба табақаҳои махсусан осебпазири аҳоли махсусан муҳим аст, сатҳи хавф дар робита бо сироят ва беморшавӣ ба сил ё ВНМО нисбат ба дигар гурӯҳҳои аҳоли бинобар як қатор сабабҳои тиббӣ ва хусусиятҳои рафтор (муҳоҷирони меҳнатӣ, сироятёфтагони ВНМО, маҳбусон) хеле баландтар аст. Кормандони ТҶ инчунин корхоро оид ба машварат оид ба бемории сил ё сирояти ВНМО дар байни ин гурӯҳҳои аҳоли, инчунин чорабиниҳо оид ба дарёфти саривақтӣ ва пешгирии ин ва бемориҳои ҳамроҳикунанда анҷом медиҳанд.

Сил ҳамчун беморие, ки табобати дарозмуддатро талаб мекунад ва натиҷаи он дар баробари табобати тиббӣ аз омилҳои иҷтимоӣ низ вобаста аст, истифодаи равиши ба беморон нигаронидашударо асоснок мекунад. Дар натиҷаи истифодаи ин равиш, роҳе, ки бемор аз дарёфт ва ташхис то табобат ва дар ниҳоят то шифоёбӣ тай мекунад, метавонад барои ӯ хеле осон ва муваффақ гардад.

Барои ин принципҳои табобати силро иваз кардан ва аз модели бартариати ҷузъи клиникӣ дошта, ки дар он табобат асосан аз системаи кӯмаки иҷтимоӣ ва муносибатҳо бо сохторҳои ҷамъиятӣ ҷудо аст, ба модели дар асоси муносибати инфиродӣ ба беморон, кори беҳтар ҳамоҳангшудаи дастаи бисёрсоҳавӣ ва ҳамкориҳои зич бо тамоми сохторҳое, ки метавонанд ба беморон, хусусан бо бемории ЛУ ТБ дастгирӣ ва кӯмаки иҷтимоӣ расонанд, татбиқшаванда гузаштан лозим аст.

Ҳамин тавр, дар қабули қарорҳо манфиатҳои бемор бартарӣ пайдо мекунад ва ҳуди кӯмаки тиббӣ ба онҳое, ки ба он эҳтиёҷ доранд, наздиктар ва дастрастар мегардад ва бинобар ин, эҳтимолияти зиёд дорад, ки барои беморон зарурӣ ва самарабахш бошад. Барои ин зарур аст, ки имкониятҳои банақшагирӣ, воридкунӣ ва мониторинги моделҳои ҳамгиросшудаи табобат дар тамоми сохторҳои ҷалбшуда, аз ҷумла ТҶ ва ҷомеаҳои маҳаллӣ инкишоф дода шавад.

Бо вучуди ин, тағйир додани тамоми зинаи (каскади) кӯмак ба эҳтиёҷоти беморон инчунин тақвияти иқтисодӣ ҳаммаи иштирокчиёни равандро талаб мекунад, ҳам мутахассисони соҳаи тиб ва ҳам намояндагони ҷомеаҳои маҳаллӣ бо мақсади расонидани кӯмаки зарурии босифат, таҳияи қоидаҳои мувофиқ ва алгоритмҳои ҳамкорӣ ва рушди шабакаи ташкилотҳои шарикона барои то ҳадди ниҳой қонеъ

кардани хизматҳои зарурӣ талаб мекунад. Модели ҳамгирошудаи табобати бемории сил, ки ба эҳтиёҷоти беморон нигаронида шудааст, барои таъмини сифати хизматрасониҳои клиникӣ, баланд бардоштани сатҳи қаноатмандии беморон ва таъминкунандаи хизматҳо, пурзӯр кардани назорат аз болои паҳншавии сироятҳои бо роҳи ҳавоӣ гузаранда равона карда шудааст. Натиҷаи воридсозии модели мазкур барои риояи бештари табобат, ноил шудан ба шифоёбии саривақтӣ ва пурра, инчунин истифодаи самараноктари захираҳои мусоидат мекунад¹⁶.

Модели расонидани кӯмаки зиддисилӣ, ки ба эҳтиёҷоти бемор нигаронида шудааст, бояд барои кафолати риояи талаботҳои зерин таҳия карда шавад:

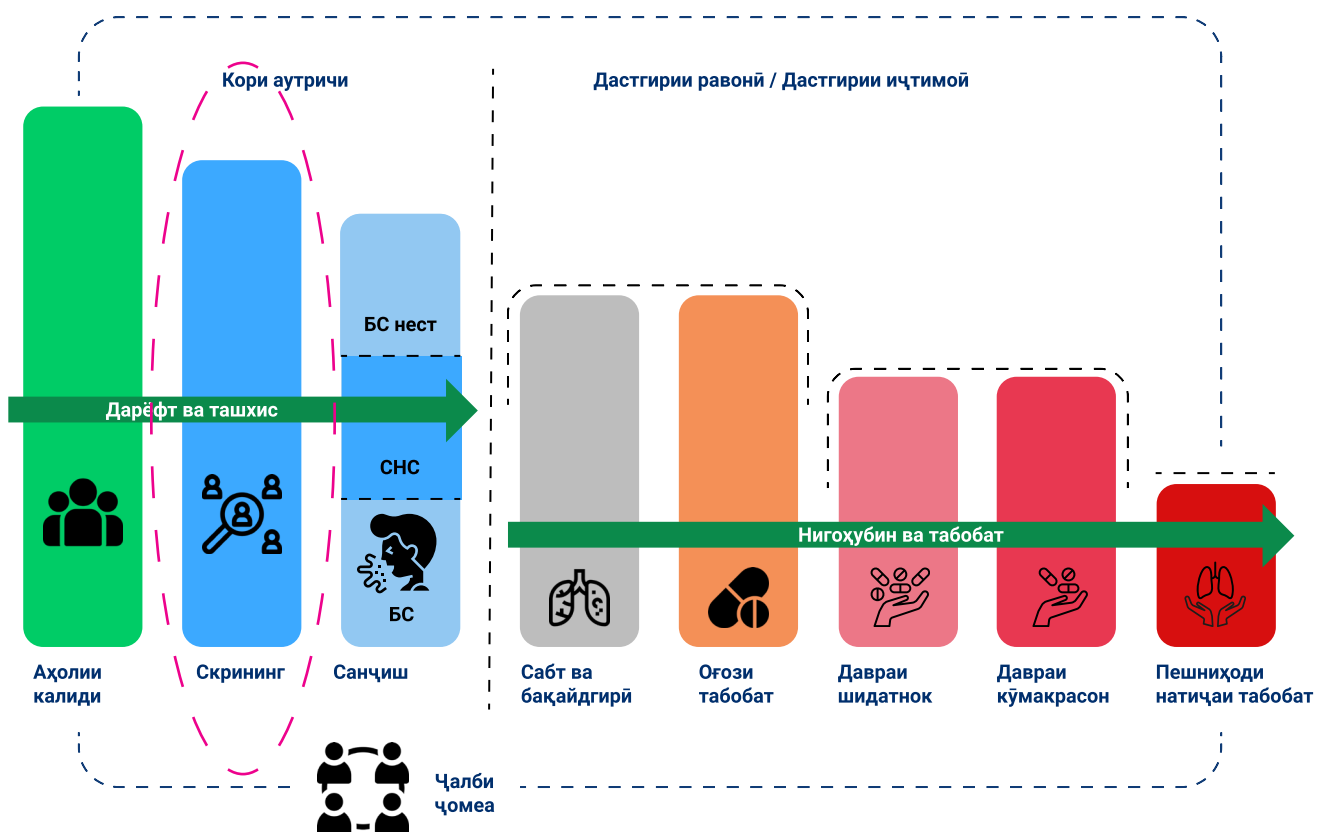
- мувофиқат кардани хизматҳо ба талабот ва интизориҳои беморон ва атрофиёни наздики онҳо;
- бо дарназардошти омилҳои иҷтимоии саломатӣ;
- муайян кардани хизматҳо, вазифаҳо ва ӯҳдадорихоӣ ҳар як муассиса ва зермуассисаҳо дар дохили муассисаҳои гуногуни тандурустӣ, бо эътироф намудани зарурати муносибати чандир барои ҷавоб додан ба ниёзҳои беморони алоҳида;
- мавҷудияти системаҳои хуб фаъолияткунандаи равансозии беморон ба мутахассисон дар муассисаҳо ва шӯъбаҳои гуногун;
- мавҷудияти модели расонидани кӯмаки тиббӣ, ки барои истеъмолкунандагон қобили қабул аст;
- мавҷудияти системаи бозэтимоди ҳисоботдиҳӣ оид ба маълумотҳо барои мониторинги иҷроӣ корҳо, инчунин таъхир дар гузоштани ташхис ва ҳолатҳои аз назорати минбаъдаи табибон дур мондани беморон;
- ҳимояи беморон ва оилаи онҳо аз хароҷоти фалокатбори молиявӣ (хизматрасониҳои дастрас ва ройгон).

¹⁶ Кодекси тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки бо Қарори Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон №1413 аз 30 май 2017с. тасдиқ шудааст

БОБИ 3 РАСОНИДАНИ КЎМАКИ ҲАМГИРОИШУДА ДАР МАРҲИЛАИ ДАРЁФТ ВА СКРИНИНГ БАРОИ БС

Пешниҳоди хизматҳои ҳамгироишуда дар каскади кӯмаки зиддисилӣ аз марҳилаи дарёфт ва муоинаи бемории сил оғоз меёбад.

Диagramмаи 6. Муносибати зинавии (каскадии) расонидани кӯмак ҳангоми бемории сил. Марҳилаи дарёфт.

Дарёфти бемории сил вобаста ба дараҷаи ҷалб будани кормандони тиб ва зарурати таъмини молиявӣ ду намуди дарёфти бемории силро дар назар дорад:

1. Дарёфти фаъол – кормандони тиб бомақсадона шахсони эҳтимолияти бемории сил доштаро аз миёни гурӯҳҳои хавф, гурӯҳҳои осебпазир ва контингенти ҳатмӣ тавассути гузаронидани скрининг барои бемории сил (пурсиш бо истифода аз саволномаи скринингӣ (Замимаи 1), флюорография ва дигар усулҳо) дарёфт мекунанд.
2. Дарёфти ғайрифавол ё усули ташаббуси беморон аз дарёфт намудани шахсони гирифтори бемории сил ҳангоми муроҷиати онҳо ба муассисаҳои тиббӣ бо шикоятҳои гумонбар ба бемории сил иборат мебошад

Ҳангоми гузаронидани чорабиниҳо оид ба дарёфти сил бо мақсади таъмини сифат ва пуррагии хизматҳо оид ба дарёфт, айна замон равише афзалиятнок мебошад, ки онро "дарёфти васеи ҳолатҳои БС" меноманд ва дарёфти фаъолро дар якҷоягӣ бо пешниҳоди маълумот дар бораи беморӣ ва оид ба дастрасӣ ба хизматрасониҳои ташхисӣ дар назар дорад (Enhanced Case Finding).

Нақшҳо ва вазифаҳои таъмингарони хизматрасонӣ дар марҳилаи дарёфт ва скрининги бемории сил дар Ҷадвали 2 муфассал оварда шудаанд.

Ҷадвали 2. Нақшҳо ва вазифаҳои таъмингарони хизматрасонӣ дар марҳилаи дарёфт ва скрининг барои БС

Иҷрокунанда	Рӯйхати хизматҳо	Мӯҳлатҳо	Асбобҳо
Муассисаҳои КАТС (табибони оилавӣ, ҳамшираҳои тиббии оилавӣ)	1. Скрининги бемороне, ки бо шикоятҳои ба бемории сил монанд муроҷиат мекунанд	Ҳангоми қабули аввалияи беморе, ки бо шикоятҳои муроҷиат кардааст	Саволномаи скрининг барои БС
	2. Скрининги беморон аз гурӯҳи хавф ва контингенти ҳатмӣ. Гурӯҳҳои хавф ¹⁷ : • Аз рӯи нишондодҳои тиббӣ • Аз рӯи омилҳои иҷтимоӣ (Диаграммаи 7)	Мувофиқи диспансеризатсия 2 маротиба дар 1 сол	Дастурамал оид ба БС барои кормандони КАТС; Дастурамал оид ба СНС; Дастур барои пайгирии шахсони дартамосбуда
	3. Ҷамъовариҳои шикоятҳо ва анамнез	Ҳангоми қабули аввал	Дастурамал оид ба ташкили ҷимояи аҳолии аз бемории сил дар сатҳи КАТС; Протоколи идоракунии беморихо дар сатҳи КАТС
	4. Таҳқиқоти ҷисмонӣ: муоина, палпатсия, Перкуссия, Пикфлоуметрия ва аускултатсия	Ҳангоми қабули аввал	
	5. Муайян кардани бемор ҳамчун «ҳолати эҳтимолии бемории сил» ва қайди он дар Дафтари қайди шахсони эҳтимолияти бемории сил дошта – (ТБ- 015)	Ҳангоми қабули аввал	Алгоритми ташхиси БС дар Дастурамал оид ба идоракунии бемории сил дар ҶТ
	6. Роҳат барои муоинаи БС (ТБ-05 "Д")	Ҳангоми қабули аввалини бемор	ТБ-05 «Д» - «Роҳат барои муоинаи БС» бо мақсади ташхис
Соҳаи зиддисилӣ	1. Скрининги беморон бо нишонаҳои ба бемории сил монанд ва беморон аз гурӯҳи хавф, ки бевосита ба муассисаҳои сил муроҷиат мекунанд (то 10%)	Ҳангоми қабули аввалини бемор	ТБ-05 «Д» - «Роҳат барои муоинаи БС» бо мақсади ташхис
	2. Ҷамъовариҳои маълумоти анамнез	Дар рӯзи муроҷиат	Дастурамал оид ба идоракунии бемории сил дар ҶТ
	3. Таҳқиқоти ҷисмонӣ: муоина, палпатсия, Перкуссия, аускултатсия	Дар рӯзи муроҷиат	Дастурамал оид ба идоракунии бемории сил дар ҶТ

¹⁷ Дастурамал оид ба ташкили ҷимояи аҳолии аз бемории сил дар сатҳи КАТС, Душанбе, 2015с.

Соҳаи зиддисилӣ	4. Ташхиси тафриқавии ҳолатҳои сили ғайришушӣ, бемориҳои ғайрисилии монанд бо роҳи муоина, таҳқиқи маводҳои патологӣ	Дар рӯзи муроҷиат, ҳангоми зарурат то 7–10 рӯз	Дастурамал оид ба идоракунии бемории сил дар ҶТ Алгоритми дарёфти бемории сили ғайришушӣ	
	5. Роҳхат барои ташхиси сил -ТБ - 05 «Д»	Дар рӯзи муроҷиат	ТБ-05 «Д»	
	6. Супервизияи ёрирасон ба муассисаҳои КАТС оид ба алгоритми дарёфт ва скрининг ба БС	Ҳар семоҳа	Дастурамал оид ба мониторинг ва баҳодиҳӣ Варақаи тафтишии фаъолияти КАТС	
	7. Мониторинги фаъолияти ТҶ	Ҳар семоҳа	Варақаи тафтишӣ оид ба баҳодиҳии фаъолият дар сатҳи ҷомеа	
ТҶ (ихтиёриён, кормандони саҳроӣ, фаъолони ҷомеа)	1. Муайян кардани гурӯҳи мақсаднок (Гирифтани рӯйхати беморони сил барои муайян кардани шахсони дартамосбуда, рӯйхати муҳоҷирон, шахсони бо ВНМО зиндагикунанда)	Дар давоми 1 ҳафта баъди дарёфти бемори индексӣ	Моделҳои кори ТҶ дар сатҳи ҷомеа Дастурамал барои ташкилотҳои ҷамъиятӣ оид ба расонидани хизматҳо дар самти дарёфт, дастгирии табобат ва пешгирии БС	
	2. Иттилоотнок кардани аҳоли оид ба нишонаҳои бемории сил бо роҳи гузаронидани сесияҳои иттилоотӣ ва сӯҳбатҳо дар сатҳи хонаводаҳо ва дар байни гурӯҳҳои калидии аҳоли	Ҳангоми ташрифи аввал (то- скрининг)		
	3. Скрининг барои ТБ	Ҳангоми ташрифи аввал	Саволномаи скрининг	
	4. Роҳхат ба бемори эҳтимолияти БС дошта барои ташхиси сил	Ҳангоми ташрифи аввал	Ваучер	
	5. Дастгирии иҷтимоӣ барои тесткунонӣ	То 7-ум рӯз	Дастурамал, Ҳисоботи ихтиёриён /кормандони саҳроӣ	
Клиникаҳои хусусӣ	Ба монанди муассисаҳои КАТС хизматрасонӣ оид ба скрининг, муоина, баҳодиҳии ҳолат ҳамчун эҳтимолияти БС, қайд кардан дар дафтари «ТБ-015», роҳхат барои ташхиси сил ТБ-05 «Д»	Дар рӯзи муроҷиат	Протоколи пешбурди бемориҳо дар сатҳи КАТС Таҳия кардани ҳуҷҷат барои пешбурди БС дар сатҳи муассисаҳои тиббӣ хусусӣ зарур аст	
МҚБПНМ	1. Скрининги шахсони бо ВНМО зиндагикунанда, ки шикоятҳо доранд	Ҳангоми муроҷиат бо шикоятҳо	Дастурамал оид ба пешбурди сирояти яқҷояи сил/ВНМО	
	2. Муоинаи ҳармоҳаи ШВЗ, ки табобати ЗРВ мегиранд, дар минбаъда гузаронидани скрининг барои БС	1 маротиба дар як моҳ		
	3. Акси рентгении узвҳои қафаси сина 1 маротиба дар 1 сол ё ҳангоми ҷой доштани эҳтимолият ба БС	1 маротиба дар як сол		
МТТҶС	Маводҳои иттилоотӣ – маърифатӣ оид ба дарёфти БС	Тибқи нақшаи маводҳои иттилоотӣ – маърифатӣ, мунтазам	Маводҳои иттилоотӣ – маърифатӣ	

Новобаста аз намуди дарёфти бемории сил, ташхиси он бо истифода аз маҷмӯи усулҳои зарурии ташхис гузаронида мешавад, ки дар навбати худ чунин тақсим мешаванд:

1. Анамнез (таърихи) беморӣ ва ҷамъоварии шикоятҳо;
2. Таҳқиқоти ҷисмонӣ (муоина, палпатсия, перкуссия, аускултатсия ва ба монанди инҳо);
3. Усулҳои лабораторӣ (мустақим ва ғайримустақим);
4. Санҷишҳои пустӣ – аллергикӣ;
5. Усулҳои нурӣ (ФЛГ, рентгенография, ТК/ Томографияи компютери бисёрспиралӣ (ТКБС), Томографияи магнитӣ – резонансӣ (ТМР), таҳқиқи фаросавтӣ (ТФ) ва ғайраҳо);
6. Усулҳои инструменталӣ (муоинаҳои эндоскопӣ, биопсия ва ғайра).

Аз усулҳои пешниҳодшудаи таҳқиқ усулҳои асосӣ ва ғайримустақимро фарқ кардан мумкин аст. Усулҳои асосии ташхис дар алгоритми ташхиси бемории сил истифода мешаванд, усулҳои ғайримустақим усулҳои асосиро пурра мекунад ва ба арзёбии вазнинии ҳолат мусоидат мекунад ва баъзан, ҳангоми имконнопазир будани дарёфти бемории сил бо усулҳои асосӣ (сили ғайришушӣ, сил дар кӯдакон, сил дар ШВЗ ва ғ.) дар аниқ кардани ташхис ва таъин намудани таъбабат нақши ҳалкунанда доранд.

Шикоятҳо ва таърихи беморӣ. Шахсони гирифтори сил метавонанд шикоятҳои зерин дошта бошанд:

- сулфа дар тӯли зиёда аз 2 ҳафта (дар аввал хушк ва баъд балғамдор мешавад);
- рахҳо ва лахтаҳои хун дар балғам;
- нафастангӣ;
- баландшавии ҳарорати бадан (субфебрилӣ);
- дарди қафаси сина, ки ҳангоми сулфидан ё ҳам шудан зиёд мешавад;
- бемадорӣ;
- хастагии зуд;
- араққунии шабона (аломати болишти тар);
- кам шудани вазн ва иштиҳо.

Бо вучуди ин, ҳангоми иллатҳои хурд шикоятҳои дар боло зикршуда метавонанд ҷой надошта бошанд ва баъзе шикоятҳо, аз қабилӣ хастагӣ, камшавии иштиҳо ва харобшавӣ метавонанд ҳамчун як ҳолати маъмулии марбут ба ритми зиндагӣ ва хастагӣ дар ҷои қор қабул карда шаванд. Инчунин қайд кардан мумкин аст, ки нишонаҳои захролудшавӣ вобаста ба хусусиятҳои патогенези ҷараёни бемории сил аксар вақт оҳиста инкишоф меёбанд ва ҷисми бемор ба ҳолати захролудӣ мутобиқ

мешавад ва нишонаҳои беморӣ низ рӯйпуш мешаванд. Ин имконияти дарёфти саривақтии беморон ва муроҷиати саривақтӣ ба кӯмаки тиббиро душвор мегардонад.

Аз анамнез бояд ба омилҳои зерин диққат дод:

- маълумот дар бораи бемории пешинаи сил;
- ҷой доштани тамос бо беморони гирифтори сил;
- бемориҳои ҳамроҳикунанда бо хатари баланди гирифторшавӣ ба бемории сил;
- шароити ғайриқаноатбахши моддию маишӣ;
- шароити зарарноки истехсоли;
- одатҳои бад;
- маълумот дар бораи таҳаммулпазирии доруҳои зиддисилӣ (ДЗС) ва дигар дорувориҳо;
- гузаштан ва натиҷаҳои пешинаи муоинаҳои флюорографӣ.

Таҳқиқоти ҷисмонӣ. Ҳангоми таҳқиқоти ҷисмонӣ, ҳангоми муоина ба намуди зоҳирии бемор, кам шудани вазн, лоғарӣ, ранги пӯст ва луобпардаҳо, намии пӯст, зиёд шудани дурахшии чашм, фуруравӣ ё васеъшавии фосилаи байни қабурғаҳо, фуруравии чуқурчаҳои болои қулфак ва зери қулфак диққат додан лозим аст, фаромадани китфи дар тарафи осебдида, калоншавии лимфағадудҳои канории гардан, болои қулфак ва зери қулфак, лимфағадудҳои зери бағал, маҳдудияти ҳаракати қафаси сина ҳангоми нафаскашӣ дар тарафи зарардида).

Ҳангоми палпатсия метавонад ларзиши овоз зиёд ё кам шавад, ҳангоми захролудии сил "чандирии пӯст" ба таври назаррас коҳиш меёбад, чарбуи зери пӯст тунук ё нест мешавад, лимфағадудҳои канорӣ палмосида мешаванд.

Ҳангоми перкуссия садои кӯтоҳшуда ва кундро дар болои шуши бе ҳаво ҳангоми инфилтратҳо, тағироти фиброзӣ-нуқтавӣ, плевритҳои экссудативӣ, дар болои ковокиҳои калон бошад садои тимпаникӣ шунида мешавад.

Ҳангоми гушкунӣ бо фонендоскоп (аускултатсия), вобаста ба осеби бофтаи шуш, шахс метавонад нафаскашиҳои бронхиалӣ, нафаскашии суст, хирросҳои хушкро дар минтақаи зарардида шунавад, дар маҳалли ҷойгиршавии ковокӣ бошад, хирросҳои намноки гуногунандозаро вобаста ба диаметри бронхҳои дренажӣ, инчунин садои расиши пардаи шушро шунидан мумкин аст.

Гурӯҳҳои хавфи тиббӣ

- Шахсони дартамосбуда
- Беморони гирифтори диабети қанд
- Шахсони бо ВНМО зиндагикунанда
- Беморони дар табобат бо СГК қарордошта
- Беморони гирифтори бемориҳои музмини меъдаю рӯда ё баъди ҷарроҳии меъда
- Беморони гирифтори саратон
- Беморони баъди ҷарроҳии иваз кардани узвҳо

Гурӯҳҳои хавф аз рӯи омилҳои иҷтимоӣ:

- Муҳоҷирон
- Маҳбусон
- Шахсоне, ки шароитҳои ногувори зиндагӣ доранд ё ҷои зисти муайян надоранд
- Истеъмолкунандагони маводи нашъадори таъриқӣ
- Суиистифодаи машрубот
- Шахсоне, ки пайваста норасоии ғизоӣ доранд

Тавсияҳои асосӣ оид ба дарёфти бемории сил (муносибати ба эҳтиёҷоти бемор нигаронидашуда):

1. Пурсиши фаъол/скрининг оид ба мавҷудияти сулфа дар ҳамаи бемороне, ки барои кӯмаки тиббӣ ба муассисаҳои тиббии КАТС муроҷиат мекунанд, сатҳи дарёфти бемории силро хеле зиёд мегардонад (онро метавонад ҳамшираи тиббӣ ё корманди ғайритиббии омӯзонидашуда гузаронад;
2. Ҳамаи бемороне, ки сулфаи зиёда аз 2 ҳафта доранд (аз ҷумла бемороне, ки баъди табобат бо антибиотикҳои доираи таъсирашон васеъ дар ҳолаташон беҳбудӣ дида нашуд), бояд ҳамчун шахсони эҳтимолияти бемории сил дошта шуморида шаванд ва барои муоина ва ташҳиси БС тибқи алгоритми дар ҷумҳурӣ тасдиқшуда равон карда шаванд;
3. Бо мақсади ташҳис ҷамъовариҳои 2 намунаи балғам тавсия дода мешавад: ҷамъовариҳои намунаи якум дар муассисаи тиббии ҷои муроҷиати бемор, дар зерин назорати корманди тиб (намунаи эътимоднок) амалӣ карда мешавад, ҷамъовариҳои намунаи дуюм дар хона, субҳи барвақт, ҳангоме, ки бемор аз хоб бедор мешавад, гузаронида мешавад (намунаи ахборотӣ) ва ба муассисаи тиббӣ дастрас карда мешавад;
4. Барои беҳтар кардани сифати балғами ҷамъоварӣ кардашуда ва баланд бардоштани арзиши ташҳисии таҳқиқот бемор бояд оид ба қоидаҳои дурусти ҷамъовариҳои балғам дастур дода шавад;
5. Барои кӯдакон ва калонсолоне, ки ҷамъовариҳои балғам мушкил ва/ё ғайриимкон аст, тавсия дода мешавад, ки балғам бо роҳи индуксиякунонӣ ҷамъоварӣ карда шавад.

Ҷадвали 3. Нақшҳо ва вазифаҳои таъминкунандагони хидматрасонӣ дар марҳилаи ташҳиси БС

Иҷрокунанда	Рӯйхати хизматрасониҳо	Мӯҳлатҳо	Асбобҳо
1 Муассисаҳои КАТС (табибони оилавӣ, ҳамшираҳои тибби оилавӣ)	Ҷамъовари назоратшавандаи балғам, нигоҳдорӣ ва интиқоли балғам	То 3 рӯз	Дастур оид ба ҷамъоварӣ, нигоҳдорӣ ва интиқоли балғам
	2. Равон кардан барои акси рентгенӣ / флюорографии УҚС	Ҳангоми қабули аввал (дар ҳуди ҳамон рӯз)	Алгоритми ташҳиси БС дар Дастурамал оид ба идоракунии БС дар ҶТ
	3. Алгоритм бо антибиотикҳои доираи таъсирашон васеъ	Пас аз ба даст овардани натиҷаи манфии санҷиш ба БС, вале ҷой доштани шикоятҳо ва/ё тағйиротҳо дар акси рентгении УҚС	Дастурамал оид ба ташҳили ҳимояи аҳоли аз бемории сил дар сатҳи КАТС
	4. Муоина барои СНС бо роҳи санҷишҳо (санҷиши туберкулинии Манту, Гаммаинтерферонӣ (IGRA), Диаскин-тест ва дигарҳо.)	3 шабонарӯз (натиҷаҳои санҷишҳо)	Дастурамал оид ба СНС
	5. Дар ҳолати натиҷаи мусбӣ додани санҷишҳои БС (Xpert MTB/ Rif ё Xpert MTB/Rif Ultra), инчунин нокифоя ё набудани самаранокӣ аз таботати ғайрисилӣ раван кардан ба табиби силшинос	Ҳангоми гирифтани натиҷаи санҷишҳо	Дастурамал оид ба ташҳили ҳимояи аҳоли аз бемории сил дар сатҳи КАТС
2 Соҳаи зиддисилӣ	1. Ҷамъовари назоратшавандаи балғам, нигоҳдорӣ ва интиқоли балғам	Дар рӯзи муроҷиат ва субҳи рузи дуюм баъди аз хоб бедор шудан	Дастур оид ба ҷамъоварӣ, нигоҳдорӣ ва интиқоли балғам
	2. Равон кардан барои акси рентгенӣ / флюорографии УҚС ¹⁸	Ҳуди ҳамон рӯз баъди муоина ва аз рӯи нишондод	Алгоритми ташҳиси БС дар Дастурамали идоракунии БС дар ҶТ
	3. Иҷрои ҳамаи марҳилаҳои алгоритми ташҳисӣ ¹⁹ (Диаграм-маҳои 10 ва 11)	Дар рӯзи ба озмоишгоҳ расидани мавод	Алгоритми ташҳиси БС
	4. Санҷиш барои ВНМО	Дар рӯзи санҷиш барои БС	Дастурамал оид ба идоракунии ҳамгиришудаи сирояти яқҷояи сил/ВНМО
	5. Санҷишҳои аввалияи клинικο-биохимиявӣ ва инструменталӣ:	Дар давоми 3 рӯз	Дастурамал оид ба идоракунии БС дар ҶТ ва Ҷадвали санҷишҳои аввалия ва назоратӣ барои беморон дар речаҳои таботатии БС ДУ аз Дастурамал оид ба идоракунии БС ДУ
	6. Пешниҳод ба КММТ	Аз 7 то 10 рӯз	Пешниҳод ба КММТ
	7. Тасдиқи ташҳис аз тарафи КММТ	Дар давоми 3 рӯз	Оиннома оид ба КММТ

¹⁸ Агар рентгенограмма/ флюорограмма дар муассисаи КАТС карда нашуда бошад, ё барои пешниҳод ба табиби силшинос дастрас набошад

¹⁹ Дастурамал оид ба ташҳиси озмоишгоҳии бемории сил барои мутахассисони соҳаи зиддисилӣ ва КАТС, Душанбе, 2021с. Алгоритми ташҳиси шахсони эҳтимолияти бемории сил дошта

		<p>8. Мониторинги фаъолияти муассисаҳои БС:</p> <ul style="list-style-type: none"> • қайди санҷишҳо барои БС (журнали ТБ 04, Журнали таҳқиқоти Хpert MTB/Rif) • Қайди ҳолатҳои БС (ТБ-03, ТБ-01, Open MRS) • БС ДУ (ТБ 03У, ТБ 01У, Open MRS) • Ҳисоботи семоҳа оид ба бақайдгирии ҳолатҳои БС (ТБ 07) ва ҳолатҳои БС ДУ (ТБ 07 у) 	<p>Мунтазам: Дар сатҳи вилоятӣ - ҳармоҳа; дар сатҳи милли - ҳар семоҳа</p>	<p>Дастурамал оид ба М ва А; Варақаҳои санҷишӣ</p>
		<p>9. Супервизия ва омӯзиш дар ҷои кор оид ба натиҷаҳои мониторинг</p>	<p>Аз рӯи натиҷаҳои мониторинг</p>	<p>Дастурамал оид ба М ва А;</p>
3.	Беморхонаҳои ғайрисилӣ	<p>1. Ташҳиси тафриқавии сили ғайришушӣ бо дигар бемориҳо (арзёбии клиникӣ, санҷиши туберкулинии пустӣ)</p>	<p>Дар рӯзи муоина ё амалиёти ҷарроҳӣ</p>	<p>Дастурамал оид ба идоракунии ҳолатҳои бемории сили ба доруҳо ҳассос дар ҶТ; Алгоритми ташҳиси бемории сили ғайришушӣ</p>
		<p>2. Таҳқиқи гистологӣ ва ситологии моеъи плевра, маводи ҷарроҳӣ, мавод аз сузанхалонии лимфағадудҳо / моеъ аз ҳарроммағз, фасод аз фасодхалтаҳо, моеъи шикам</p>	<p>Ҷамъоварӣ ва расонидани мавод дар рӯзи амалиёт / ҷарроҳӣ, натиҷа то 10 рӯз</p>	<p>Алгоритми ташҳиси бемории сили ғайришушӣ</p>
		<p>3. Таҳқиқи маводҳои патологӣ (пунктатҳо, маводҳо аз ҷарроҳӣ, фасод, фазла, пешоб, моеъи ҳарроммағз ва дигарҳо) барои Хpert MTB/Rif ё усули зондҳои хатӣ (LPA)</p>	<p>То ҳафта аз лаҳзаи ҷамъоварӣ бо риояи қоидаҳои интиқол ва нигоҳдорӣ</p>	

Усулҳои ташхиси бемории сил дар Диаграммаи 9 оварда шудааст.

Диаграммаи 9. Усулҳо ва намудҳои таҳқиқҳои ташхиси БС

Усулҳои ташхиси БС:

1. Усулҳои озмоишгоҳӣ (бе восита ва бо восита);
2. Санҷишҳои пӯстӣ ва алергикӣ;
3. Усулҳои нурӣ (ФЛГ, рентгенография, КТС/КТБС, ТМР, ТУС ва ғайраҳо);
4. Усулҳои инструменталӣ (таҳқиқотҳои эндоскопӣ, биопсия ва дигарҳо)

Усулҳои озмоишгоҳӣ (бе восита ва бо восита)

Генетикӣ-молекулярӣ:

1. XpertMTB/RIF ва версияи навтари он Xpert Ultra;
2. Усули зондҳои хатӣ (LPA, ё Хайн-тест «LPADPlus»(HAIN 1 қатор) ва «LPAÇSI»(HAIN2 қатор)

Микроскопия

- Бо усули Сил-Нилсен,
- Люминесцентӣ

Усули кишт

- Кишт дар муҳитҳои моеъ –ВАСТЕС, MGIT
- Кишт дар муҳитҳои сахт (Левенштейн-Йенсен)

СХД

- ВАСТЕС MGIT
- Дар муҳитҳои сахт

Усулҳои нурӣ

1. Флюорография
2. Рентгенография
3. ТК/ТКБС
4. ТМР
5. ТУС

Усулҳои инструменталӣ

1. Таҳқиқотҳои (бронхоскопия, лапароскопия)
2. Таҳқиқотҳои ҷарроҳӣ бо биопсияи маводи ҷарроҳӣ ё пунктат

Санҷишҳои пӯстӣ ва алергикӣ

1. Туберкулиновая проба (проба Манту);
2. Проба с алергеном туберкулёзным рекомбинантным (Диаскинтест);
3. Гаммаинтерфероновый тест (IGRA).

Усулҳои ёридиҳанда

1. Таҳлили умумии хун
2. Таҳлили биохимиявии хун
3. 3. TB LAM, ки дар шахсони бо ВНМО зиндагикунанда ҳангоми СД4 аз 200 кл/мкл паст будан қурби ташхисӣ дорад
4. Функцияи нафаскашии беруна

Дар ҳамаи шахсони эҳтимолияти бемории сил дошта, ки дар тӯли 2 ҳафта ё бештар аз он сулфа мекунад, тибқи дастурамали миллӣ бояд 2 намунаи балғамро ҷамъоварӣ кунанд, ки яке аз онҳо бояд субҳ гирифта шавад

Қадами 1: озмоиши генетикии молекулярии Xpert MTB / RIF ё Xpert MTB / RIF Ultra аз намунаи аввали балғам

Қадами 2: ҳангоми тасдиқи БС бо усули Xpert MTB / RIF, барои муайян кардани дараҷаи сироятнокӣ ва сарбории бактериявӣ микроскопияи молиши балғам гузаронида мешавад. Он инчунин ҳамчун санҷиши барои назорат кардани самаранокии табобат дар оянда лозим аст.

Қадами 3: вобаста ба натиҷаи Xpert MTB / RIF ё Xpert MTB / RIF Ultra, санҷишҳои генетикӣ - молекулярӣ аз намунаи дуввум бо истифода аз зондҳои хатии LPA MTBDR plus ва / ё LPA MTBDRsl гузаронида мешаванд. Агар бемории сил бе устуворӣ ба рифампитсин ошкор карда шавад, LPA MTBDR plus (Хайни 1) барои инкор кардани ҳолати монорезистентӣ ба изониазид дар бемор гузаронида мешавад.

Дар ҳолате, ки устуворӣ ба рифампитсин бо усулҳои Xpert MTB / RIF ё Xpert MTB / RIF Ultra тасдиқ карда шавад, мувофиқи алгоритм, LPA MTBDRsl (санҷиши Хайни 2 барои ДЗҚ2) – СХД генотипӣ барои барои доруҳои асосии зиддисилии қатори 2 ҳатман гузаронида мешавад. Ҳамзамон аз намунаи дуюм кишт дар муҳитҳои моеъ ва /ё саҳт гузаронида мешавад: дар муҳити моеъ дар системаи автомати ВАСТЕС MGIT-960 ва таҳқиқоти фенотипӣ дар муҳити саҳти Левенштейн-Йенсен.

Қадами 4: Намунаҳо бо натиҷаи мусбии кишт ба СХД равон карда мешаванд.

Алгоритми ташхис барои БС дар Диаграммаҳои 10 ва 11 дар шакли 2 марҳила – барои ҳар як намунаи маводи патологӣ (барои намунаи №1 ва намунаи №2)²⁰

²⁰ Дастурамал оид ба ташхиси озмоишгоҳии бемории сил барои мутахассисони соҳаи зиддисилии ва КАТС, Душанбе, 2021с. Алгоритми ташхиси шахсони эҳтимолияти бемории сил дошта бо дастур

Диаграммаи 10. Алгоритми таҳиси БС – амалҳо барои намунаи №1

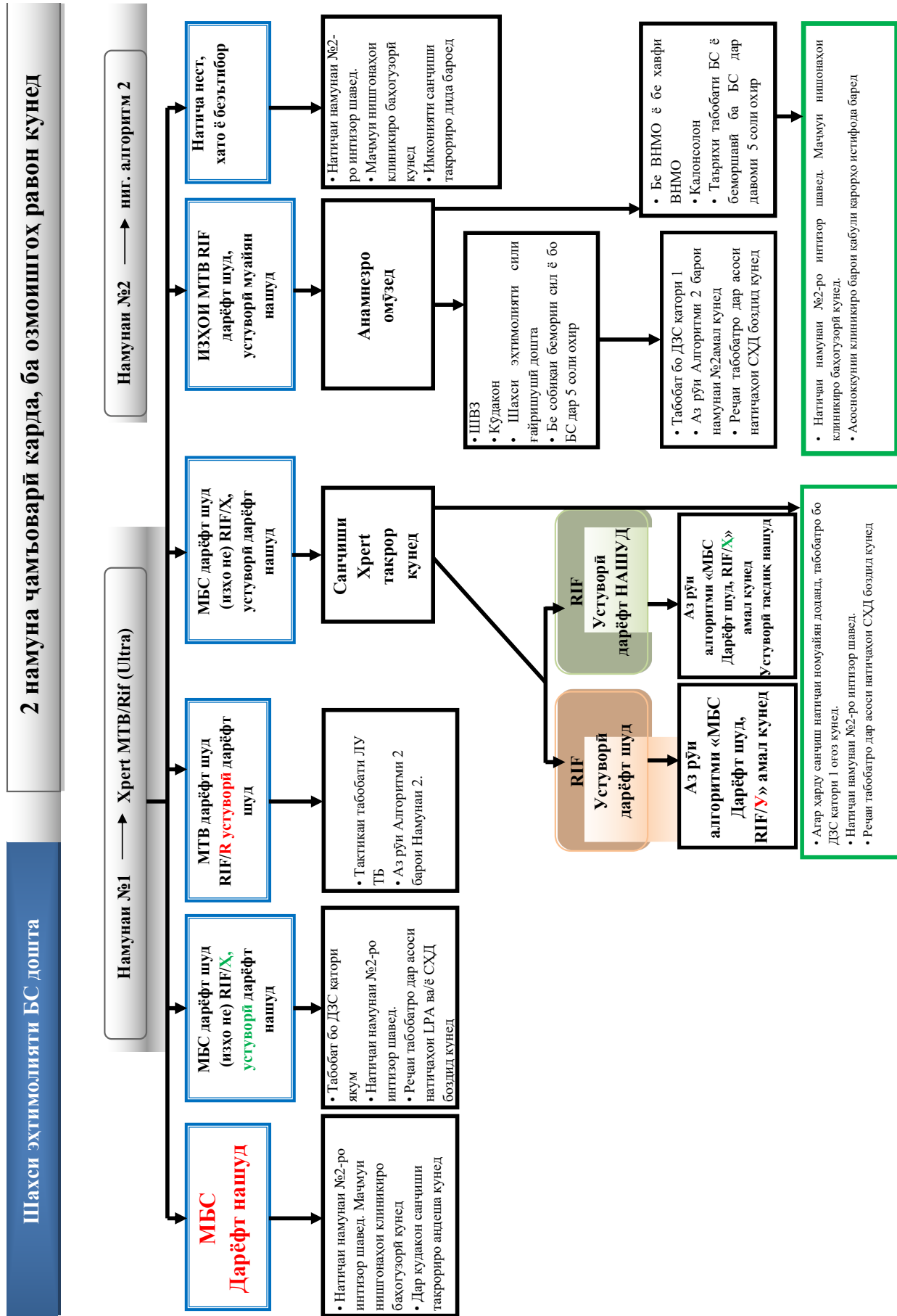
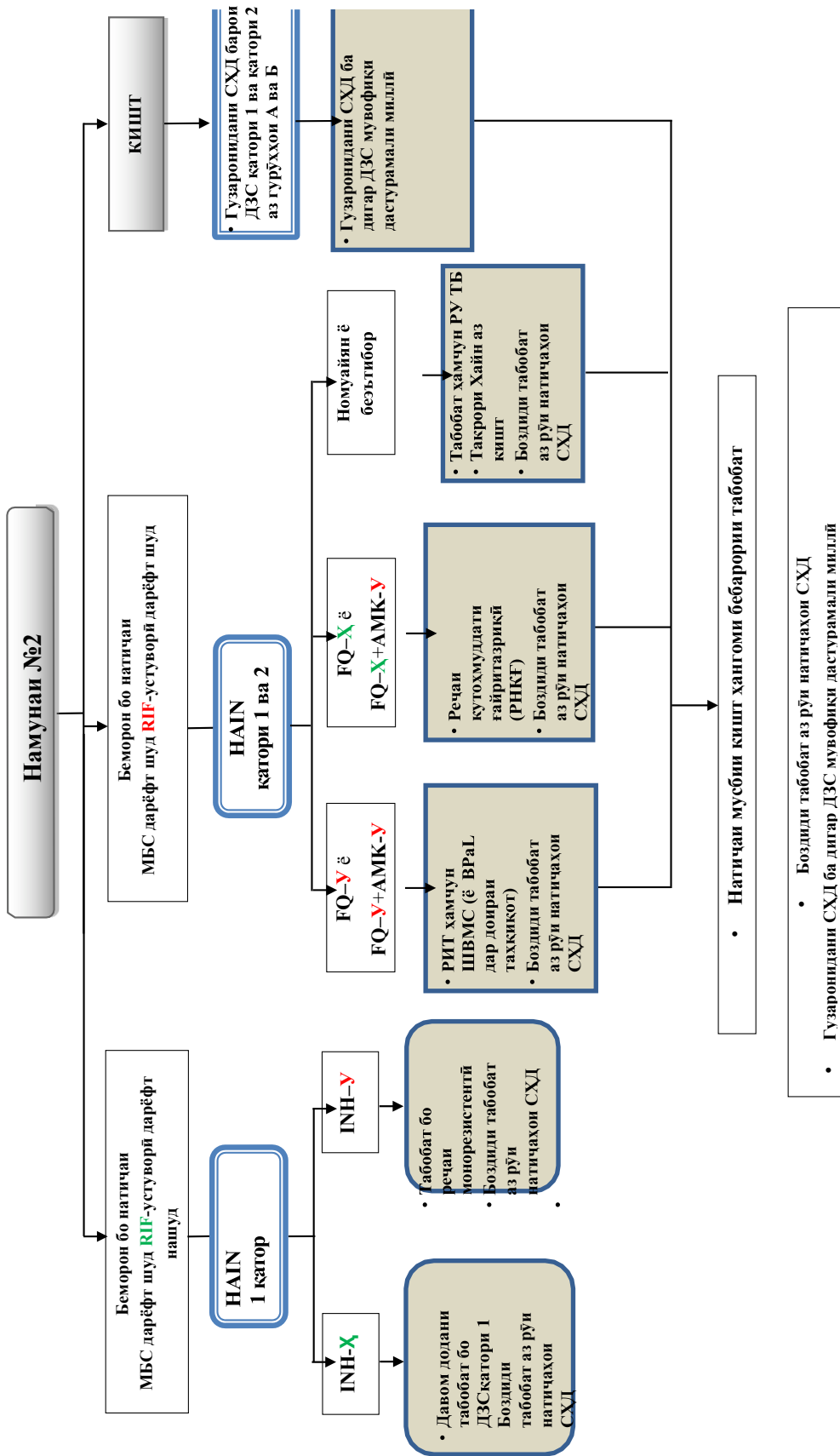

Диаграмма 11. Алгоритми ташхис барои БС – амалҳо барои намунаи №2

Усулҳои таҳқиқи нури

Барои дарёфт кардани шахсоне, ки эҳтимолияти бемории сили роҳҳои нафасдоранд, флюорография истифодабурда мешавад. Усул маҳсулнокии баланд дорад, аммо он як қатор маҳдудиятҳои техникӣ дорад (алахусус, он шаклҳои патологӣ андозаи хурдро ба таври возеҳ нишон намедиҳад). Бартарии флюорографияи рақамӣ нисбат ба флюорографияи аънавании пленкагӣ доираи васеи динамикӣ ва ҳассосияти баланди контраст, инчунин имкони коркарди компютери тасвирҳо мебошад, ки имкон медиҳад ҳатто тағйироти ночиз дар бофтаҳои биологӣ зичиашон гуногун боэтимод дарёфт кунанд. Дар чунин ҳолат, таъсири нури дар муқоиса бо флюорографияи оддӣ 10 маротиба ва дар муқоиса бо рентгенография 2-3 маротиба кам карда мешавад. Инчунин, бартарияти баръалои ин усул суръати ба даст овардани тасвир (чанд сония), набудани пурраи камбудихо (бо флюорографияи оддӣ - 8-15%), мавҷуд набудани ниёз ба пленкаҳои гаронбаҳо, таҷҳизоти лаборатории аксбардорӣ ва реагентҳо, эътимоднокии бойгоникунони натиҷаҳо мебошад.

Рентгенография, ки дар ҳолатҳои гуногун бо риояи талаботҳои техникӣ гузаронида мешавад, бо дараҷаи баланди стандартизатсия фарқ мекунад, инчунин имкон медиҳад, ки ба таври визуалӣ ва зуд пешниҳод шуда, натиҷаҳои санҷиш боэтимодона бойгонӣ карда шавад. Афзалияти дигар нисбатан арзон будани усули таҳқиқот ва иттилоотнокии баланд аст.

Усули томографияи компютерӣ (ТК, ТКБС) имкон медиҳад, ки бидуни зиёд кардани сарбории радиатсионӣ ҷойгиршавӣ, давомнокӣ, оризаҳои бемории сил муайян карда шавад. Ҳамзамон, технологияи сканеркунии спиралӣ имкон медиҳад, ки аксҳои сеандозагии структураҳои таҳқиқшаванда, аз ҷумла минтақаҳои, ки барои рентгени классикӣ "пинҳон" мемонанд, тартиб дода шавад. Бо дараҷаи баланди имконпазир боэтимод муайян кардани зичии тағйироти патологӣ ва пешгирии таъсири ҷамъбастшавӣ ҷой дорад.

Томографияи магнитӣ - резонансӣ ба визуализатсияи бофтаи шуш имкон намедиҳад; аз ин рӯ, нақши он дар ташҳиси бемории сили узвҳои нафаскашӣ ночиз аст. Истифодаи ин усул ҳангоми зарурат барои возеҳ фарқ кардани сохторҳои рағҳои хунгард, тағйироти патологӣ дар миёнадевор, пардаҳои шуш, ҳангоми ташҳиси шаклҳои гирдашакл пешбинӣ карда шудааст.

Усулҳои таҳқиқоти инвазивии инструменталӣ

Таҳқиқоти эндоскопӣ дар ташхиси инструменталии сил аҳамияти аввалиндараҷа доранд.

Ташхисҳои бронхоскопӣ барои шахсони гирифтори ҳама гуна равандҳои патологӣ дар бофтаи шуш ва / ё лимфағадудҳои дохили қафаси сина пешбинӣ шудааст, ки дар ҳолатҳои муҳим будани ҳам муоинаи визуалӣ ва ҳам имкони гузаронидани биопсияҳои гуногун истифода бурда мешавад. Инчунин қайд кардан мумкин аст, ки сарфи назар аз самаранокии баланди усулҳои таҳқиқоти эндоскопӣ, усулҳои биопсия бо ҷарроҳӣ дар ташхиси сил дорои аҳамияти муҳим боқӣ мемонанд.

Аммо ҳама намудҳои ташхиси инструменталии бемории сил дар муассисаҳои махсусгардонидашуда, ки бо таҷҳизот ва мутахассисони зарурӣ таъминанд, гузаронида мешаванд. Аз сабаби эҳтимолияти оризаҳо ва душвориҳои гузаронидани ин усулҳо, дар муассисаҳои амбулаторӣ гузаронидани онҳо тавсия дода намешавад.

Санҷишҳои пӯстӣ – аллергӣ (ташхиси иммунологӣ)

Айни замон се санҷиши асосӣ барои ташхиси иммунологии бемории сил вучуд дорад:

1. Санҷиши туберкулинӣ (пробаи Манту);
2. Санҷиш бо аллергени силии рекомбинантӣ (Диаскин тест);
3. IGRA.

Доираи истифодаи ин усулҳо инчунин ба ошкор намудани шаклҳои ниҳонии бемории сил васеъ карда мешавад ва дар Протоколи клиникӣ оид ба табobati шахсони гирифтори сирояти ниҳонии сил муфассал тавсиф шудааст.

Усулҳои кӯмакрасон

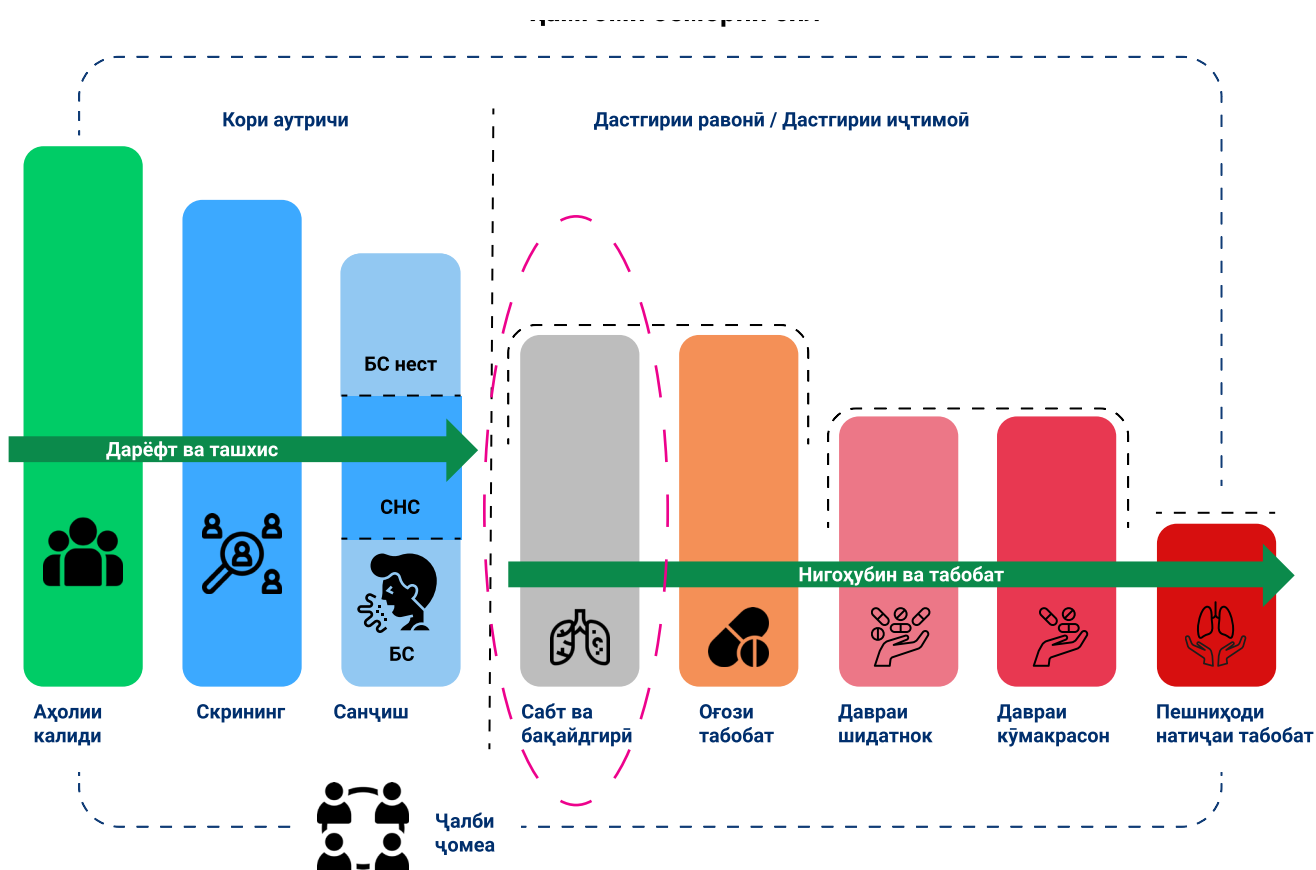
Усули таҳқиқоти кӯмакрасони аз ҳама бештар истифодашаванда озмоишҳои хуни канорӣ - озмоиши умумии хун (камшавии нишондиҳандаҳои сурхии хун: камхунӣ, лейкоцитоз, моноцитоз, лейкопения, лимфопения, суръати таҳшиншавии эритроцитҳо) ва санҷиши биохимиявии хун (гипо-, диспротеинемия, зиёд шудани мочевина, креатинин, билирубин, аланин аминотрансфераза, аспартат аминотрансфераза, гипогликемия, гипергликемия) дохил мешаванд. Инчунин, омӯзиши функсияи нафасгирии беруна (кам шудани қобилияти вентилятсияи шуш) метавонад дараҷаи осеби паренхимаи шушро нишон диҳад. Инчунин озмоиши паҳлӯии липоарабиноманнан (TB LAM) вучуд дорад, ки дар шахсони бо ВНМО зиндагикунанда, ҳангоми сатҳи CD4 камтар аз 200 ҳуҷайра / мкл, нақши муҳими ташхисӣ дорад.

Усулҳои номбаршудаи санҷиши бемории силро ҷамъбаст карда, қайд кардан мумкин аст, ки имрӯзҳо табибон як қатор озмоишҳои хуб доранд, ки имконияти ташхиси саривақтии бемории сил ва ҳассосияти доруҳо ба доруҳои зиддисилро медиҳад, ки ин дар навбати худ имкон медиҳад, ки табobati саривақтӣ ва дуруст таъин карда шаванд. Инчунин қайд намудан зарур аст, ки ба ҳар як ҳолат бояд алоҳида муносибат карда шавад ва усулҳои ташхис бояд мувофиқи ниёзҳои бемор интихоб карда шаванд ва инчунин натиҷаҳои усулҳои тадқиқоти истифодашуда дуруст шарҳ дода шаванд.

БОБИ 5 РАСОНИДАНИ КЌМАКИ ҲАМГИРОИШУДА ДАР МАРҲИЛАИ БАҚАЙДГИРӢ ҲАМЧУН БЕМОРИИ СИЛ

Пас аз тасдиқ шудани ташхиси бемории сил, бемор бояд ҳатман дар ҳуҷҷатҳои миллии бақайдгирии бемории сил ва дар маҳзани электроники Open MRS сабт карда шавад.

Диаграммаи 12. Муносибати каскадии расонидани кўмак ҳангоми бемории сил. Марҳилаи бақайдгири

Дар ин марҳилаи мазкур, бемор ба барномаи ДИТИ дохил карда мешавад, ки пешниҳоди хидматҳои зеринро дар назар дорад:

- Ҳамроҳӣ кардан ҳангоми муроҷиат ба муассиса (тиббӣ);

- Маълумотноккунӣ;
- Гирифтани розигии ихтиёрии огоҳона;
- Бақайдгирии ҳолатҳо;
- Муоинаҳои клиникӣ ва ташхисӣ;
- Муайян кардани нишондодҳо барои оғози табобат;
- Таҳқиқоти иҷтимоӣ.

Барои дохил кардан ба ин барнома зарур аст:

- Муайян кардани ниёзҳои ибтидоии бемории сил;
- Арзёбии хавфи кандашавӣ аз табобат;
- Тартиб додани нақшаи идоракунии бемори сил дар якҷоягӣ бо табиби силшинос;
- Равон кардан ба озмоишгоҳҳо барои таҳқиқоти биохимиявӣ;
- Гузаронидани машварати аввалияи бемори сил.

Нақшҳо ва вазифаҳои таъминкунандагони хизматрасонӣ дар марҳилаи ба қайд гирифтани бемор ҳамчун бемории сил дар Ҷадвали 4 муфассал оварда шудаанд.

Ҷадвали 4. Нақшҳо ва вазифаҳои таъминкунандагони хизматрасонӣ дар марҳилаи ба қайд гирифтани бемор

Иҷрокунанда	Рӯйхати хизматрасониҳо	Мӯҳлатҳо	Асбобҳо
1 Противо- туберкулезная служба	1. Бақайдгирии ҳамаи ҳолатҳо: • Ҳолатҳои БС ва БС ДУ дар журнали ТБ 03 • Ҳолатҳои БС ДУ дар ТБ-03У	Баъди қарори КММТ оид ба ташхис	Журнали ТБ-03 Журнали ТБ-3У
	2. Пур кардани корти тиббӣ: Бемори сили ҳассос – ТБ- 01 Пур кардани корти тибии бемори сили БС ДУ - ТБ01У		ТБ-01 ТБ-01У
	3. Пур кардани «Хабарнома оид ба ҳолати БС№089/У» аз тарафи табиби силшинос аз рӯи ҷои дарёфт ва ба қайдгирӣ барои омили ҳолатҳои бемории сили муассиса	Дар давоми 3 шабонарӯз пас аз тасдиқи ташхис (72 соат)	Дастурамал оид ба идоракунии ҳолатҳои бемории сил дар ҶТ Намунаи бақайдгирии «Хабарнома оид ба ҳолати БС№089/У »
	4. Пур кардани «Огоҳиномаи фаврӣ» (ф 058/У), ки дар давоми 24 соат ба ХДНСЭ ноҳиявӣ/шаҳрӣ аз рӯи ҷои зист ва кори бемор, ки асос барои кор дар манбаи сирояти сил ба шумор меравад.	Дар давоми 24 соат	Дастурамал оид ба идоракунии ҳолатҳои бемории сил дар ҶТ «Огоҳиномаи фаврӣ» (ф 058/У)
	5. Ҳангоми зарурати бистарикунонӣ роҳат барои бистарикунонӣ (ТБ 09) пур карда мешавад.	Худи ҳамон рӯз	Қарори КММТ, роҳати ТБ-09

1	Соҳаи зиддисилӣ	6. Аз рӯи натиҷаҳои санҷиш барои ВНМО, маълумотҳои оиди бемор ба Маркази ВНМО барои бақайдгирии дода мешавад.	Пас аз қабули ф.№089/У	Натиҷаи мусбӣ санҷиши ВНМО
		7. Таҳлили когортии бақайдгирии БС	Ҳар семоҳа	Дастурамал оид ба М ва Арзёбӣ. Асбобҳои таҳлили когорти
2	ХДНСЭ	1. Дар марказҳои ноҳиявӣ/шаҳрии ХДНСЭ маълумоти аз формаҳои №089/У ва №058/У қабулшуда ба "Дафтари қайди бемориҳои сироятӣ" (ф. №60-у), картотекаи хонавода, картотекаи ташкилот гузаронида мешавад.	Пас аз қабули ф.№089/У	Дастурамал оид ба идоракунии ҳолатҳои бемории сил дар ҶТ. Дастур оид ба пайгирии шахсони дартамосбуда
		2. Гузаронидани безаргардонӣ дар манбаҳои сирояти сил	Пас аз қабули ф. №058/У	
		3. Назорат аз болои гузаронидани тафтишоти шахсони дар тамос буда	Пас аз қабули маълумот оиди бемори сил	
3	Бахши госпиталии соҳаи зиддисилӣ	1. Сабт ва бақайдгирии бемороне, ки ба таври фавқуллодда, бидуни МҲАБС ҷои истиқомат қабул карда мешаванд	Дар рӯзи дохил шудан ба стационар	Дастурамал оид ба идоракунии ҳолатҳои бемории сил дар ҶТ. Алгоритми ташҳиси БС ғайришушӣ
		2. Пур кардани Таърихи бемории беморон		
		3. Таъин намудани реҷаи табобат, реҷаи дар беморхона хобидан (умумӣ, ҳуҷравӣ, ҷойгаҳӣ), мизи хуроки табобатӣ		

Модели ҳамкорӣ ва пешниҳоди хизматрасонӣ дар марҳилаи бақайдгирии ҳолатҳои сил

Табиби силшинос дар муассисаи ҷои бақайдгирии бемори бори аввал дарёфтшуда, бо қарори Комиссияи марказии тиббӣ варақаи бақайдгирии № 089/У (Огоҳинома дар бораи бемории сил) ва дар давоми 3 рӯз (72) соат) онро ба мақоми ҳудудии Хадамоти давлатии санитарияу эпидемиологӣ мефиристад. Нусхаи он дар муассисаи зиддисилӣ боқӣ мемонад. Илова бар ин, "Огоҳномаи таъҷилӣ" (формаи 058/У) тартиб дода шуда, дар давоми 24 соат ба ХДНСЭ ноҳиявӣ / шаҳрӣ фиристода мешавад. Он асос барои кор дар манбаҳои сирояти сил ба шумор меравад, он ҳатто дар ҳолати фавти беморе, ки ба оғоз кардани табобат нарасид, пур карда мешавад. Дар сурати мавҷуд набудани қайд ва ҷои зисти доимӣ, огоҳинома аз ҷониби МҲАБС дар ҷои дарёфти беморӣ тартиб дода мешавад. Барои самаранокии бештар, иттилоотро тавассути телефон ба шӯъбаҳои сабт ва бақайдгирии стантсияҳои безаргардонӣ оид ба беморони сироятӣ расонидан мумкин аст ва пас аз он фавран ба МҲАБС ва ХДСЭ ҳудуди ҷои истиқомат ва кори бемор бояд интиқол дода шавад.

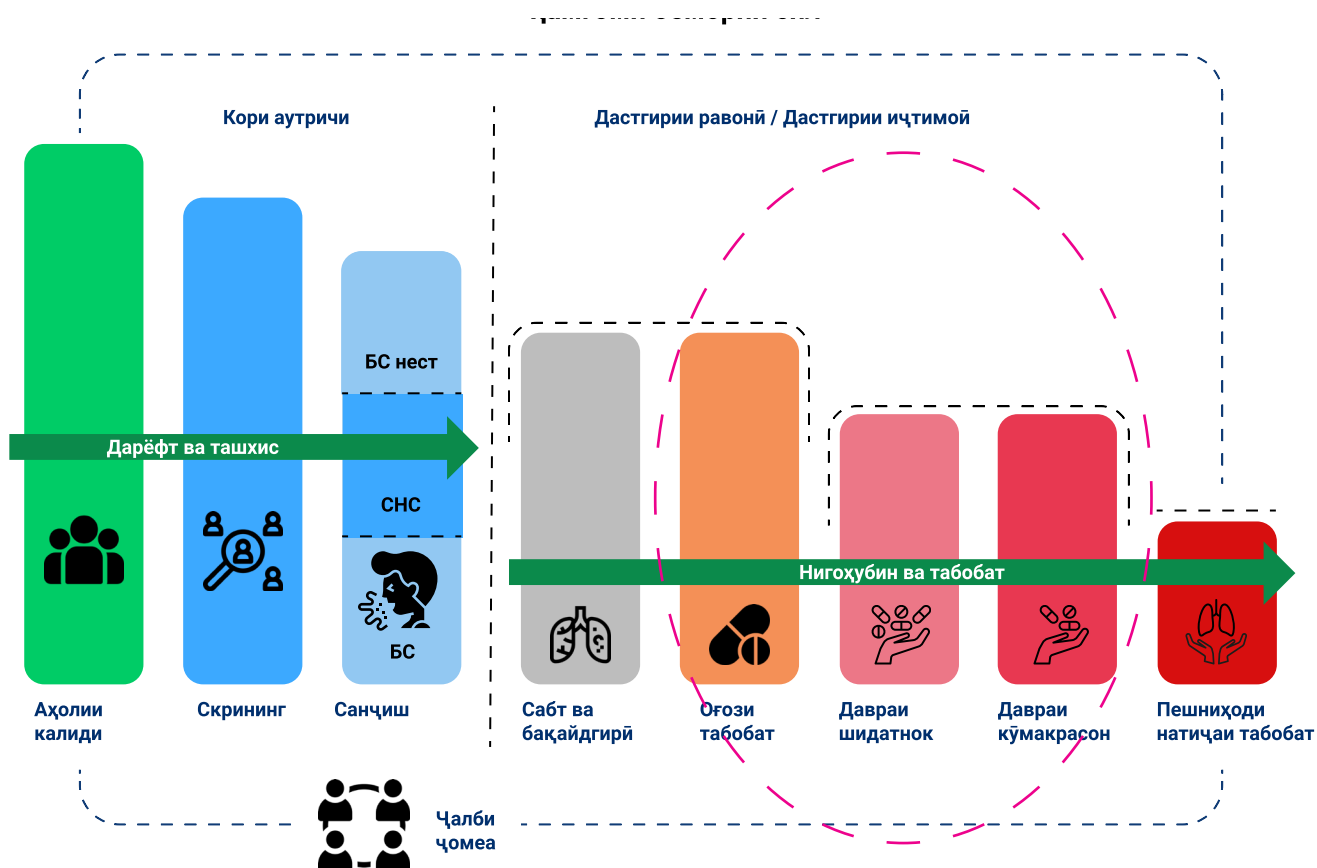
Дар маркази ноҳиявӣ/шаҳрии ХДНСЭ ҳамаи маълумотҳои воридшуда аз рӯи намунаҳои №089/У ва 058/У дар "Дафтари қайди бемориҳои сироятӣ" (ф. NN^o 60-у), картотекаи хонавода, картотекаи ташкилот ворид карда мешаванд.

БОБИ 6 РАСОНИДАНИ КЎМАКИ ҲАМГИРОИШУДА ДАР МАРҲИЛАИ ТАБОБАТИ БС

Ҳангоми қабули хизматрасонӣ дар зинаи расонидани кӯмак (Диаграммаи 13), кори фаъолона оид ба дастгирии иродатмандии табобат бояд аз лаҳзаи тасдиқи ташхис ва бақайдгирии бемор оғоз шавад, ки ба марҳилаҳои зерини зинаҳои кӯмаки зиддисилӣ мувофиқ мекунад:

- Бақайдгирӣ дар соҳаи зиддисилӣ.
- Оғози табобат;
- Марҳилаи фаъоли табобат;
- Марҳилаи кӯмакрасони табобат;
- Пешниҳоди натиҷаи табобат.

Диаграммаи 13. Муносибати зинавии расонидани кӯмак ҳангоми бемории сил. Марҳилаи табобат

Вобаста аз марҳилаҳои табобат, хизматрасониҳо метавонанд ва бояд ба таври ҳамроҳангшуда пешниҳод карда шаванд. Рӯйхати хизматрасониҳо аз рӯи марҳилаҳои

табобат дар қадвали 5 оварда шудааст, нақшҳо ва вазифаҳои таъминкунандагони хизматрасонӣ дар марҳилаи табобат дар қадвали 6 муфассал шарҳ дода шудаанд.

Стандартҳои расонидани хизматрасониҳои тиббӣ тибқи қонунгузориҳои миллий ва дастурамалҳои амалкунандаи клиникӣ ва протоколҳо, ки барои истифода дар қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон тасдиқ шудаанд, аз ҷумла, "Дастурамал оид ба идоракунии ҳолатҳои сили ба доруҳо устувор дар Ҷумҳурии Тоҷикистон» (нашри 3, боздидшуда, 2019.) танзим кунонида мешаванд.

Қадвали 5. Ҳамгирии хизматрасониҳо дар марҳилаи табобат

Давраҳои табобат	Рӯйхати хизматрасониҳо	Дар кучо расонида мешавад	Аз ҷониби ки расонида мешавад	Малакаҳо /Салоҳият
Оғози табобат	<ul style="list-style-type: none"> • Интиҳоби реҷаи табобат; • Маълумотдиҳӣ; • Бақайдгирии ҳолат; • Ворид кардан ба барномаи ДИТИ; • Пешниҳоди маҷмӯи хизматрасониҳои тиббӣ; • Пешниҳоди маҷмӯи хизматрасониҳои ғайритиббӣ; • Назорати мунтазам. 	Соҳаи сил, КАТС, ҷомеа	Табиби силшинос, табиби оилавӣ, кейс-менечер, ҳамшираи тиббӣ оилавӣ, ихтиёрӣ ва корманди саҳроӣ, равоншинос, корманди иҷтимоӣ	<ul style="list-style-type: none"> - Муайян кардани кейс-менечер барои ҳар як ҳолати БС - Ҳамоҳангсозии дастгириҳои иҷтимоии пешниҳодшуда ва машваратҳои равоншинос; - Иштирок дар ҷалби ТҶ, Ҳукумат, ходимони дин дар расонидани кӯмак ба беморони сили эҳтиёҷдошта; - Ҷалби ёрдамчиёни ҷамъиятӣ дар табобати беморони сил; - омӯзиши пайваста ва мониторинги фаъолияти ёрдамчиёни ҷамъиятӣ, кормандони иҷтимоӣ; - Таҳлили маълумотҳо ва беҳтар намудани идоракунии ҳолатҳои БС
Конверсияи балғам / Давраи фаъол	<ul style="list-style-type: none"> • Пешниҳоди маҷмӯи хизматрасониҳои тиббӣ; • Пешниҳоди маҷмӯи хизматрасониҳои ғайритиббӣ (тавассuti барномаи ДИТИ); • Назорати мунтазми таъсири табобат ва риояи табобат; • Бақайдгирӣ 	Соҳаи сил, КАТС, ҷомеа	Табиби силшинос, табиби оилавӣ, кейс-менечер, ҳамшираи тиббӣ оилавӣ, ихтиёрӣ ва корманди саҳроӣ, равоншинос, корманди иҷтимоӣ	<ul style="list-style-type: none"> - Талаботро барои ҷалби дигар шарикон, соҳаҳо (кормандони иҷтимоӣ, равоншиносон, ТҶ, Ҳукумат, ходимони дин ва дигарҳо) муайян мекунад; - Бо ХНДСЭ ва куратор оид ба чорабиниҳои зиддисили ҷамкорӣ мекунад; - Фаъолияти ёрдамчиёни ҷамъиятиро муайян ва назорат мекунад; - Назоратро аз болои расонидани саривақтӣ ва қабули натиҷаҳои таҳлилҳои озмоишгоҳӣ амалӣ менамояд; - Мониторинги дарёфт, барта-рафсозии таъсири номатлуби дорувориҳо амалӣ менамояд

Конверсияи балғам / Давраи ёррасон	<ul style="list-style-type: none"> • Пешниҳоди маҷмӯи хизматрасониҳои тиббӣ; • Пешниҳоди маҷмӯи хизматрасониҳои ғайритиббӣ (тавассути барномаи ДИТИ); • Назорати мунтазам; • Бақайдгирӣ 	Соҳаи сил, КАТС, чома	Табиби силшинос, табиби оилавӣ, кейс-менечер, ҳамшираи тиббӣ оилавӣ, ихтиёрӣ ва корманди саҳрой, равшинос, корманди иҷтимоӣ	<ul style="list-style-type: none"> -Таҳлили сабабҳои кандашавӣ аз табобатро мегузаронад ва чорабиниҳои оид ба беҳтар намудани иродатмандии беморони сил ба табобатро таҳия мекунад; -Фаҳмондадиҳӣ, машварат ҳавасмандкунӣ барои иродатмандӣ ба системаи хизматрасониҳои тиббӣ; -Мувофиқа кардани замон ва макони пешниҳоди хизматҳо миёни хизматрасон ва мизоҷ; -Ҳангоми зарурат ҳамроҳии шахсӣ ё кӯмак барои интиқол то ҷои қабули хизматрасонӣ; -Пайгирии натиҷаҳои хизматрасонӣ; Агар мизоҷ мустақилона хабар надиҳад, ба ӯ ё ба таъминкунандаи хизматрасонӣ алоқа тавассути телефон; - Навсозии нақшаи дастгирӣ вообаста ба иҷрои бандҳои пешина (ташкили ташриф барои гирифтани натиҷаи санҷиш, ташкили дигар муоинаҳо ва машваратҳо ва ғайра); - Иваз кардани санаи ташриф дар ҳолати зарурӣ; -Ёдрас кардани шартҳои иловагии қабули хизматрасониҳо (ҳуҷҷатҳои зарурӣ, талабот барои гузаронидани имтиҳонҳо).
Шифоёбӣ / табобат анҷом ёфт	<ul style="list-style-type: none"> • Анҷоми маҷмӯи хизматрасониҳои тиббӣ; • Анҷоми барномаи ДИТИ; • Назорати ҷамъбасти; • Бақайдгирӣ; • Маълумотноккунӣ; • Баҳодиҳии қаноатмандии бемор; • Назорат. 	Соҳаи сил, КАТС, чома	Табиби силшинос, табиби оилавӣ, кейс-менечер, ҳамшираи тиббӣ оилавӣ, ихтиёрӣ ва корманди саҳрой, равшинос, корманди иҷтимоӣ	<ul style="list-style-type: none"> Гузaronидани таҳлили анҷомёбии табобат; - Назорати иҷрои нақшаи дастгирӣ - ёдрас кардани мизоҷ дар бораи санаи муоинаҳо, машваратҳо дар оянда;

Ҷадвали 6. Нақш ва вазифаҳои таъминкунандагони хизматрасонӣ дар марҳилаи таботати БС

Иҷрокунанда	Рӯйхати хизматҳо	Мӯҳлатҳо	Асбобҳо
1 Соҳаи зиддисилӣ	1. Таъмини реҷаи табобат аз ҷониби КММТ	Дар рӯзи пешниҳод ба КММТ	Қарори КММТ дар картаи амбулатории бемори сил (ф. № 233) ва дар корти тиббии ТБ-01У
	2. Таъмини ҳар як бемор бо ДЗС аз рӯи реҷаи таъиншуда дар тамоми мӯҳлати табобат	Дар рӯзи қабули қарори КММТ бо реҷаи таботати таъиншуда	Дархост барои қабули дорувориҳо барои бемор
	3. Имзо кардани "Ризоияти огоҳона" барои беморони БС ДУ	Дар рӯзи пешниҳод ба КММТ баъди гузаронидани машварат ва маълумотдиҳӣ Дар рӯзи пешниҳод ба КММТ	Брошюра бо маълумотноккунии бемор; намунаи имзошудаи «Ризоияти огоҳона» дар ТБ-01У
	4. Муайян кардани ҷои оғози табобат: <ul style="list-style-type: none"> • беморхона (аз рӯи меъёрҳои бистарикунонӣ) • модели амбулатории табобат 	Дар рӯзи пешниҳод ба КММТ	Дастурамал оид ба идоракунии бемории сили ба доруҳо ҳассос дар ҶТ (Меъёрҳои бистарикунонӣ)

1	Соҳаи зиддисилӣ	5. Таҳқиқоти иҷтимоӣ	Дар оғози табобат (2 ҳафтаи аввал)	Саволнома аз рӯи «Баҳодиҳии эҳтиёҷоти бемори сил ба дастгирии иҷтимоӣ» (Замимаи 3, Анкета №3)
		6. Муайян кардани нишондодҳо барои ворид кардан ба барномаи ДИТИ	Дар оғози табобат	Дастурамали мазкур
		7. Дастирии иҷтимоии беморон: • ҳамоҳангии иҷтимоӣ • бастаҳои ҳавасмандкунӣ (гигиенӣ, хӯрокворӣ, дастирии молиявӣ)	Дар тӯли тамоми мӯҳлати табобат, бо пурзӯр шудан ҳангоми хатари кандашавӣ аз табобат	Дастурҳо барои ташкилотҳои ҷамъиятӣ оид ба хизматрасониҳо дар самти дарёфт, дастирии табобат ва пешгирии бемории сил
		8. Муайян намудани усули табобати назоратшаванда: • Табобати бевосита назоратшаванда (Directly observed treatment) (НКЛ (DOT)) • Family-DOT ²¹ • VST (назорати видеоии табобат) ²²	Дар оғози табобат	Дастурамал оид ба идоракунии бемории сили ба доруҳо ҳассос дар ҶТ
		Аудити клиникӣ: • Баҳодиҳии мувофиқат кардани табобати БС бо протоколҳо	Вобаста ба намуди БС Барои БС ҳассос ҳар семоҳа, барои БС ДУ як маротиба дар 6 моҳ тибқи дастурамали М ва А.	Дастурамал оид ба М ва А
		9а. Мониторинг и самаранокӣ Маҳакҳо: • Конверсияи балғам • Конверсияи кишт • Динамикаи рентгенӣ • Муоинаи умумӣ (шикоятҳо, зиёдшавии вазн, усулҳои ҷисмонӣ ва ғайра)	Тибқи чадвали таҳқиқотҳои ибтидоӣ ва назоратӣ	Дастурамал оид ба идоракунии бемории сили ба доруҳо ҳассос дар ҶТ; Дастурамал оид ба пешбурди ҳолатҳои БС ДУ
		9б. Мониторинги фаъоли бехатарии доруҳо • Таъмини санҷишҳои ибтидоӣ ва назоратии клиникӣ ва биохимиявӣ ва санҷишҳои инструменталӣ • Дарёфти саривақтии таъсири номатлуб (ТН) • Қайди таъсири номатлуб Тактикаи бартараф кардани ТН • Пур кардани қорғон зард	Мунтазам дар давоми тамоми мӯҳлати табобат	• Чадвали санҷишҳои ибтидоӣ ва назоратӣ • Замима оид ба Мониторинги фаъоли бехатарии доруҳо (МфБД) дар ТБ-01У • Дафтари қайди таъсири номатлуб
		10. Таҳлили коғортӣ оид ба натиҷаҳои табобат	Ҳар семоҳа	Дастурамал оид ба М ва А Инструменти таҳлили коғортӣ
		11. Муайян кардани гурӯҳҳои назорати диспансерӣ	Дар рузи пешниҳод ба КММТ оид ба хулосагирии натиҷаи табобат	Дастурамал оид ба идоракунии бемории сили ба доруҳо ҳассос дар ҶТ
		12. Маълумотдиҳӣ дар бораи пайгирии беморон пас аз ба охир расидани мӯҳлати табобат ва зарурати муоина ва таҳқиқҳо дар моҳҳои 6 ва 12-уми табобат барои соқит кардани хуруҷи барвақтӣ.	Машварати ҷамъбасти оид ба анҷоми мӯҳлати табобат	

²¹ Ниг. боби «Мафҳумҳо ва муайянкуниҳо»-и дастурамали мазкур

²² Дастурамал оид ба табобати видеоӣ, инчунин, дар боби «Мафҳумҳо ва муайянкуниҳо»-и дастурамали мазкур

2	Озмоишгоҳи бактериологӣ	Санҷишҳои назорати бактериологӣ (назорати таҳлили микроскопӣ ва кишт, ҳангоми зарурат -СҲД)	Тибқи қадвали таҳқиқотҳои ибтидоӣ ва назоратӣ	Дастурамал оид ба идоракунии бемории сили ба доруҳои ҳассос дар ҶТ
3	Озмоишгоҳи клиникӣ-биохимиявӣ	Таҳқиқоти назорати клиникӣ ва биохимиявӣ барои саривақт дарёфт кардан ва пешгирии ТН мувофиқи рӯйхати таҳқиқот барои ҳар як речаи табобат		
4	Таҳқиқотҳои инструменталӣ	Сабти барқии дил, аудиометрия, таҳқиқи ултрасадоии узвҳои дохилӣ ва дигарҳо		
5	КАТС	Амалӣ намудани назорати табобат бо истифодаи яке аз усулҳо: ТБН (DOT), Family-DOT, VST	Дар оғози табобат	Дастурамал оид ба идоракунии бемории сили ба доруҳои ҳассос дар ҶТ; Дастурамал оид ба пешбурди ҳолатҳои БС ДУ
		Ҳамроҳӣ кардан дар вақти супоридани таҳлилҳои мунтазамӣ ба мақсади баҳодиҳии самаранокии табобат	Тибқи қадвали таҳқиқотҳои ибтидоӣ ва назоратӣ	Дастурамал оид ба идоракунии бемории сили ба доруҳои ҳассос дар ҶТ; Дастурамал оид ба пешбурди ҳолатҳои БС ДУ
		Мониторинги фаъоли бехатарии доруҳо <ul style="list-style-type: none"> • Роҳат барои гузаштани санҷишҳои назорати клиникӣ- биохимиявӣ ва инструменталӣ • Дарёфти саривақтии ТН • Огоҳ кардани табиби силшинос оид ба ТН 	Мунтазам дар давоми тамоми мӯҳлати табобат	<ul style="list-style-type: none"> • Қадвали санҷишҳои ибтидоӣ ва назоратӣ • Замима оид ба Мониторинги фаъоли бехатарии доруҳо (МфБД) дар ТБ-01У • Дафтари қайди таъсири номатлуб
		Алоқаи зич бо табиби силшинос оид ба масъалаи кандашавӣ аз табобат	Доимӣ	Дастурамал оид ба идоракунии бемории сили ба доруҳои ҳассос дар ҶТ
		Ташкил намудани кӯмаки иҷтимоӣ	Баъди баҳодиҳии вазъи иҷтимоӣ	Дастурамал оид ба ташкили чорабиниҳои зиддисилӣ дар сатҳи КАТС
		Гузaronидани чорабиниҳои иттилоотӣ-маърифатӣ оид ба баланд гардонидани иродатмандии беморон ба табобат	Доимӣ	Маволҳои иттилоотӣ-маърифатӣ барои беморон, барои аъзоёни оилаҳои онҳо
6	Соҳаи ҳифзи иҷтимоии аҳоли	1. Таъмин намудани варақаҳои корношоямӣ муваққатӣ	Дар давоми мӯҳлати табобат, то иҷозат додани КММТ барои барқароршавии коршоямӣ дар ҷои кори бемор	Дастурамал оид ба идоракунии бемории сили ба доруҳои ҳассос дар ҶТ, 2019с. Низомномаи ҲДТТИ оид ба БС
		2. Пешниҳоди имтиёзҳо аз рӯи маъҷубӣ (пешниҳоди гурӯҳи маъҷубӣ ва пардохти нафақа бо сабаби маъҷубӣ)	Дар асоси низомномаи Хадамоти давлатии ташхиси тиббӣ ва иҷтимоӣ (ҲДТТИ) ва ф. 88	
		3. Пешниҳоди таботати санаторӣ-осоишгоҳӣ	Дар асоси хулосаи ҲДТТИ	
		4. Таъмини ҷойҳо дар интернатҳо, боғчаҳо ва осоишгоҳҳои кӯдакони соҳаи БС барои кӯдакони бемор ва кӯдакони аз манбаҳои сирояти сил	Дар асоси хулосаи ҲДТТИ	

7	ХДНСЭ	1. Мониторинги назорати сироятӣ дар муассисаҳои соҳаи сил, КАТС, МБПНМ ва дигарҳо	Тибқи нақшаи назорати сироятӣ, мунтазам	Дастурҳо оид ба назорати сирояти сил Дастурамал оид ба назорати сирояти бемории сил Қоидаҳо ва меъёрҳои санитарӣ оид ба ташкили муассисаҳои зиддисилӣ (2017)
		2. Реҷаи санитарӣ-эпидемиологии муассисаҳои зиддисилӣ	Мунтазам тибқи нақша	
		3. Кор дар манбаҳои сирояти сил ва назорат аз болои муоинаи шахсони дар тамосбуда	Ҳангоми қабули ф. №58У	
8	МТТҲС	Чорабиниҳои иттилоотӣ-маърифатӣ оид ба иродатмандии беморон ба табобат, оид ба дастгирӣ аз тарафи аъзоёни оила ва ҷомеа, оид ба паст кардани доғгузорӣ ва ҳуқуқпоймолкунӣ	Дар рафти қабули табобат	Маводҳои иттилоотӣ-маърифатӣ

БОБИ 7 РАСОНИДАНИ КҶМАКИ ҲАМГИРОИШУДА ПАС АЗ АНҶОМИ МҶҲЛАТИ ТАБОБАТИ БС. ДИСПАНСЕРИЗАТСИЯ ДАР БС

Дар Дастурамали миллӣ оид ба идоракунии бемории сили ба доруҳо ҳассос дар ҶТ таснифи гурӯҳҳои бақайдгирӣ ва назорати диспансерӣ оварда шудааст, ки меъёрҳои бақайдгирии беморонро дар гурӯҳҳо муайян кардааст. Асос барои назорати диспансерӣ ташкили назорати доимӣ, пайваста ва фаъолонаи ҳамаи беморони ба қайд гирифташуда, инчунин категорияҳои шахсони солими ба гурӯҳҳои хавф дохилшаванда мебошад. Дар асоси хатари эпидемиологӣ, таркиби клиникӣ, пешгӯӣ, рушди равандҳои репаративӣ, зарурати истифодаи усулҳои муайяни табобат ва пешгирӣ ин контингент ба 4 гурӯҳи қайд тақсим карда мешавад.

Илова бар ин, дар Дастурамал оид ба пешбурди бемории сили ба доруҳо устувор дар ҶТ амалҳо ва мӯҳлатҳои назорати минбаъда барои бемороне, ки табобатро ба анҷом расонидаанд, дар 6 ва 12 моҳи пас аз ба охир расидани табобат, муқаррар карда мешаванд. Ҳадафи асосии ин усул пешгирии саривақтии авҷи такрори барвақтӣ мебошад.

Нақшҳо ва вазифаҳои таъминкунандагони хизматрасониҳо дар марҳилаи пайгирии пас аз анҷоми табобат ва диспансеризатсияи БС дар Ҷадвали 7 муфассал оварда шудаанд.

Ҷадвали 7. Нақшҳо ва вазифаҳои таъминкунандагони хизматрасониҳо дар марҳилаи пайгирии пас аз анҷоми табобат ва диспансеризатсияи БС

Иҷрокунанда	Рӯйхати хизматҳо	Мӯҳлатҳо	Асбобҳо	
1	Соҳаи зиддисилӣ	1. Муайян намудани гурӯҳи бақайдгирии диспансерӣ ва назорати диспансерӣ	Пас аз анҷоми мӯҳлати табобат ҳангоми пешниҳод дар КММТ оид ба хулосагирии натиҷаи табобат,	Дастурамал оид ба идоракунии бемории сили ба доруҳо ҳассос дар ҶТ, (боби 13 гурӯҳҳои назорати диспансерӣ)
		2. Гузаронидани маҷмӯи хизматрасониҳо оид ба назорати минбаъда дар 6 ва 12 моҳ пас аз ба анҷом расидани мӯҳлати табобат барои соқит намудани хуруҷи барвақтии беморӣ: <ul style="list-style-type: none"> • Баҳодиҳии клиникӣ • агар лозим бошад, ташҳиси бактериологӣ (микроскопия, кишт) • рентгенографияи УҚС 	Дар 6-м ва 12-м моҳи назорати минбаъда	Дастурамал оид ба идоракунии бемории сили ба доруҳо ҳассос дар ҶТ
		3. Бистарикунони бо мақсади расонидани ёрии паллиативӣ барои бемороне, ки натиҷаи бебарори табобат доранд. Ба таври дигар, назорати чунин беморон, пешниҳоди табобати симптоматикӣ, ки ба беҳтар кардани сифати зиндагӣ ва кам кардани ранҷу азоб нигаронида шудааст, мониторинги назорати сироятӣ дар оила	Бо қарори КММТ, ҳангоми хулосагирии натиҷаи табобат Дастурамал оид ба кӯмаки паллиативӣ	Дастурамал оид ба идоракунии бемории сили ба доруҳо ҳассос дар ҶТ, Дастурамал оид ба кӯмаки паллиативӣ
		4. Мониторинги назорати минбаъда	Ҳар семоҳа	Варақаи санҷишӣ
2	КАТС	Боэҳтиётӣ нисбат ба: <ul style="list-style-type: none"> • Беморони силро аз сар гузаронида, бо тағйиротҳои боқимондаи калони баъди бемории сил ҳангоми муроҷиат бо шикоятҳои бемориҳои роҳҳои нафас • Баҳодиҳии ҳолат ва ҳангоми зарурат муоина ба сифати «ҳолати эҳтимолии бемории сил» 		

БОБИ 8 РАСОНИДАНИ ХИЗМАТҲОИ ҲАМГИРОИШУДА ҲАНГОМИ ПЕШБУРДИ ҲОЛАТҲОИ ДАРТАМОСБУДА ВА ТАБОБАТИ СИРОЯТИ НИҲОНИИ СИЛ

Сирояти ниҳонии сил (СНС) ин ҳолати бадан аст, ки воқуниши устувори иммунӣ дорад ва он аз мавҷудияти антигенҳои микобактерияҳои сил дар бадан, дар сурати мавҷуд набудани зуҳуроти клиникӣ бемории сили фаъол ба амал меояд.

Табобати сирояти ниҳонии сил бо мақсади пешгирии инкишофи бемории сили фаъол яке аз ҷузъҳои муҳими Стратегияи ТУТ «Хотимаи сил» ба шумор меравад. Самаранокии нақшаҳои табобатии ҳозира аз 60 то 90% ташкил медиҳад.

Ба гурӯҳҳои назоратӣ шахсоне дохил мешаванд, ки бо беморони сил дар тамос буданашон собит шудааст ва шахсоне, ки ба гурӯҳҳои хавф (Ҷадвали 8), бинобар доштани ягон беморӣ ё дигар омилҳои хавф дохил мешаванд.

Дар зер чорабиниҳо, мӯҳлатҳо ва шахсони масъул оид ба дарёфт кардани бемории сил дар байни тамосҳо ва гурӯҳҳои хавф, оварда шудаанд.

Ҷадвали 8. Пешбурди гурӯҳҳои хавф дар модели ҳамгиришудаи пешниҳоди хизматрасонӣ

Номгӯи гурӯҳи назоратӣ	Аз тарафи кӣ гузаронида мешавад	Мӯҳлати назорат	Маблағҳо барои гузаронида-ни назорат
Тамосҳо бо бемори сил	Муассисаҳои КАТС бо Ҷамоҳангсозии силшиноси минтақавӣ	Дар давоми мӯҳлати табоба-ти бемори индексӣ	Маблағҳои КАТС ва дар назди дармонгоҳҳои оилавӣ
Дигар гурӯҳҳои хавф оид ба БС	Муассисаҳои КАТС бо Ҷамоҳангсозии силшиноси минтақавӣ	На камтар аз як бор ҳар 12 моҳ	Маблағҳои КАТС ва дар назди дармонгоҳҳои оилавӣ

Табиби силшиноси минтақавӣ табиби оилавии КАТС-ро дар бораи мавҷуд будани бемори сил дар минтақаи хизматрасонӣ хабар медиҳад. Дар якҷоягӣ бо табиби силшинос ва табиби амалияи умумӣ (табиби оилавӣ ё минтақавӣ) маълумот дар бораи алоқаҳои ҳонагӣ ва истехсолӣ тартиб дода мешавад. Дар асоси Ҷама маълумотҳои ба дастамада, табиби амалияи умумӣ бо ҳолатҳои дартамосбуда ва бемори индексӣ кори мувофиқро анҷом медиҳад. Нусхаи маълумоти мазкур аз табиби силшинос ва табибони КАТС ба ҳадамоти ҳудудии назорати санитарияу эпидемиологӣ пешниҳод карда мешавад.

Ҳуҷҷатгузорӣ оид ба бемори индексӣ ва шахсони дартамосбуда дар зер оварда шудааст (Ҷадвали 9).

Шахсони дартамосбуда бояд бо муоинаи дурусти минбаъда барои мавҷудияти бемории сил таъмин карда шаванд. Тамосҳое, ки дар онҳо бемории сили фаъол пас аз гузаронидани таҳқиқот инкор карда мешавад, бояд барои СНС аз муоина гузаронида шаванд ва минбаъд барои гузаронидани табобати пешгирикунанда баррасӣ карда шаванд. Табобати СНС аз ҷониби табиби силшинос таъин карда мешавад.

Ҷадвали 9. Ҳуҷҷатгузорӣ оид ба бемори индексӣ ва шахсони дартамосбуда

Номгӯи ҳуҷҷат	Шахси масъул оид ба ҷамъ-оварӣ	Ба кучо	Мӯҳлатҳо
Маълумотнома оиди ба Ҷқайд гирифтани бемор	Табиби силшинос	Дар маркази саломатии (дармонгоҳ) ҷои истиқомат	24 соат аз лаҳзаи дар ҷайд мондан

Рӯйхати тамосҳо	Табиби силшинос, якҷоя бо табиби оилавӣ/минтақавӣ	Ба дармонгоҳи ҷои истиқо-мат	24 соат аз лаҳзаи дар қайд мондан
Нақшаи чорабиниҳо оид ба муоинаи тамосҳо	Табиби дармонгоҳ	Дар маркази ҳудудии ДОТС ва дар ҳадамоти назорати санитарии-эпидемиологӣ	Дар 48 соат аз қабули маълумотнома маркази ҲАБС

Намудҳои табобати СНС

Айни замон дар табобати СНС муносибати инфиродӣ истифода бурда мешавад ва намуди табобат схемаҳои табобатии тавсияшудаи дар кишвар имконпазир интихоб карда мешавад.

Табобати СНС бояд дар зери назорати як узви омӯзонидашудаи оила гузаронида шавад ва метавонад дар хона, таҳти назорати корманди тиббии масъул дар минтақаи мазкур пешкаш карда шавад. Вариантҳои таъин кардани речаҳо (Ҷадвали 10) ва нишондодҳо барои интихоби режими мушаххас барои табобати СНС дар шахсони бо бемори сили ҳассос дартамосбуда дар ҷадвали зер оварда шудаанд:

Ҷадвали 10. Вариантҳои табобати СНС

Вариантҳои табобат		Шахсони ба табобати СНС фаро гирифташаванда
1.	Рифампентин ва изониазид дар як ҳафта як маротиба дар давоми 3 моҳ (3НР) 12 воя	<ul style="list-style-type: none"> Шахсони гурӯҳи хавф бо санҷиши мусбии СНС (кӯдакон ва калонсолон) Ҳамаи кӯдакони дар тамосбудаи аз 5 сола боло Ҳамаи шахсони бо ВНМО зиндагикунанда, ки дар онҳо табобати ЗРВ ингибиторҳои протеаз надорад Беморони гирифтори норасоии гурдаҳо
2.	Мӯҳлати 6 моҳи монотерапия бо изониазид (6Н)	<ul style="list-style-type: none"> Шахсони бо ВНМО зиндагикунанда, ки дар онҳо табобати ТЗРВ дорои ингибиторҳои протеаз мебошад Занони ҳомиладор ва ширдеҳ Заноне, ки контрацептивҳои шифоҳӣ ё ҳормонӣ мегиранд Беморони гирифтори бемории чигар Беморони гирифтори гепатити вирусии С (ГВС), ки ТЗРВ ба ГВС таъсири мустақим дошта қабул мекунанд Кӯдакони то 2 сола ва кӯдакони то 25 кг
3.	Қабули ҳаррӯзаи изониазид ва рифампентин в дар давоми 1 моҳ (1НР) 28 воя	<ul style="list-style-type: none"> Шахсони гурӯҳи хавф бо санҷиши мусбии СНС (кӯдакон ва калонсолон) Ҳамаи шахсони бо ВНМО зиндагикунанда, ки дар онҳо табобати ЗРВ ингибиторҳои протеаз надорад Ҳамаи кӯдакони бо БС ҳассос дар тамосбудаи аз 13 сола боло
4.	Қабули ҳаррӯзаи рифампентин ва изониазид дар давоми 3 моҳ (3НР)	<ul style="list-style-type: none"> Ҳамчун варианти табобат барои гурӯҳҳои зерин: Шахсони гурӯҳи хавф бо санҷиши мусбии СНС (кӯдакон ва калонсолон) Ҳамаи кӯдакони бо БС ҳассос дар тамосбудаи то 5 сола Ҳамаи шахсони бо ВНМО зиндагикунанда, ки дар онҳо табобати ЗРВ ингибиторҳои протеаз надорад
5.	Монотерапияи ҳаррӯза бо рифампентин дар давоми 4 моҳ (4R)	<ul style="list-style-type: none"> Ба шахсоне, ки барои таъини изониазид зиддинишондод доранд.

Новобаста аз он, ки табобат гузаронида шуда буд ё не, пайгирии клиникаи тамосҳо бояд ду сол идома ёбад ва ҳама гуна аломатҳо ё нишонаҳои пайдошудаи мансуб ба бемории сил бояд фаъолона таҳқиқ ва табобат карда шаванд.

Пешбурди шахсони дар тамосбуда бо БС ДУ аз пешбурди шахсони дар тамосбуда бо БС ҳассос фарқ намекунад, аммо табобати СНС дар тамосҳои БС ДУ бо назардошти

спектри устуворӣ фарқ мекунад:

1. Тамосҳо бо беморони дорои устувори монорезистентӣ ба изониазид:
2. Тамосҳо бо ашхоси гирифтори сили ба изониазид устувор, вале ҳассосияти тасдиқшуда бо рифампитсин бояд барои реҷаи 4R баррасӣ карда шавад.
3. Тамосҳо бо беморони сили устувор ба рифампитсин:
4. Тамосҳо бо беморони ба рифампитсин устувор, аммо ҳассосияти тасдиқшуда ба изониазид доранд, бояд барои реҷаи 6H баррасӣ карда шаванд.
5. Тамос бо беморони БС ДУ:

ТУТ таботати пешгирикунандаро дар байни тамосҳои беморони БС ДУ бо назардошти шиддатнокии таъсир, инчунин аниқкардани манбаи сироят бо ҳассосияти ҳатмӣ ба фторхинолонҳо ва тасдиқи ҳатмии СНС бо истифода аз усули IGRA ё ташхиси туберкулинӣ тавсия медиҳад.

Пешниҳод карда мешавад, ки левофлоксатсин дар давоми шаш моҳ ҳамчун монотерапия ё дар якҷоягӣ бо дигар доруҳои зиддисилӣ ба монанди этамбутол ё этионамид истифода бурда шавад.

Дар кишвар схемаи таботати пешгирикунандаи БС ДУ дар доираи таҳқиқоти амалиётӣ истифода бурда мешавад ва дар оянда дар тамоми кишвар васеъ карда мешавад, тавсияҳо оид ба схемаҳо алоҳида баррасӣ ва дар амал татбиқ карда мешаванд.

Нақшҳо ва вазифаҳои таъминкунандагони хизматрасонӣ дар пешниҳоди пешгирии бемории сил ва пешбурди сирояти ниҳонии сил дар Ҷадвали 11 муфассал оварда шудаанд.

Иҷрокунанда		Рӯйхати хизматҳо	Мӯҳлатҳо	Асбобҳо
1	КАТС	1. Муайян кардани шахсоне, ки бояд аз санҷиш барои сирояти ниҳонии сил гузаронида шаванд	1. Дарҳол пас аз қабули маълумот оиди бақайдгирии бемори сил 2. Тибқи ҷадвали муоинаи гурӯҳҳои хавф	Дастурамал оид ба таботати СНС дар ҶТ Алгоритми ташхиси СНС
		2. Гузаронидани маҷмӯи хизматрасониҳо оид ба баҳодиҳии клиникӣ <ul style="list-style-type: none"> • Муоина, пурсиш оиди мавҷудияти шикоятҳо ва анамнез, скрининг барои БС 		
		3. Роҳхат барои муоинаи СНС		
		4. Назорат аз болои таботати СНС аз тарафи корманди тиббии масъул	Аз оғози таботат	

2	Соҳаи зиддисилӣ	1. Гузаронидани санҷиш барои СНС : Санҷиши пӯстии туберкулинӣ (Манту), Санҷиши квантиферонӣ, санҷиши Диаскинӣ	Дар рӯзи муроҷиат бо роҳхат барои муоинаи СНС	Дафтари ТБ-015, роҳхат барои муоина
		2. Баҳодихии натиҷаи санҷиши СНС ва бақайдгирии ҳолати СНС	Баъди гирифтани натиҷа	Дафтари бақайдгирии СНС
		3. Таъин намудани реҷаи табобати пешгирикунанда	Дар рӯзи қабули қарори КММТ оид ба БС ҳассос дар бораи СНС	Корти табобати СНС
		4. Хулосагирии натиҷаи табобати СНС	Дар рӯзи қабули қарори КММТ оид ба БС ҳассос	Дафтари бақайдгирии СНС Ҳисоботи семоҳа оид ба СНС
		5. Мониторинги пешбурди СНС	Ҳар семоҳа	Варақаи тафтишотӣ
3	Марказҳои БПНМ	1. Равон кардани ШВЗ барои муоинаи СНС	Дарҳол баъди тасдиқ шудани натиҷаи мусбии ВНМО	Дастурамал оид ба табобати СНС дар ҶТ
		2. Ташкил намудани қабули табобати пешгирикунандаи зиддисилӣ ба ШВЗ, новобаста аз натиҷаи санҷиши СНС	Дарҳол баъди инкор кардани БС дар ШВЗ	Дастурамал оид ба идоракунии ҳамбастаи БС ва ВНМО дар ҶТ
		3. Нақшаи табобати пешгирикунандаро вобаста ба нақшаи ТЗРВ, бо соҳаи зиддисилӣ бояд мувофиқа кард.	Ҳангоми таъини табобати пешгирикунанда бо ДЗС	
4	Марказҳои иммуно-профилактика	Таъмин ва ташкил намудани ваксинатсияи БСЖ	Ба навзодон дар 3–5 рӯзи пас аз таваллуд ҳангоми ҷой надоштани зиддиятҳо	Дастур оид ба ваксинатсияи БСЖ; Дастурамал оид ба идоракунии бемории сили ба доруҳо ҳассос дар ҶТ
5	МТТҲС	Ташкили чорабиниҳои иттилоотӣ – маърифатӣ оид ба пешгирии БС	Мунтазам мувофиқи нақшаи МТТҲС	Маводҳои иттилоотӣ – маърифатӣ

БОБИ 9 СИСТЕМАИ ИДОРАКУНИИ ҲОЛАТҲО Ё КЕЙС-МЕНЕҶМЕНТ

Идоракунии ҳолатҳои бемории сил ин маҷмӯи чорабиниҳо оид ба ташкили идоракунии ҳар як ҳолати бемории сил бо назардошти равиши ба беморон нигаронидашуда, аз ҷумла пешбурди маҷмӯии клиникӣ, инчунин ҳамроҳии иҷтимоию равонӣ аз лаҳзаи тасдиқи ташҳис то анҷоми табобат мебошад.

Ҳадафҳои идоракунии ҳолатҳои бемории сил инҳоянд:

- фароҳам овардани шароит барои п самарабахешбурди самараноки ҳар як ҳолати бемории сил то шифоёбии бомуваффақият;
- боздоштани паҳншавии минбаъдаи бемории сил дар байни аҳоли;
- вазифаҳои идоракунии бемориҳои сил инҳоянд:
- пешбурди клиникӣ ҳамаҷонибаи ҳолатҳои бемории сил, ташаккули иродатмандӣ ба табобат;
- гузаронидани чорабиниҳои зиддиэпидемиявӣ, ки ба пешгирии паҳншавии минбаъдаи беморӣ нигаронида шудаанд

- ҳамоҳангсозии самаранок ва ҷалби шарикони зарурӣ барои расонидани дастгирии иҷтимоӣ, равонӣ ва дигар намуди дастгириҳо дар раванди табобат (муносибати бисёрсоҳавӣ ва байнисоҳавӣ).

Идоракунии ҳолатҳо панҷ вазифаи асосӣ дорад, ки тадриҷан татбиқи онҳо марҳилаҳои асосии ҳамроҳиро ташкил медиҳанд²³:

1. Арзёбӣ: муайян кардани ҷиҳатҳои қавӣ ва заифи фардӣ, инчунин эҳтиёҷот.
2. Банақшагирӣ: таҳияи нақшаи мушаххаси хизматрасонӣ барои ҳар як шахс бо дарназардошти имконоти муштарӣ ва таъминкунандагони хизматрасонӣ дар давоми рӯз барои таъмини амалҳои зарурӣ (рӯзона, бегоҳӣ, шабона).
3. Алоқа: равона кардани муштарӣ ба гирифтани ҳама хизматҳои зарурӣ дар системаҳои амалкунандаи гуногуни нигоҳубин ва дастгирӣ.
4. Мониторинг: арзёбии доимии пешрафти инфиродӣ.
5. Пешбурди ҳуқуқҳои дастрасӣ: дархост аз номи муштарӣ барои таъмини адолат ҳам дар ҳолати мушаххас ва ҳам барои гурӯҳи осебпазир дар маҷмӯъ, ки муштарӣ ба он тааллуқ дорад.

Самаранокии идоракунии ҳолатҳои бемории сил аз омилҳои зерин вобаста аст:

- муносибати бовариноки байни бемор ва кормандони тиб, ки дар ташкили кӯмаки зиддисилӣ ҷалб карда шудаанд;
- пешниҳоди кӯмаки иҷтимоӣ ва ҳамроҳии равонӣ ба бемор ва оилаи ӯ дар асоси натиҷаҳои баҳодиҳии эҳтиёҷоти бемор;
- ҷалб кардани ёрдамчиёни ҷамъиятӣ, ихтиёриён, ҷонибдорони табобат дар сатҳи ҷомеа, аз ҷумла ташкилотҳои ҷамъиятӣ, ки барои дастгирии беморон аз ҳисоби буҷети давлатӣ тавассути механизми пудрати иҷтимоӣ барои расонидани хизматрасонии зиддисилӣ грант мегиранд, ҳангоми зарурат;
- пайгирии саривақтӣ ва босифати шахсоне, ки бо беморони сил дар тамос мешаванд.

Идоракунии ҳолатҳо ҷалби мутахассисонро дар ҳамаи зинаҳои системаи тандурустӣ (МҚҶАБС, МВҶАБС ва марказҳои шахрии ҷимояи аҳоли аз бемории сил (МШҶАБС), муассисаҳои КАТС) талаб мекунад ва барои ноил шудан ба босамаранҷом ёфтани табобати ҳар як ҳолати бемории сил нигаронида шудааст (Замимаи №2 “Созишнома дар бораи ҳамкорӣ барои таъсис додани шабакаи ташкилотҳои шарикона дар соҳаи ҳамроҳии тиббӣ ва иҷтимоӣ”).

²³ Joint Commission on the Accreditation of Hospitals, 1979

МҚҶАБС ҳамоҳангсозии чорабиниҳо, таҳлили амалисозӣ, тартиб додани нақшаҳо ва тавсияҳоро оид ба масъалаҳои идоракунии ҳолатҳои бемории сил дар сатҳи миллӣ амалӣ менамояд.

МҚАБС вилоятӣ/минтақавӣ/шаҳрӣ/ноҳиявӣ сохтори масъул барои татбиқ ва фаъолияти системаи идоракунии ҳолатҳои бемории сил дар сатҳи вилоят/шаҳр/ноҳия мебошад. МҚАБС:

- мониторинг ва баҳодиҳии идоракунии ҳолатҳои БС – ро дар сатҳи КАТС амалӣ менамояд;
- кӯмаки методӣ, машваратдиҳӣ барои мутахассисони КАТС оид ба идоракунии ҳолатҳои сил мерасонад;
- ҳолатҳои бемории силро, ки аз назорати минбаъдаи табибон дур мондаанд, пайгирӣ менамояд ва барои бартарафсозии мушкилоти марбут ба танаффуси табобат, кандашавӣ аз табобат чорабиниҳоро таҳия менамояд.

Вазифаҳои табиби силшинос дар доираи идоракунии ҳолатҳои бемории сил:

1. Муайян намудани корманди тиб (табиби оилавӣ ё ҳамшираи тибби оилавӣ), ки барои идоракунии ҳолати мушаххаси БС масъул аст;
2. Таҳияи нақша оид ба идоракунии ҳолат дар асоси эҳтиётот ва талаботи бемори сил;
3. Назорат ва ҳамоҳангсозии иҷрои чорабиниҳо оид ба идоракунии ҳолатҳои БС;
4. Якҷоя бо табиби оилавӣ эҳтиётотро барои ҷалби дигар шарикон, соҳаҳо (кормандони иҷтимоӣ, равонӣ, Марказҳои БПНМ ва МТТҶС, ТҶ, Ҳукуматҳо, аз ҷумла кумтитаҳо оиди кор бо занон ва оила, кумитаҳои кор бо ҷавонон, варзиш ва сайёҳӣ, ходимони дин ва дигарҳо);
5. Баланд дардоштани иқтидор, маҳорат ва машваратдиҳии табибони оилавӣ, ҳамшираҳои тиббӣ/фелдшерҳо ва ёрдамчиёни ҷамъиятӣ оид ба масоили идоракунии ҳолатҳои БС;
6. Мониторинг, назорат ва таҳлили маълумотҳо оид ба амалисозии чорабиниҳои идоракунии ҳолатҳои бемории сил;

Муассисаи КАТС дар доираи идоракунии ҳолатҳои бемории сил иҷроиши бевоситаи идоракунии ҳар як ҳолати бемории силро амалӣ мекунад (Замимаи 3 «Дастури методӣ ва дастурамал оид ба пур кардани» Корти идоракунии ҳолати бемории сил»).

Зарурати иҷрои чорабиниҳои идоракунии ҳолатҳои бемории сил аз эҳтиёҷоти инфиродии ҳар як беморони сил вобаста аст. Бо вучуди ин, ҳангоми идоракунии ҳар як ҳолати бемории сил чузъҳо бояд ба таври дастаҷамъӣ баррасӣ карда шаванд.

Тими идоракунии ҳолати БС

Дар сатҳи КАТС, дар мувофиқа бо табиби силшинос ва менечери КАТС, як гурӯҳи идоракунии ҳолатҳои бемориҳои сил ташкил карда мешавад, ки аз:

- табиби силшинос;
- табиби оилавӣ;
- ҳамшираи тиббӣ/ фелдшере, ки барои ТБН -и бемори сил масъул аст.

Дар ҳолати зарурӣ, тими идоракунии бемориҳои сил дигар мутахассисони соҳаи тандурустиро ҷалб мекунад (Ҷадвали 12).

Ҳангоми идоракунии ҳолати бемории сил дар сатҳи КАТС, инҳо метавонанд ҷалб карда шаванд:

- ёрдамчиҳои ҷамъиятии таъбаоти беморони сил (ҳангоми зарурат);
- дигар шахсон ва ташкилотҳо барои расонидани дастгирии иҷтимоӣ ва равонӣ.

Табиби силшинос куратор оид ба идоракунии ҳолатҳои бемории сил дар сатҳи КАТС мебошад, ташхисро муайян мекунад, таъбаоти зиддисилиро таъин ва танзим мекунад ва натиҷаи таъбаотро муайян мекунад.

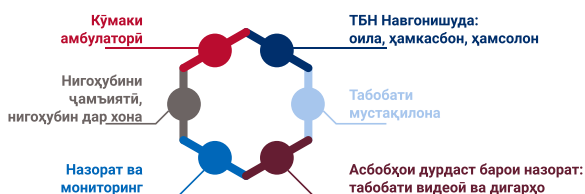
Талабот ба идоракунии ҳолатҳои БС

- Ҳар як ҳолати БС ба қайд гирифта шуда бояд бо чорабиниҳо оид ба илоракунии ҳолати бемории сил фаро гирифта шавад. Идоракунии ҳолатҳои бемории сил иҷрои маҷмӯи чорабиниҳои дар дастурамали мазкур зикршударо то анҷоми бомуваффақияти таъбаот дар бар мегирад.
- Тадбирҳо дар доираи идоракунии ҳолатҳои бемории сил бояд дар шаклҳои мувофиқа, ки Вазорати тандурустӣ ва ҲИА Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба идоракунии бемориҳои сил барои мониторинги минбаъда тасдиқ кардаанд, ба расмият дароварда шаванд.
- Кормандони тиббии ташкилотҳои тандурустии КАТС, ки ба идоракунии ҳолатҳои бемории сил машғуланд, бояд дар бораи ҳадафҳо, вазифаҳо, чузъҳо, шароитҳо, талабот ва тартиби ин равиш омӯзонида шаванд.

Чадвали 12. Вазифаҳои кормандони масъул, ки барои иҷрои системаи Кейс- менечмент (идоракунии ҳолат) чалб карда шудаанд

Вазифаҳои сардори КАТС дар доираи идоракунии ҳолатҳои БС чунин мебошад:

- Ҳамоҳангсозӣ, дастгирӣ ва ворид намудани равияҳо оид ба идоракунии ҳолатҳои БС, Хрегт, системаи интиқол;
- Масъулият барои эътимодноӣ ва пуррагии маълумот оид ба натиҷаҳои табобат таъмини истифодаи мақсадноки маводҳои, ки барои анҷоми босамари табобати ҳолатҳои бемории сил гирифта шудааст;
- Пайгирӣ ва назорати иҷроиши индикаторҳои соҳаи КАТС оид ба бемории сил (Маҷмӯи «Индикаторҳои миллий оид ба тандурустӣ дар ҶТ», ки бо Фармоиши Вазорати тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 12.11.2013 с. за № 655 тасдиқ шудааст).

Вазифаҳои табиби оилавӣ дар доираи идоракунии ҳолатҳо чунин аст:

- Таҳияи чорабиниҳо оид ба идоракунии ҳолатҳои бемории сил дар асоси талабот ва эҳтиёҷоти беморони сил;
- Талаботи беморони силро ба кӯмаки тиббӣ муайян мекунад;
- Хавфи кандашавӣ аз табобатро баҳогузорӣ мекунад;
- Дар якҷоягӣ бо табиби силшинос нақшаи пешбурди бемори силро тартиб медиҳад;
- Талаботро барои чалби шарикон ва соҳаҳои дигар (кормандони иҷтимоӣ, равшиносон, марказҳои БПНМ ва ТТҲС, Ҳукуматҳо, аз ҷумла кумитаи кор бо занон ва оила, кумитаи кор бо ҷавонон, варзиш ва сайёҳӣ, ходимони дин) муайян мекунад;
- Бо соҳаи ҲДНСЭ ва кураторҳо дар чорабиниҳо оид ба бемории сил ҳамкорӣ мекунад;
- Фаъолияти ёрдамчиёни ҷамъиятиро муайян ва назорат мекунад;
- Расонидани саривақтӣ ва гирифтани натиҷаҳои таҳлилҳои озмоишгоҳиро назорат мекунад;
- Мониторинги дарёфт ва баргарафтози таъсироти номатлуби ДЗС-ро амалӣ менамояд;
- Ба озмоишгоҳ барои гузаронидани таҳқиқотҳои биёҳимиявӣ равшан мекунад;
- Ба бемори сил машварат мегузаронад;
- Таҳлили сабабҳои кандашавӣ аз табобатро мегузаронад ва оид ба беҳтар намудани иродатмандии беморони сил ба табобат чорабиниҳоро таҳия мекунад;

Ҳамшираи тиббӣ/фелдшер, ки барои гузаронидани табобати назоратшаванда дар доираи идоракунии ҳолатҳои БС, чунин вазифаҳоро иҷро мекунад:

- Иродатмандии бемори силро барои табобат муайян мекунад;
- Талабот ва эҳтиёҷоти беморони силро муайян мекунад;
- Хавфи кандашавӣ аз табобатро баҳогузорӣ мекунад;
- Мониторинги таъсироти номатлуби ДЗС – ро дар равшандии табобат мегузаронад;
- Чорабиниҳоро оид ба пайгирӣ тамосҳои беморони сил мегузаронад;
- Бо ёрдамчиёни ҷамъиятӣ дар равшандии табобати бевосита назоратшаванда ҳамкорӣ мекунад;
- Саривақт расонидани ва гирифтани натиҷаҳои таҳлилҳои озмоишгоҳиро таъмин мекунад (ММ/Хрегт);
- Риояи речаҳои стандартии аз тарафи табибон таъиншударо назорат мекунад;
- Бо беморони сил машварат мегузаронад;
- Мунтазам захираи ДЗС-ро пур мекунад;
- Ҳангоми пайдо шудани мушкилот дар рафти табобат, беморро ба табиби силшинос равшан мекунад;

Намояндаи ташкилоти ҷамъиятӣ, ки барои дастгирии иҷтимоӣ дар ҳама марҳилаҳои хизматрасонии зинавӣ масъул аст: дарёфт, ташхис ва табобат

- Дарёфти фаъолонаи ҳолатҳои бемории сил, бо дарбаргирии чорабиниҳои иттилоотӣ – маърифатӣ ва скрининг барои БС;
- Фаъолона равшан кардани барои муоинаи тиббӣ бо додани талони роҳхат (ваучер);
- Пайгирӣ шахсонӣ дар тамосбуда;
- Дастгирии иродатмандӣ ба табобат ва расонидани кӯмак дар табобати назоратшаванда;
- Дастгирии иҷтимоии беморони сил;
- Баҳодиҳии ҳолати мизоҷ ва талаботҳои ӯ;
- Пайгирӣ ва додани маълумот оид ба таъсироти номатлуби доруҳо;
- Муайян кардани монеаҳои асосӣ ба табобат;
- Машваратҳои ҳавасмандкунӣ;
- Таҳлили захираҳои мавҷуда ва хизматҳо;
- Банақшагирии кӯмак ба бемор;
- Ҳамоҳангсозии хизматрасониҳои тиббӣ ва иҷтимоӣ;
- Ҳамкорӣ бо кормандони тиб;
- Мониторинг ва баҳодиҳии иҷроиши дастгирии иҷтимоӣ.

БОБИ 10. ДАСТГИРИИ ИНФИРОДИИ ТИББӢ-ИҶТИМОӢ. РОҶНАМОИИ БС ДУ

Дастгирии инфиродии тиббӣ – иҷтимоӣ дар сохтори идоракунии ҳолатҳо (кейс-менечмент)

- барномаест, ки баҳодиҳии эҳтиёҷот, банақшагири, ташкил, пешниҳоди хизматрасониҳои тиббӣ ва иҷтимоӣ, пешбурд ва назорати раванди ҳуҷҷатгузорӣ, тақсимои захираҳо ва таъмини робита байни иштирокчиёни дохилӣ (мутахассис оид ба ҳамроҳӣ, тими бисёрсоҳавӣ) ва берунии протсессро дар бар мегирад (шабакаи ташкилотҳои шарикона) (Диаграммаи 14).

Диаграммаи 14. Дастгирии инфиродии тиббӣ-иҷтимоӣ дар сохтори идоракунии ҳолатҳо (кейс-менечмент)

Дар доираи модели расонидани хизматҳо, ки ба ниёзҳои одамон нигаронида шудааст, маҷмӯи чораҳо, ки ба туфайли он намояндагони гурӯҳи аҳолии мақсаднок ба хизматҳои махсусгардонидашудае, ки ба ҳалли мушкилоти мубрами онҳо (маишӣ, равонӣ, молиявӣ ва ғайра) нигаронида шудаанд, дастрасӣ пайдо мекунанд, андешида мешавад, ки дар натиҷа барои ҳалли самараноктари масъалаҳои марбут ба вазъи саломатии онҳо шароит фароҳам меорад, масалан, табобати бемории сил ва / ё сирояти ВНМО.

Марҳилаҳои асосии ДИТИ:

1. Дарёфт кардани беморони ниёзманд ба кӯмаки иҷтимоӣ.
2. Имзои розигии огоҳона дар муассисаи тиббӣ.
3. Қбули бемор ба хизматрасонии тиббӣ ва иҷтимоӣ.
4. Таъсиси алоқа байни мутахассисон ва бемор. Ташхиси иҷтимоии ҳолат.
5. Таҳияи нақшаи ДИТИ (нақшаи инфиродӣ).
6. Иҷроиши нақшаи инфиродӣ: расонидани кӯмаки иҷтимоӣ ба бемор.
7. Арзёбии мунтазами самаранокии ДИТИ.
8. Маҳкамкунии ҳолат.

Пеш аз оғози барномаи ДИТИ муҳим аст, ки тими бисёрсоҳавии кӯмакрасонанда, ки бо бемор кор мекунад, бояд фаҳмад, ки бемор дар кадом шароит қарор дорад ва чӣ гуна ин шароит метавонад ба муваффақияти табобат мусоидат кунад ё ҳалал расонад.

Тими бисёрсоҳавӣ идоракунии ҳолатро аз ҷониби як гурӯҳи мутахассисони гуногун аз сохторҳо ва соҳаҳои гуногун дар бар мегирад, ки мувофиқи нақшаҳо ва вазифаҳои алоҳидаи худ кор мекунанд. Дар воҳӯриҳои мунтазам мутахассисон кори иҷрошударо таҳлил мекунанд, маҷмӯи хизматрасониҳоро, ки ба муштариини мушаххас пешниҳод мекунанд, муайян мекунанд. Дар ин модел ҳамроҳангсозии кори аъзоёни гурӯҳ, пешниҳоди ҳолатҳои нав аз ҷониби менечери ҳолатҳо сурат мегирад.

Самтҳои асосии бастаи мукаммали хизматрасониҳое, ки бояд ба беморон бо мақсади расонидани кӯмак дар давоми табобат ва дар ниҳоят бомуваффақият анҷом ёфтани он расонида шаванд, дар Диаграммаи 15 оварда шудаанд.

Диаграммаи 15. Басти маҷмӯи нигоҳубин ва пешниҳоди кӯмак ҳангоми БС ДУ (USAID, 2019).

Унсурҳои басти маҷмӯи хизматрасониҳо:

- Эҳтироми мустақилияти бемор ва дастгирии ҳадди ниҳоии худтаъминкунӣ
 - 1) Арзёбии ҳолати бемор ва тартиб додани нақшаи дастгирӣ
 - 2) Омӯзиш оид ба масъалаҳои табобати бемории сил
 - 3) Интихоби ҷой ва вақти табобат, ки барои бемор қулайтар аст
- Мусоидат барои сатҳи баландтарини имконпазири роҳати ҷисмонӣ, амният ва некуаҳволия
 - 4) Мониторинг ва табобати саривақтии таъсироти номатлуби доруҳо
 - 5) Баҳодиҳии таркиби хуроки бемор ва таъмини ғизои иловагӣ
 - 6) Ташхис ва табобати бемориҳои ҳамроҳикунанда
 - 7) Барқарорсозии ҷисмонӣ ва дастгирӣ
 - 8) Ёрии паллиативӣ ба беморони гирифтори шаклҳои табобатнашавандаи беморӣ
- Расонидани дастгирии равонӣ-эҳсосотӣ ва муҳофизат аз бунбасти иҷтимоӣ ва таъбир (ҳуқуқпоймолкунӣ)
 - 9) Муносибати эҳтиромона ва меҳрубона

- 10) Назорат ва табобат ҳангоми қой доштани мушкилоти равонӣ
- 11) Бартараф кардани ҷудоии иҷтимоӣ ва расонидани дастгирии эҳсосотӣ
- 12) Муҳофизат аз тамғагузорӣ ва таъйиз (ҳуқуқпоймолкунӣ)
- Пешгирии хароҷоти фалокатбор барои беморон ва аъзоёни оилаҳои онҳо
- 13) Кӯмаки моддӣ ва дигар хизматрасониҳо (Замимаи 3, Саволномаи 3).

Барои пешниҳоди маҷмӯи хизматрасониҳои зарурӣ ба ҳар як бемор, кейс-менеджер дар якҷоягӣ бо бемор нақшаи инфиродӣ таҳия мекунад, ки маълумотҳои зеринро дар бар мегирад:

1. Хизматҳо, фаъолиятҳо ва вазифаҳо, қадамҳои амалие, ки барои расидан ба мақсадҳои гузошташуда бояд амалӣ карда шаванд.
2. Маълумот дар бораи ташкилотҳо, муассисаҳо ва шахсоне, ки барои пешниҳоди хизматҳо ҷалб карда шудаанд.
3. Мӯҳлатҳои воқеии амалисозии чорабиниҳои ба нақша гирифташуда.
4. Натиҷаҳои иҷроиши амалҳо.
5. Вақти сарфкардаи кейс-менеджер барои иҷрои амалҳои дар нақша пешбинишуда.
6. Сабабҳои, ки аз рӯи онҳо дар муштарӣ дар марҳилаҳои хизматрасонӣ пешравӣ дида намешавад ё баъзе хизматҳоро гирифта наметавонад, шарҳи ба таъхир мондани иҷроиши баъзе қадамҳо, баҳодиҳии иҷроиш.

Барои ташаккули ҳавасмандии устувор дар бемор барои гузаронидани тамоми маҷмӯи хизматрасониҳои зарурӣ аз лаҳзаи дарёфт то охири табобат, фароҳам овардани муҳити мусоид ва фазои ҳамкориҳои байни бемор ва табиб, ки ба ноил шудан ба мақсади умумӣ хеле муҳим аст. Аз сифати ҳамкорӣ бо табиб иродаи қавӣ доштан ба табобати дарозмуддат ва аксар вақт ногувор бештар вобаста аст.

Муҳити атрофи ҳар як шахс ҳамчун сарчашмаҳои дастгирии равонию иҷтимоӣ шуда метавонад, яъне ҳар қадар муносибат ва мақоми шахси дигар наздиктар бошад, ҳамон қадар таъсири он муҳимтар хоҳад буд. Инҳо метавонанд аъзои оила, ҷомеаи шахрвандӣ, созмонҳои ғайридавлатӣ, аъзоёни ҷамъиятҳои маҳаллӣ ва албатта, кормандони тиббӣ бошанд.

Механизми асосии дастгирии иҷтимоӣ машварати инфиродӣ мебошад. Дар ҳамин замина, истилоҳҳои машварати дастгирӣ ва ҳавасмандкунанда истифода мешаванд. Ин маънои онро дорад, ки кормандоне, ки ба таври касбӣ дар барномаҳои дастгирии иҷтимоӣ машғуланд, дорои таълими махсус (сертификатсияшуда) буда, инчунин бо шароити дурусти кор, аз ҷумла музди меҳнат таъмин мекунанд.

Рӯйхати санадҳои меъёрӣ-ҳуқуқие, ки расонидани кӯмаки иҷтимоиро ба шахсони гирифтори бемории сил танзим мекунанд

Дар Ҷумҳурии Тоҷикистон мушаххасот ва стандартҳои расонидани кӯмакҳои иҷтимоӣ ба одамони гирифтори бемории сил ва атрофиёни онҳо тибқи Кодекси тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 майи соли 2017, №1413, Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 5 январи соли 2008, № 359 "Оид ба хизматрасониҳои иҷтимоӣ" ва Муқаррароти Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 13 декабри соли 2012, таҳти №724 "Дар бораи тартиб ва ҳаҷми пешниҳоди хизматрасонии роғони иҷтимоӣ" таҳия карда шудаанд.

Бар асоси ин санадҳо, метавон хулоса кард, ки гурӯҳи одамони гирифтори бемории сил ва атрофиёни наздики онҳо ба гурӯҳи мақсадноки ба кӯмаки иҷтимоӣ ниёздошта, ҳамчун як гурӯҳи "одамоне, ки дар шароити душвори зиндагӣ қарор доранд", дохил мешаванд.

Вале барои истифодаи механизми дархости иҷтимоӣ, ҳамчун имконияти расонидани кӯмаки иҷтимоӣ ба гурӯҳи дар боло зикршуда аз ҷониби ТҶ махсусгардонидашуда, анҷом додани корҳои зиёди омодагӣ, яъне таҳияи санадҳои меъёрӣ- ҳуқуқӣ оид ба стандарткунонии хизматрасонӣ ва сертификаткунонии ташкилотҳо муҳим аст. Айни замон, самти мазкур якҷоя бо нақшаи амалисозӣ дар соли 2022 таҳия шуда истодааст.

Дар Ҷумҳурии Тоҷикистон бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 3 июли соли 2014, № 437 «**Тартиби таъин, маблағгузорӣ ва пардохти кӯмакпулиҳои нишонраси иҷтимоӣ ба оилаҳои камбизоат ва шахрвандон**» тасдиқ гардидааст. Мувофиқи банди 5-и тартиби мазкур: «Шаҳрвандони Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки худро камбизоат меҳисобанд ва бо сабабҳои объективӣ дар шароити вазнини зиндагӣ қарор доранд, ки аз онҳо мустақилона баромада наметавонанд, барои гирифтани кӯмакпулиҳои иҷтимоӣ ба шӯъба ё бахши ҳифзи иҷтимоии аҳолии мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатии ноҳия ё шаҳр (минбаъд - мақоми маҳаллии ҳифзи иҷтимоӣ) ариза медиҳанд ва онро бо ҳуҷҷатҳои зарурӣ ба ҷамоати деҳот ё шаҳрак, раёсати хоҷагии манзилию коммуналӣ ё кумитаи маҳаллии ҷои истиқомат пешниҳод мекунанд.

Барои таъин намудани кӯмакпулии нишонраси иҷтимоӣ, ҳуҷҷатҳои зеринро пешниҳод кардан зарур аст - ариза дар бораи таъин кардани кӯмакпулии иҷтимоӣ - нусхаи шиносномаи аризадиҳанда (шиносномаи аслии ҳангоми супоридани ариза пешниҳод карда мешавад;

- Маълумотнома дар бораи ҳайати оилаи камбизоат;
- маълумот дар бораи даромад ва амволи ҳамаи аъзоёни оила;

Шаклҳои ҳуҷҷатҳо, ки барои гирифтани кӯмакпулии иҷтимоӣ заруранд: дархост

барои таъин намудани кӯмакпулии иҷтимоӣ, аз ҷумла маълумотнома дар бораи ҳайати оилаи камбизоат ва маълумот дар бораи даромад ва амволи ҳамаи аъзои оила аз ҷониби ҷамоатҳои деҳот ва шаҳр, ва раёсати хоҷагии манзилӣ - коммуналӣ ё кумитаҳои маҳаллӣ аз ҷои истиқомати довталаб ройгон дода мешаванд.

Шаклҳои ҳамаи намунаҳои варақаҳои ҳуҷҷатҳои зарурӣ барои гирифтани кӯмакпулии иҷтимоӣ аз ҷониби Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон таҳия ва тасдиқ карда мешаванд.

Расонидани хизматҳои иҷтимоӣ - маишӣ намуди афзалиятноки хизматрасонӣ нест, аммо дар ҳолатҳои истисноӣ (агар таъсири назарраси омили маишӣ ба самаранокии хизматрасонӣ дар маҷмӯъ вучуд дошта бошад), чораҳои зеринро амалӣ кардан мумкин аст:

- ташхиси иҷтимоии вазъи зиндагии қорбар ва омӯзиши шароити иҷтимоӣ ва маишии зист;
- таълими санитарӣ -гигиенӣ ва машваратдиҳӣ оид ба масъалаҳои ташкил намудани рӯзгори истифодабаранда (ё оилаи ӯ), ки дар вазъи душвори зиндагӣ қарор доранд;
- ҳамкорӣ бо соҳаи коммуналӣ бо мақсади бартараф кардани осеби қубурҳои об, хатҳои телефон ва ғайра;
- дархост ба мақомотҳо ва соҳаҳои дахлдор оид ба беҳтар намудани дастрасӣ ба оби ошомиданӣ, гармидиҳӣ дар хона;
- мусоидат дар пардохти андозҳо барои хизматрасониҳои манзилию коммуналӣ;
- мусоидат ба расонидани хизматҳо аз ҷониби ташкилотҳои тиҷоратӣ, коммуналӣ-маишӣ ва дигар таъминкунандагони хизматрасонӣ ба аҳоли дар ҳудуди ҷои истиқомат.

Илова бар ин, дар доираи хизматрасониҳои иҷтимоӣ, агар талабот ва инчунин имкониятҳои ташкилот вучуд дошта бошад, ташкили пешниҳоди дархости иҷтимоӣ истисно карда намешавад:

- харид ва ба хона расонидани молҳои истифодаи ҳаррӯза;
- харид ва ба хона расонидани маводҳои хӯрокаи ва дорувориҳо;
- Ҳамроҳӣ кардани беморони сил ба маҳалли ҷойгиршавии муассисаи тиббӣ.

Дастгирии иҷтимоӣ як усули калидӣ дар пешниҳоди хизматрасонии иҷтимоӣ ба гурӯҳи афзалиятноки истифодабарандагон буда, ба онҳо имконияти ташкил намудани дастрасӣ ба муассисаҳои иҷтимоӣ ва тиббӣ медиҳад.

Мутахассисон оид ба дастгирии иҷтимоӣ ба истифодабаранда маълумот

медиҳанд ва ба ӯ тарзи истифодаи беҳтарини захираҳои мавҷударо меомӯзонанд, инчунин бо ӯ дар самти беҳбудии ҷисмонӣ ва равонию иҷтимоӣ, таҳсилот, қобилияти назорат кардани омилҳои хавфи марбут ба дастрасӣ ба кӯмаки тиббӣ, иҷтимоӣ ва равонӣ (масалан, дастрасӣ ба кӯмаки аввалияи тиббию санитарӣ, хизматрасонию махсусгардонидашуда барои беморони сил, машварат оид ба масъалаҳои омӯзиши касбӣ, шуғли меҳнат, ёрии ҳуқуқӣ ва ғ.) корбарӣ мекунад:

Вазифаҳои асосии дастгирии иҷтимоӣ иборатанд аз:

- Маълумотдиҳӣ ва роҳнамоӣ, ҳимоя / дифоъ аз манфиатҳои корбар вобаста ба пешгирӣ, табобати бемории сил, инчунин сироятҳои муштарак ва бемориҳои ҳамроҳикунанда, гирифтани хизматрасониҳои иҷтимоӣ, равонӣ ё ҳуқуқӣ;
- Ҳамоҳангсозии фаъолияти соҳаҳои дар амалисозии муносибати инфиродии ба беморон нигаронида иштироккунанда;
- Дастгирии иҷтимоӣ вобаста ба эҳтиёҷоти мушаххаси тиббӣ, иҷтимоӣ ва равонии истифодабарандагон мутобиқ карда шудааст, ки дар муносибати инфиродии ба беморон нигаронида муайян карда шудааст ва барои расидан ба ҳадафҳои дарозмуддат ва кӯтоҳмуддат дар асоси иҷроиши нақшаи дастгирии иҷтимоӣ дар асоси ниёзҳои мушаххаси қабулкунандаи кӯмак равона карда шудааст.

Нақшҳои асосӣ, салоҳият ва тақсимои ӯҳдадорихо

Таъсис додан ва дастгирии соҳаҳои ДИТИ иборатанд аз: пешбурди принципҳо ва стандартҳои дастгирии иҷтимоӣ, муайян кардани ташкилоти марказӣ (соҳаҳои дастгирии тиббӣ ва иҷтимоӣ), ки кори тамоми барномаи ДИТИ-ро ҳамоҳанг месозанд, шабакаи созмонҳои шарикро бо мақсади пешниҳоди хизматрасониҳо оид ба дастгирии иҷтимоӣ ба аҳолии мақсадноки муайян, гузаронидани омӯзиши мутахассисони соҳаҳои давлатӣ ва ТҶ оид ба ташаккули тими бисёрсоҳавӣ, кӯмак дар ташкили амалии барномаи ҳамроҳӣ, аз ҷумла дастгирии молиявӣ дар марҳилаи аввал, инчунин дастгирии минбаъда, мониторинг ва назорат.

Кормандони асосии хадамоти ДИТИ инҳоянд:

- роҳбари барномаи ҳамроҳӣ;
- мутахассис оид ба дастгирии тиббӣ ва иҷтимоӣ;
- мутахассисони тими бисёрсоҳавӣ барои расонидани хизмат дар дохили соҳаи ҳамроҳии иҷтимоӣ;
- шабакаи ташкилотҳои шарик – таъминкунандагони хизматрасониҳои иловагӣ барои муштариёни барномаи ДИТИ.

Стандартҳое, ки ба кормандон дахл доранд, бояд кафолатҳои зеринро дода тавонад:

- Беморон ба хизматрасониҳои аълосифат аз тарафи мутахассисони ботаҷриба ва омӯзонидашуда оид ба ҳамроҳии иҷтимоӣ дастрасӣ доранд;
- Кормандони соҳаи ҳамроҳии иҷтимоӣ, инчунин иштирокчиёни шабакаи ташкилотҳои шарикон нақши худро меонанд ва дарк мекунанд; ӯҳдадорҳои вазифавӣ ба таври возеҳ муайян ва дар байни ҳамаи ҷонибҳои дар хизматрасонӣ иштирокдошта тақсим карда мешаванд;
- Кормандон омӯзонида шудаанд, дастгирии сатҳи зарурии касбии мутахассисон оид ба дастгирии иҷтимоӣ ва рушди салоҳиятҳои нав тавассути супервизияҳои кӯмаккунанда амалӣ карда мешавад;
- Беҳтар кардани сифати кори соҳаи ҳамроҳии иҷтимоӣ вазифаи афзалиятнок ба шумор меравад ва усули алоқаи мутақобилро аз беморон дар бар мегирад.

Ба мутахассисони ДИТИ (кейс-менечерҳо) нақши калидӣ пешбинӣ карда шудааст: онҳо бояд муносибатҳои беморонро мустақам созанд, ба онҳо дастгирӣ расонанд ва маълумоти заруриро барои таъмини дастгирии иродатмандии баланд ба табобат, саривақт хабар додани нигарониҳо ва гирифтани хизматҳои зарурӣ пешниҳод намоянд. Самаранокии фаъолияти мутахассиси ДИТИ аз малакаҳои мушаххасикорманд ва қобилияти онҳо барои фаҳмидани мушкилоти беморон ва зоҳир намудани ғамхорӣ ба онҳо вобаста аст. Муассисаҳое, ки оид ба ДИТИ хизматрасонӣ пешниҳод мекунанд, бояд мутахассисони дорои таҷрибаи кофии кор бо одамоне, ки дар ҳолатҳои душвори зиндагӣ дучор шудаанд, инчунин метавонанд ҳадди ақал хизматҳо, маълумот ва фиристонидани беморони барои дастгирӣ муроҷиаткарда ҷамоҳанг созанд ва ҳуҷҷатҳои заруриро нигоҳ доранд.

Системаи равносозӣ барои гирифтани кӯмак

Интизор меравад, ки қисмати асосии бастаи маҷмӯи хизматрасониро барои беморони БС ДУ мутахассисони тими бисёрсоҳавӣ иҷро карда метавонанд. Азбаски масъулият оид ба иҷроиши нақшаи инфиродии ҳамроҳии бемор ба кейс-менечер вогузор карда мешавад, ӯ беморонро ба соҳаҳои мувофиқ раво карда, воситаи иртиботи байни бемор ва таъминкунандагони хизматрасон мегардад. Ба ӯҳдадорҳои ӯ муошират бо муассисаҳое, ки муштарӣ фиристода шудааст (бо розигии ӯ), инчунин ҳифзи манфиатҳои муштарӣ, дар ҳолати зарурӣ, дохил мешаванд.

Баъзе хизматҳое, ки аз ҷониби беморон талаб карда мешаванд, танҳо бо саъю кӯшиши тими бисёрсоҳавӣ қонеъ карда намешаванд. Дар чунин ҳолатҳо, ба соҳаи

дастгирии иҷтимоӣ муайян кардани он, ки кадом ташкилотҳо метавонанд чунин хизматрасониҳоро пешниҳод кунанд ва бо онҳо бояд шартномаҳои ҳамкорӣ бандад. Чунин созишномаҳоро метавон ҳам дуҷониба ва ҳам бисёрҷониба баст. Намунаи созишнома дар Замимаи №2 оварда шудааст.

Мониторинг ва меъёрҳои баҳодихии самаранокии барномаи ДИТИ

Барои арзёбии самаранокии фаъолияти барномаи ДИТИ, таҳия ва татбиқи системаи мониторинг ва арзёбӣ зарур аст.

Системаи мониторинг ва арзёбии дастгирии иҷтимоӣ ҳамчун системаи ташкили ҷамъоварӣ, нигоҳдорӣ, коркарди маълумот дар бораи мизоҷони дастгирии иҷтимоӣ ва ҷамъбасти натиҷаҳо дар шакли ҳисоботи стандартӣ фаҳмида мешавад.

Бо ин мақсад нишондиҳандаҳои мушаххас ва арзишҳои мақсадноки онҳоро муайян кардан лозим аст, ки онҳоро ҷамъоварӣ ва таҳлил кардан мушкул нест. Ин нишондиҳандаҳоро метавон бо маълумотҳои назорати мунтазами бемории сил, ки аз ҷониби кормандони мониторинг ва арзёбии БМЗ гузаронида шудаанд, муқоиса кардан мумкин аст. Нишондиҳандаҳоро метавон аз ҷониби гурӯҳи коршиносон дар сатҳи маҳаллӣ/минтақавӣ муқаррар кард.

Дар зер намунаҳои нишондиҳандаҳои миёнамӯҳлат (нишондиҳандаҳои натиҷаҳо) барои истифода дар барномаҳои дастгирии тиббӣ - иҷтимоӣ оварда шудаанд:

1. Аз 100% беморони БС ДУ, ки ҳамчун беморони ба дастгирии иҷтимоӣ эҳтиёҷдошта арзёбӣ мегарданд, ба онҳо хизматҳои зарурӣ барои дастгирии риояи табобат пешниҳод карда мешаванд ва аз онҳо >95% дастгирии мувофиқ мегиранд.
2. Ба 100% беморони БС ДУ хоҳиш карда мешавад, ки аз санҷиши ВНМО гузаронанд ва > 95% аз ҳолати ВНМО-и худ огоҳанд.
3. Дар на камтар аз 90% беморони БС ДУ ташхиси дуруст бо истифода аз усулҳои фаврии ташхис гузошта мешавад ва на дертар аз 1 ҳафта пас аз муроҷиати аввалин ба кормандони соҳаи тандурустӣ (аз ҷумла кормандони аутричӣ) реҷаи мувофиқи табобат таъин карда мешавад.
4. > 95% беморони гирифтори БС ДУ, ки ба меъёрҳои оғози табобати зиддисилӣ дар шароити амбулаторӣ мувофиқ мебошанд, дар давоми 1 ҳафтаи пас аз ташхиси бемории сил ба табобати амбулаторӣ шурӯъ мекунанд.
5. На камтар аз 85% беморони ЛУ ТБ реҷаи таъиншудаи табобатро бомуваффақият ба анҷом мерасонанд. Баҳисобгирии алоҳида барои категорияҳои зерини беморон пешниҳод карда мешавад:

а) бемороне, ки аз рӯзи аввал дар шароити амбулаторӣ табобат мегиранд;

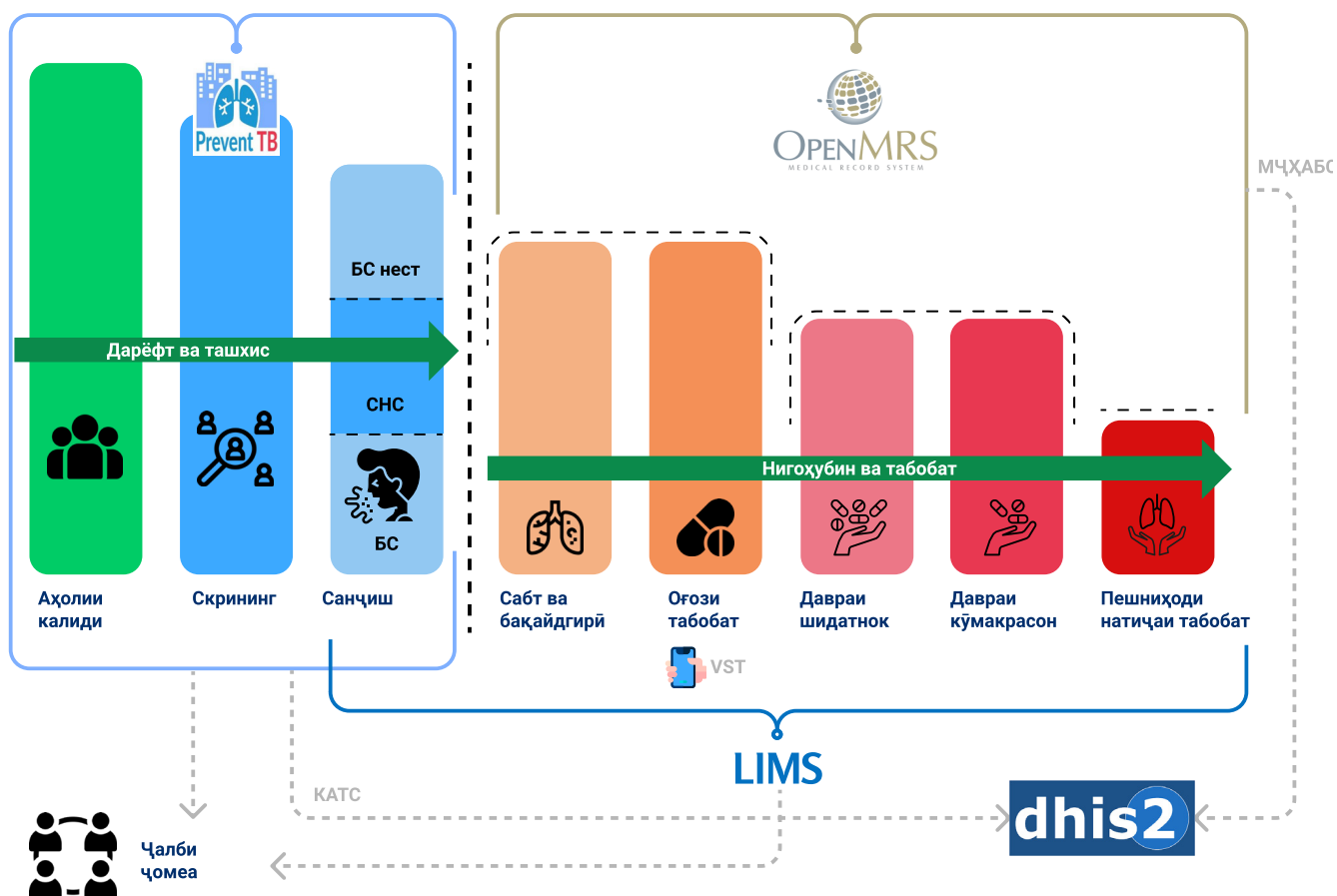
б) бемороне, ки ба гурӯҳҳои осебпазири аҳоли тааллуқ доранд (барои ҳар як гурӯҳ алоҳида).

6. На зиёдтар аз 5% беморони БС ДУ аз назорати минбаъдаи табибон дар вақти гузаронидани таҳлили когортӣ дур мондаанд

БОБИ 11. НАҚШИ СИСТЕМАҲОИ ИТТИЛОТӢ ДАР ИДОРАКУНИИ ҲАМГИРОИШУДАИ ҲОЛАТҲОИ БЕМОРИИ СИЛ

Системаи мониторинги дастгирии иҷтимоӣ метавонад бо замимаҳои махсусгардонидашудаи барномаҳо пурра карда шуда, бо дигар системаҳои иттилоотӣ дар барномаи миллии зиддисилӣ ва дар системаи умумии тандурустии кишвар ҳамгироӣ карда шавад (Диаграммаи 16).

Диаграммаи 16. Имкониятҳои истифодабарии технологияҳои рақамӣ (системаҳои иттилоотӣ) дар дурнамои зинавии (каскадии) кӯмаки зиддисилӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон

Барои пурра фаро гирифтани ҳамаи зинаҳои каскад дар кишвар системаҳои иттилоотии зерин қорӣ карда мешаванд:

а) Феҳристи миллии электрони беморони сил – айнаи замон аз тарафи БМЗ фаъолона барои бақайдгирии ҳолатҳо ва ҳисоботдиҳӣ истифода бурда мешавад.

б) Системаи сабт ва бақайдгирии шахсони дартамосбуда, инчунин дарёфти фаъолонаи бемории сил дар байни гурӯҳҳои осебпазири аҳоли; имкон медиҳад, ки мониторинг дар тамоми зинаҳои кӯмаки пешгирикунанда, қамъовари маълумот ҳангоми муайянсозӣ ва бақайдгирии дартамосбуда, арзёбии клиникӣ, скрининг барои бемории сили фаъол, санҷиш барои сироят ва таъобат (дар ҳоли таҳия);

в) Системаи бақайдгирии маълумотҳои озмоишгоҳӣ (дар ҳоли таҳия);

г) Замимаи "VST" бо дастгирии модули видеои DOT.

Интизор меравад, ки ҳамаи ин системаҳо бо якдигар ҳамкорӣ кунанд. Инчунин, маълумотҳои қамъшуда ба системаи иттилоотии омили тиббии Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон (DHIS2) интиқол дода мешаванд.

РҶҲАТИ ДИАГРАММАҶО ВА ҶАДВАЛҶО

Рӯйхати диаграммаҷо

Диаграммаи 1. Сатҳҳои ташкили кумаки зиддисилӣ	12
Диаграммаи 2. Пешниҳоди хизматрасонӣ ба аҳолии тавассути ТҶ дар марҳилаи кӯмаки зина ба зина ҳангоми бемории сил	20
Диаграммаи 3. Бахшҳои Модели ҳамгиришудаи кӯмаки зиддисилӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон	23
Диаграммаи 4. Асоси Ҷаҳорҷӯбаи Аврупо барои амалҳо оид ба ташкили хизматрасониҳои амгиришудаи тиббӣ. (Манбаъ: ТУТ, 2016)	25
Диаграммаи 5. Муносибати зинавии (каскадии) расонидани кӯмак ҳангоми бемории сил	28
Диаграммаи 6. Муносибати зинавии (каскадии) расонидани кӯмак ҳангоми бемории сил. Марҳилаи дарёфт	32
Диаграммаи 7. Гурӯҳҳои хавф ва тавсияҳо оид ба дарёфти БС	37
Диаграммаи 8. Муносибати зинавии (каскадии) расонидани кӯмак ҳангоми бемории сил. Марҳилаи ташхис	38
Диаграммаи 9. Усулҳо ва намудҳои таҳқиқҳои ташхисии БС	41
Диаграммаи 10. Алгоритми ташхиси БС – амалҳо барои намунаи №1	43
Диаграммаи 11. Алгоритми ташхис барои БС – амалҳо барои намунаи №2	44
Диаграммаи 12. Муносибати каскадии расонидани кӯмак ҳангоми бемории сил. Марҳилаи бақайдгирӣ	47
Диаграммаи 13. Муносибати зинавии расонидани кӯмак ҳангоми бемории сил. Марҳилаи табобат	50
Диаграммаи 14. Дастгирии инфиродии тиббӣ-иҷтимоӣ дар сохтори идоракунии ҳолатҳо (кейс-менеджмент)	65
Диаграммаи 15. Бастаи маҷмӯии нигоҳубин ва пешниҳоди кӯмак ҳангоми БС ДУ (USAID, 2019).	67
Диаграммаи 16. Имкониятҳои истифодабарии технологияҳои рақамӣ (системаҳои иттилоотӣ) дар дурнамои зинавии (каскадии) кӯмаки зиддисилӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон	74

Рӯйхати ҷадвалҳо

Ҷадвали 1. Принсипи зинавии (каскадии) модели кӯмаки ҳамгиришудаи ба эҳтиёҷоти бемор нигаронида шуда ҳангоми бемории сил: рӯйхати хизматҳо дар ҳар як марҳила	29
Ҷадвали 2. Нақшҳо ва вазифаҳои таъмингарони хизматрасонӣ дар марҳилаи дарёфт ва скрининг барои БС	33
Ҷадвали 3. Нақшҳо ва вазифаҳои таъминкунандагони хизматрасонӣ дар марҳилаи ташхиси БС	39
Ҷадвали 4. Нақшҳо ва вазифаҳои таъминкунандагони хизматрасонӣ дар марҳилаи ба қайдгирӣ	48
Ҷадвали 5. Ҳамгириии хизматрасониҳо дар марҳилаи табобат	51
Ҷадвали 6. Нақш ва вазифаҳои таъминкунандагони хизматрасонӣ дар марҳилаи табобати БС	52
Ҷадвали 7. Нақшҳо ва вазифаҳои таъминкунандагони хизматрасониҳо дар марҳилаи пайгирии пас аз анҷоми табобат ва диспансеризатсияи БС	56
Ҷадвали 8. Пешбурди гурӯҳҳои хавф дар модели ҳамгиришудаи пешниҳоди хизматрасонӣ	57
Ҷадвали 9. Ҳуҷҷатгузорӣ оид ба бемори индексӣ ва шахсони дартамосбуда	57
Ҷадвали 10. Вариантҳои табобати СНС	58
Ҷадвали 11. Нақшҳо ва вазифаҳои таъминкунандагони хизматрасонӣ дар пешниҳоди пешгирии бемории сил ва пешбурди сирояти ниҳонии сил дар	59
Ҷадвали 12. Вазифаҳои кормандони масъул, ки барои иҷрои системаи Кейс-менеджмент (идоракунии ҳолат) ҷалб карда шудаанд	64

МАФҲУМҲОИ АСОСӢ ВА МУАЙЯНКУНИҲО

Алгоритми ташкили соҳаи дастгирии иҷтимоӣ ин пайдарпаии марҳилаҳоест, ки барои таъсис ва таъмини фаъолияти соҳаи дастгирии иҷтимоӣ заруранд.

Муҳити ҷалбшуда як гурӯҳи одамон аз аъзоёни оила ё дигар гурӯҳҳои ба ҳам алоқаманд ва ва гурӯҳҳои иҷтимоӣ мебошад, ки то андозае ё баръакс метавонанд ба сифати зиндагии шахси калидӣ таъсир расонанд.

Табобати видеоӣ (назорати видеоии табобат) як варианти табобати назоратшаванда мебошад, ки ба кормандони тиб имкон медиҳад, ки истеъмоли доруҳои зиддисилии беморони гирифтори сили ҳассос ё ба доруҳо устуворро тавассути дастгоҳҳои электронӣ (компютер бо вебкамера / ноутбук / планшет / телефони мобилӣ бо системаи Android / IOS) назорат кунанд.

Гурӯҳи дастгирии беморон як иттиҳодияи ғайрирасмист, ки асосан аз одамони бемории силро аз сар гузаронида ё аъзоёни оилаи беморон иборат буда, бо мақсади расонидани намудҳои гуногуни дастгирӣ ба дигар беморони сили эҳтиёҷманд ташкил карда шудаанд.

Табъиз - маҳдуд кардан ё маҳрум кардани ҳуқуқҳои категорияи муайяни шахрвандон аз рӯи наҷод, миллат, ҷинс, эътиқоди динӣ ва дигар аломатҳо мебошад; дар ин замина - маҳдудият ва поймол кардани ҳуқуқи шахсони гирифтори бемории сил.

Машварати инфиродӣ - ин механизми асосии кори дастгирии иҷтимоӣ мебошад, ки ба муносибати инфиродӣ ба ҳар як муштарӣ асос ёфтааст ва ба ниёзҳои ӯ мутобиқ карда шудааст. Машварати инфиродӣ аз ҷониби мутахассиси дастгирии иҷтимоӣ гузаронида мешавад.

Дастгирии инфиродии тиббӣ – иҷтимоӣ (кейс-менеджмент) - (а) технологияе, ки арзёбии эҳтиёҷот, банақшагирӣ, ташкил, пешниҳод намудани хизматрасониҳои тиббӣ ва иҷтимоӣ, пешбурд ва назорати раванди ҳуҷҷатгузорӣ, тақсимои захираҳо ва таъмини робитаи байни иштирокчиёни дохилӣ (мутахассис оид ба дастгирӣ, тими бисёрсоҳавӣ) ва беруниро (шабакаи ташкилотҳои шарикон) дар раванди дастгирӣ дар бар мегирад;

Дастгирии инфиродӣ – ин раванди назоратшавандаи пешниҳоди хизматрасонӣ ба истифодабаранда дар асоси ниёзҳои ӯ мебошад ва иштироки фаъолонаи ӯ бо мақсади ҳарчи зудтар бартараф кардани вазъияти душвори зиндагӣ ё кам кардани таъсири он пешбинӣ карда мешавад.

Нақшаи инфиродии дастгирии тиббӣ – иҷтимоӣ ҳуҷҷатест, ки аз ҷониби мутахассис оид ба дастгирӣ дар якҷоягӣ бо муштариин барномаи дастгирии иҷтимоӣ, дар асоси арзёбии эҳтиёҷоти ӯ ва муайян кардани ҳадафҳо, вазифаҳо ва натиҷаҳои пешбинишудаи дастгирӣ, инчунин намудҳои хизматрасонӣ, пайдарпай ва мӯҳлати пешниҳоди онҳо таҳия карда шудааст.

Кейс-менечер – ниг. *Мутахассис оид ба дастгирии иҷтимоӣ.*

Кейс-менечмент – ниг. *Дастгирии инфиродии тиббӣ – иҷтимоӣ*

Табобати бевосита назоратшаванда – бахши табобати зиддисилӣ, ки ба назорат кардани риояи таъиноти табиб аз тарафи беморон кумак мекунад, ба маънои тангтар: корманди тиббии махсус омӯзонидашуда ё дигар шахси таъиншуда истеъмоли ҳар як вояи доруҳои зиддисилии ба бемор таъиншударо назорат мекунад).

Тими байнисоҳавӣ / Тими бисёрсоҳавӣ – ин гурӯҳи кории мутахассисони доимамалкунандаи соҳаҳои гуногун мебошад, ки ба салоҳияти онҳо баррасии натиҷаҳои арзёбии эҳтиёҷоти истифодабарандагон, тасдиқ ва таҷдиди нақшаи ДИТИ, пешниҳоди хизматҳо ва дигар масъалаҳои муҳими марбут ба барномаи дастгирӣ дохил мешаванд.

Модели дастгирии иҷтимоӣ – усули ташкили барномаҳои дастгирии иҷтимоӣ вобаста ба давомнокии онҳо, аудиторияи мақсаднок, шакл ва усулҳои ҷалби мизоҷон, инчунин муҳит, нақши мушовири иҷтимоӣ ва доираи хизматҳои пешниҳодшаванда мебошад.

БСДСУ – бемории силест, ки аз штаммҳои *M. Tuberculosis*, ки ҳадди ақал ба изониазид ва рифампитсин устуворанд, ба вучуд омадааст (ҳарду дору дар табобати бемории сил аз ҳама самараноктарин ба шумор мераванд).

Ташкилотҳои ҷамъиятӣ - ташкилотҳои ғайридавлатӣ ва дигар ТҶ шаҳрвандӣ, ки чун қоида, дар шароити маҳаллӣ бо мақсади баланд бардоштани муттаҳидӣ ва дастгирии якдигар дар самти масъалаҳои муайян худ ба худ ташкил карда мешаванд.

Арзёбии эҳтиёҷот – қараёни ҷамъоварӣ, ҷамъбаст ва таҳлили маълумотҳо аз ҷониби мутахассис оид ба дастгирии инфиродӣ тиббӣ ва иҷтимоӣ нисбат ба вазъи саломатӣ ва шароити зиндагии истифодабаранда, бо мақсади муайян кардани хатари бебарории табобат ва намудҳо ва ҳаҷми зарурии хизматрасониҳо барои рафъи онҳо ё кам кардани ин хатар мебошад.

Шабакаи шарикон – ниг. *Шабакаи ташкилотҳои шарикон.*

Гурӯҳҳои афзалиятноки истифодабарандагон – шаҳрвандоне, ки дар шароити душвори зиндагӣ қарор доранд ва ба гурӯҳи мувофиқи истифодабарандагон дар

асоси арзёбии эҳтиёҷоти онҳо дохил карда шудаанд.

Барномаи дастгирии иҷтимоӣ маҷмӯи тадбирҳоест, ки ба рушди дастгирии иҷтимоӣ нигаронида шудаанд, ки чузъҳои асосии он чунин мебошад: 1) мутахассис оид ба дастгирӣ; 2) тими бисёрсоҳавӣ; ва 3) маҷмӯи хизматрасониҳои ба мизоҷони дастгирии иҷтимоӣ пешниҳодшаванда.

Шабакаи ташкилотҳои шарикон (шабакаи шарикон) – ҳамкориҳои шариконаи якҷанд ташкилот дар доираи лоиҳаи дастгирии иҷтимоӣ мебошад, ки метавонад хусусияти ғайрирасмӣ ё расмӣ дошта бошад ва бо созишнома, шартнома ё меморандуми ҳамкорӣ тасдиқ карда шавад.

Системаи мониторинги дастгирии иҷтимоӣ – системаи ташкили ҷамъоварӣ, нигоҳдорӣ, коркарди маълумот дар бораи мизоҷони дастгирии иҷтимоӣ ва ҷамъбасти натиҷаҳо дар шакли ҳисоботи стандартӣ мебошад. Ин система метавонад бо замимаҳои барномаҳои махсусгардонидашуда пурра карда шавад.

Соҳаи дастгирии иҷтимоӣ – ташкилоти марказӣ мебошад, ки қори барномаи дастгирии иҷтимоӣ ва шабакаи созмонҳои шариконае, ки дар атрофи он дар асоси шартномаҳо бо мақсади пешниҳоди хизматрасониҳои дастгирии иҷтимоӣ ба гурӯҳи муайяни мақсадноки аҳоли сохта шудаанд, ҳамроҳанг мекунад.

Мутобиқсозии иҷтимоӣ чараёни бартарафсозии ҳолатҳои душвори зиндагӣ аз ҷониби истифодабарандаи соҳаи иҷтимоӣ, ҳамгироӣ ба гурӯҳ ё ҷомеа мебошад.

Барномаи иҷтимоӣ ҳуҷҷатест, ки аз ҷониби мақомоти иҷроия қабул шудааст, ки ҳадафҳо, вазифаҳо, натиҷаҳои пешбинишаванда, чорабиниҳо, мӯҳлатҳои иҷроӣ ва шахсони масъул, инчунин ҳаҷм ва манбаъҳои маблағгузорӣ барои ташкили хизматрасониҳои иҷтимоӣ ба гурӯҳҳои афзалиятноки истифодабарандагонро дар асоси мушаххасоти муқарраршудаи хизматрасонӣ ва стандартҳои ҳадди ақал муайян мекунад.

Соҳаҳои иҷтимоӣ – ташкилотҳое, ки новобаста аз шакли моликият, соҳибкорони инфиродӣ, ки ба шахрвандони дар шароити вазнини зиндагӣ қарордошта хизматрасониҳои иҷтимоӣ пешниҳод менамоянд.

Хизматрасониҳои иҷтимоӣ фаъолиятҳое мебошанд, ки ба таври доимӣ ё муваққатӣ ба беҳтар кардани шароити зиндагии одамони гурӯҳҳои мақсадноки аҳоли бо дарназардошти талабот дар шароити таҳдид ба саломатӣ, амният ё ҳаёт равона карда шудаанд.

Мутахассис оид ба дастгирӣ (кейс-менеджер) - корманди барномаи дастгирии тиббӣ

– иҷтимоӣ мебошад, ки манфиатҳои беморро (мизоҷи дастгирии тиббӣ – иҷтимоӣ) ифода мекунад ва барои таҳия ва иҷроиши нақшаи ДИТИ барои ин бемор тавассути Ҷамоаи Ҷамъасозӣ бо тими бисёрсоҳавӣ ва шабакаи ташкилотҳои шарикона масъул мебошад.

Мушаххаскунонии хизматҳо – ҳуҷҷатест, ки тавсифи пурраи категорияи хизматҳо, меъёрҳои ҳадди ақали пешниҳоди он ба гурӯҳи муайяни афзалиятноки истифодабарандагонро дар бар мегирад. Мушаххасот параметрҳои пешниҳоди расонидани хизматҳоро ба истеъмолкунанда, вобаста ба эҳтиёҷоти ӯ ва дараҷаи ҷалби худ истеъмолкунанда муқаррар мекунад.

Стандарти дастгирии иҷтимоӣ – ҳуҷҷатест, ки тавсифи шартҳои асосӣ ва пайдарпаии амалҳои, ки барои сохтани системаи дастгирии иҷтимоӣ ва идоракунии сифати он заруранд, дар бар мегирад.

Стандарти хизматрасонӣ талаботҳои ҳатмиро барои расонидани намуди муайяни хизмат, инчунин нишондиҳандаҳои мониторинг ва арзёбии самаранокии иҷроиши ин хизматро муайян мекунад.

Стигма – як тамғаи иҷтимоӣ аст, ки муносибати манфии атрофиёро ба шахс ва шахсро ба худаш ташаккул медиҳад.

Стигматизатсия ин ҳукм дар бораи шахс дар асоси танҳо як аломате, ки ӯро аз дигарон фарқ мекунад, инкор кардани гуногунии шахсияти ӯ (дар заминаи ин мушаххасот ва стандартҳо - муносибати манфии атрофиён ба шахсони гирифтори бемории сил ва муҳити онҳо) мебошад.

Вазъи душвори зиндагӣ – вазъияте, ки ҳаёти муътадили одамо ба таври объективӣ ҳалалдор мекунад ё вазъияте, ки ӯ онро бо сабаби маъҷубӣ, пиронсолӣ (пирӣ) беморӣ, оқибатҳои осеби касбӣ ва бемории касбӣ, аз даст додани саробон, танҳои, ятимӣ, беэътинойӣ, надоштани ҷои муайяни зист, вобастагии доимии равонӣ, оқибатҳои зӯрварӣ ё ҳолатҳое, ки ба ҳаёт таҳдид мекунанд ва дигар ҳолатҳои душвори зиндагӣ, наметавонанд мустақилона бартараф кунанд.

Бемории сил бемории сироятии васеъ паҳншавандаи одамон ва ҳайвонот мебошад, ки аз намудҳои хоси микобактерияи *M. tuberculosis* ба вуҷуд омадааст. Гурӯҳҳои осебпазири аҳоли - гурӯҳҳои аҳоли, ки барои онҳо бар асари таъсири шароити оилавии номусоиди иқтисодӣ, иҷтимоӣ, фарҳангӣ ва шароити меҳнат, ки хавфи сироятёбӣ ва гирифторӣ ба бемории сил, сирояти ВНМО, гепатити вирусӣ ва ғайра меафзояд, масалан, муҳоҷирони меҳнатӣ, занону духтарони ҷавон, шахсони аз озодӣ маҳрум, оилаҳое, ки саробони асосӣ надоранд ва дигарон.

Шаклҳои хизматрасони иҷтимоӣ – хизматрасониҳои иҷтимоӣ тавассути соҳаҳои иҷтимоӣ дар шаклҳои зерин амалӣ карда мешавад: хизматрасониҳои иҷтимоӣ дар хона, хизматрасониҳои иҷтимоӣ дар муассисаҳои статсионарӣ, хизматрасониҳои иҷтимоӣ дар муассисаҳои зисти муваққатӣ, инчунин дар заминаи ташкилотҳо, дар ҷойҳои ҷамъиятӣ, дар ҷои истиқомат ва дигар ҷойҳои, ки барои хизмати мушаххас қобили қабуланд.

Гурӯҳи мақсадноки аҳоли ин ҷомеаи одамоне мебошад, ки дар асоси хусусиятҳои умумӣ муттаҳид шудаанд ва ба онҳо чораҳои пешгирикунандаи лоиҳаи дастгирии иҷтимоӣ равона карда шудаанд.

Сикли дастгирии иҷтимоӣ пайдарпаии амалҳои муштарак мутахассис оид ба дастгирӣ ва мизочи соҳа мебошад, ки аз ҳашт марҳила иборат буда, барои ба даст овардани натиҷаи махсуси мушаххас барои ҳар як марҳила нигаронида шудааст: 1) муайян кардани беморони ниёзманд ба кӯмаки иҷтимоӣ; 2) имзои розигии огоҳона дар муассисаи тиббӣ; 3) қабули бемор ба хизматрасониҳои тиббӣ – иҷтимоӣ; 4) барқарор кардани алоқа байни мутахассисон ва бемор, ташхиси иҷтимоии ҳолат; 5) таҳияи нақшаи ДИТИ (нақшаи инфиродӣ); 6) Иҷроиши нақшаи инфиродӣ: расонидани кӯмаки иҷтимоӣ ба бемор; 7) арзёбии мунтазами самаранокии ДИТИ; 8) маҳкам кардани ҳолат.

Family-DOT – ташкили таботати назоратшаванда бо ҷалби узви махсус омӯзонидашудаи оилаи беморе мебошад, ки ба таботат майл дорад ва барои таботатро то охир расонидан ва анҷоми бомуваффақияти таботат манфиатдор аст.

РҶҶХАТИ АДАБИЁТҶО

1. Global TB report 2019, WHO <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/329368/9789241565714-eng.pdf?ua=1>
2. Саволҳои зуд -зуд додашаванда: COVID-19 ва бемории сил, 25.03.2020с. <https://www.theunion.org/news-centre/covid-19/covid-tb-faqs>
3. Тавсияҳои нави ТУТ оид ба пешгирии бемории сил барои наҷот додани миллионҳо одамон, нашри ахбор, 24.03.2020. <https://www.who.int/ru/news-room/detail/24-03-2020-new-who-recommendations-to-prevent-tuberculosis-aim-to-save-millions-of-lives>
4. Дастурамал оид ба ташҳиси озмоишгоҳии бемории сил барои кормандони тиббии соҳаи зиддисилӣ ва звенои ааввалияи тандурустӣ, Душанбе, Тоҷикистон, 2020 с.
5. Дастурамал оид ба идоракунии ҳолатҳои бемории сили ба доруҳо ҳассос дар Ҷумҳурии Тоҷикистон (нашри сеюми боздидшуда), соли 2019.
6. Дастурамал барои ташкилотҳои ҷамъиятӣ оид ба расонидани хизматҳо дар самти дарёфт, дастгирии таъобат ва пешгирии бемории сил, Душанбе, 2020 сол.
7. Дастурамали аз нав ҷамъоваришуда оид ба идоракунии барномавии ҳолатҳои сирояти ниҳонии сил [Latent tuberculosis infection: updated and consolidated guidelines for programmatic management]. Женева: Ташкилоти умумиҷаҳонии тандурустӣ;
8. «Қоидаҳо ва меъёрҳои санитарӣ оид ба ташкили муассисаҳои зиддисилӣ», Душанбе, моҳи декабри соли 2017 аз нав дида баромада ва тасдиқ карда шудааст.
9. Дастур оид ба ҷамъоварӣ ва интиқоли балғам, Душанбе, 2019 с.
10. Дастурамал оид ба идоракунии ҳолатҳои бемории сили ба доруҳо устувор дар Ҷумҳурии Тоҷикистон (нашри сеюми боздидшуда). Душанбе, 2019с.
11. Дастурамали ЮНЭЙДС оид ба истилоҳот. Женева: Барномаи муштаракӣ Созмони Милали Муттаҳид барои оид ба ВНОМ/БПНМ (ЮНЭЙДС), 2015.
12. Стратегияи миллии ҷалби ҷомеа дар расонидани кӯмаки зиддисилӣ дар Тоҷикистон (ENGAGE-TB). Душанбе: Барномаи мубориза бар зидди бемории сил дар Осиёи Марказӣ, Project HOPE, 2017.
13. Стратегияи миллии рушди Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2030. Душанбе, 2016с.
14. Барномаи рушди миёнамӯҳлати Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2016–2020, Бо қарори Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон №678 аз 28.12.2016с. тасдиқ шудааст.
15. Кодекси тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки бо Фармони Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон №1413 аз 30 майи 2017с. тасдиқ шудааст.
16. Эълومияи сиёсии ҷаласаи сатҳи олии Ассамблеяи Генералӣ оид ба мубориза бар зидди бемории сил. Қарор А/RES/73/3. Ассамблеяи Генералии СММ, сесияи ҳафтоду сеюм. Нью-Йорк, 26 сентябри 2018с. [дар Интернет] (<https://undocs.org/en/A/RES/73/3>, дастрасӣ дода шудааст 25 июни 2020с.).
17. Эълумияи сиёсии ҷаласаи сатҳи баланд оид ба фарогирии ҳамаҷонибаи хизматрасониҳои тиббӣ. Қарори А / RES / 74/2. Ассамблеяи Генералии СММ, сесияи ҳафтоду сеюм. Нью-Йорк, 23 сентябри соли 2019 [дар Интернет]. (<https://undocs.org/en/A/RES/74/2>, 25 июни соли 2020 дастрас карда шудааст)
18. Барномаи миллии ташаккули тарзи ҳаёти солим дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2011–2020, Бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон No 560 аз 30.10.2010 тасдиқ шудааст.

19. Барномаи миллии Ҷимояи аҳоли аз бемории сил дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2021–2025, Душанбе, 2021с.
20. Мафҳумҳо ва системаи ҳисоботдиҳӣ оид ба бемории сил - таҳрири соли 2013 (декабри соли 2014 навсозӣ). Женева: ТУТ, 2014.
21. Эъломияи аввалин Конфронси глобалии вазирони ТУТ «Барҳам додани бемории сил дар давраи рушди устувор: муносибати бисёрсоҳавӣ.» («Эъломияи Маскав оид ба рафъи бемории сил»), Москва, 17 ноябри соли 2017. (https://www.who.int/tb/Moscow_Declaration_MinisterialConference_TB/en/, 25 июни 2020с дастрас шуд).
22. Ҳисоботи глобалӣ оид ба сил, 2019с. Женева: ТУТ. (https://www.who.int/tb/publications/global_report/ru/, 25 июни 2020с дастрас гардид).
23. WHO consolidated guidelines on tuberculosis. Module 1: Prevention - Tuberculosis preventive treatment. Geneva: World Health Organization; 2020. (<https://www.who.int/publications-detail/who-consolidated-guidelines-on-tuberculosis-module-1-prevention-tuberculosis-preventive-treatment>, 25 июни 2020с дастрас гардид).
24. WHO consolidated guidelines on tuberculosis Module 3: Diagnosis - Rapid diagnostics for tuberculosis detection. Geneva: World Health Organization; 2020 (<https://www.who.int/publications/i/item/who-consolidated-guidelines-on-tuberculosis-module-3-diagnosis--rapid-diagnostics-for-tuberculosis-detection>, 25 июни 2020с дастрас гардид).
25. WHO Consolidated Guidelines on Tuberculosis, Module 4: Treatment - Drug-Resistant Tuberculosis Treatment. Geneva: World Health Organization; 2020 (<https://www.who.int/publications/i/item/9789240007048>), 25 июни 2020с дастрас гардид).
26. People-centred framework for tuberculosis programme planning and prioritization - User guide. Geneva: World Health Organization; 2019. (<https://www.who.int/tb/publications/2019/WHO-CDS-GTB-19.22/en/>), 25 июни 2020с дастрас гардид).
27. Харитаи роҳ барои амалисозии нақшаи амалҳо оид ба бемории сил дар минтақаи аврупоии ТУТ 2016–2020. Дар роҳи барҳам додани бемории сил ва БС ДУ. Копенгаген: Дафтари минтақавии ТУТ дар Аврупо, 2016. (<https://www.euro.who.int/ru/health-topics/communicable-diseases/tuberculosis/publications/2016/roadmap-to-implement-the-tuberculosis-action-plan-for-the-who-european-region-20162020.-towards-ending-tuberculosis-and-multidrug-resistant-tuberculosis-2016>), 25 июни 2020с дастрас гардид).
28. Мавқеи умумии Созмони Милали Муттаҳид оид ба рафъи ВНМО, сил ва гепатити вирусӣ тавассути ҳамкориҳои байнисоҳавӣ. Копенгаген: Дафтари минтақавии ТУТ дар Аврупо, 2018. (<http://www.euro.who.int/ru/health-topics/communicable-diseases/tuberculosis/publications/2018/united-nations-common-position-on-ending-hiv-tb-and-viral-hepatitis-through-intersectoral-collaboration-2018>), 25 июни 2020с дастрас гардид).
29. Ноил шудан ба фарогирии ҳамаҷонибаи хизматрасонии зиддисилӣ сил дар минтақаи аврупоии ТУТ. Копенгаген: Дафтари минтақавии ТУТ дар Аврупо, 2020. (<http://www.euro.who.int/en/health-topics/communicable-diseases/tuberculosis/publications/2020/achieving-universal-coverage-of-tuberculosis-services-in-the-who-european-region-2020>, 25 июни 2020с дастрас гардид).
30. Модели кӯмаки зиддисилии ба эҳтиёҷоти одамон нигаронидашуда. Тарҳи модели концептуалӣ барои мамлакатҳои Аврупои Шарқӣ ва Осиёи Марказӣ, Нашри аввал. Копенгаген: Дафтари минтақавии ТУТ дар Аврупо, 2017 (<http://www.euro.who.int/ru/health-topics/communicable-diseases/tuberculosis/publications/2017/a-people-centred-model-of-tb-care-2017>), 25 июни 2020с дастрас гардид).
31. communicable-diseases/tuberculosis/publications/2017/a-people-centred-model-of-tb-care-2017), 25 июни 2020с дастрас гардид).
32. Маҷмӯи мисолҳои таҷрибаи пешқадам дар амалисозии Нақшаи амал оид ба мубориза бар зидди

бемории сил дар минтақаи аврупоии ТУТ 2016–2020. Копенгаген: Дафтари минтақавии ТУТ дар Аврупо, 2019с. (<http://www.euro.who.int/ru/health-topics/communicable-diseases/tuberculosis/publications/2019/compendium-of-good-practices-in-the-implementation-of-the-tuberculosis-action-plan-for-the-who-european-region-20162020>, 25 июни 2020с дастрас гардид).

33. Tuberculosis surveillance and monitoring in Europe 2020 – 2018 data. Stockholm: European Center for Disease control and Prevention/WHO Regional Office for Europe; 2020. (<https://www.ecdc.europa.eu/en/publications-data/tuberculosis-surveillance-and-monitoring-europe-2020-2018-data>, 25 июни 2020с дастрас гардид).
34. A Case Management Tool for TB Prevention, Care and Control in the UK. Clinical Professional Resource. London: Royal College of Nursing, January 2019.
35. TB Case Management: A Guide for Nurses (revised edition). New Ark, NJ: Rutgers Global Tuberculosis Institute, New Jersey Medical School, 2017.

ЗАМИМАҶО

Замимаҷо 1. Саволномаи скрининг барои БС

Замимаи 2. Созишнома байни шарикон оид ба идоракунии ҳолатҳои бемориҳои сил

Замимаи 3. Дастури методӣ ва дастур оид ба пур кардани «корти идоракунии ҳолати БС»²⁴

Саволномаи №1 "Арзёбии иродатмандии беморон ба табобат"

Саволномаи №2 "Сабабҳои иродатмандии пасти бемор ба табобат"

Саволномаи №3 "Арзёбии эҳтиёҷоти бемор ба дастгирии иҷтимоӣ"

Саволномаи №4 "Дараҷаи изтироб ва рӯҳафтадагӣ"

Саволномаи №5 "Аксуламалҳои номатлуб аз истеъмоли доруҳои зиддисилӣ"

Саволномаи №6 "Арзёбии мониторинги самаранокии табобат»

Замимаи 4. Нақшаи инфиродии дастгирии бемор (аз ҷумла ризоияти огоҳона)

²⁴ Корт оид ба идоракунии ҳолати БС – замима ба намуна дар 025У оварда шудааст (корти тиббии бемори амбулаторӣ) ва дар модули омӯзишии илоракунии ҳолатҳои БС пешниҳод карда шудааст, Душанбе, 2021

САВОЛНОМАИ СКРИНИНГ БАРОИ БЕМОРИИ СИЛ

Маълумот дар бораи шахсе, ки скринингро барои бемории сил мегузарад (Шахсони дартамосбуда (ШТ) ё аз гурӯҳи осебпазири ШВЗ, муҳоҷирон)	
Ном ва насаби ихтиёриён	
Санаи гузаронидани мусоҳиба ____/____/_____ (ДРР / М М / СССС)	
Ном ва насаби шахси барои бемории сил скрининг гузаранда	
Санаи таваллуд ____/____/_____ (ДРР / М М / СССС)	
Ҷинс ☐ Мард ☐ Зан	
Мансубият ба гурӯҳи мақсаднок	☐ Шахси бо БС дар тамосбуда (Агар шахси дартамосбуда бошад, бо бемор чи гуна алоқамандии ҳешутаборӣ дорад?) ☐ Шавҳар/зан ☐ Писар/до\ухтар ☐ Падар/модар ☐ Дигар алоқамандии ҳешутаборӣ (нишон диҳед) _____ ☐ Муҳоҷир ☐ ШВЗ
Рақами телефони шахсе, ки аз скрининг мегузарад: →	
Аломатҳои БС	
Оё шуморо сулфа ташвиш медиҳад? қадар вақт шуд? ☐ камтар аз 1 ҳафта ☐ 1-2 ҳафта	☐ Не ☐ Ҳа ☐ Агар ҳа, чӣ қадар вақт? ☐ 2 ҳафта-1 моҳ
Ҳангоми сулфа балғам хориҷ мешавад?	☐ Ҳа ☐ Не
Оё ҳангоми сулфа кардан хунтуфкунӣ ё рахчаҳои хун дар балғам дида мешавад?	☐ Ҳа ☐ Не
Оё ҳароратбаландӣ/табларза азият медиҳад?	☐ Ҳа ☐ Не
Оё камшавии вазн ҷой дорад?	☐ Ҳа ☐ Не
Оё шабона араққунӣ азият медиҳад?	☐ Ҳа ☐ Не
Натиҷаи таҳқиқи шахси аз скрининг гузаронидашуда	
<ul style="list-style-type: none"> • Ҳангоми ҷавоби «Ҳа» ба ҳар савол оид ба аломатҳо, ва/ё дар ҳолати мусбӣ будани вазъи ВНМО, ва/ё синусоли аз 5 сола хурд: <ul style="list-style-type: none"> ○ Оид ба зарурати гузаштани муоина дар муассисаи ҷои истиқомат огоҳ кунед. ○ Ваучер нависед ва фаҳмонед, ки шумо бояд ваучерро ба муассисаи тиббӣ пешниҳод кунед. ○ Пеш аз навиштани ваучер оид ба ошкор намудани монеаҳои гендерӣ саволҳо диҳед (дар зер) 	
Ошкор намудани монеаҳои гендерӣ ҳангоми гузаштан аз муоина	
1. Оё барои аз муоина барои бемории сил гузаштан ба Шумо иҷозати сардори (аъзои) оила зарур аст?	☐ Ҳа ☐ Не
2. Оё Шумо аз сардори (аъзои) оила вобастагии молиявӣ доред?	☐ Ҳа ☐ Не
3. Агар Шумо дар Шумо беморӣ пайдо шавад, дар назди шавҳар/зан, хушдоман ва дигар аъзоёни оила ё ҳамсоғон тарс ё шарм ҳис мекунед?	☐ Ҳа ☐ Не
4. Оё барои Шумо иҷозат аз корфармо талаб мекунанд	☒ Ҳа ☒ Не
Натиҷаи таҳқиқи шахси аз скрининг гузаронидашуда	
Оё барои таҳқиқот ба муассисаи тиббӣ бо додани ваучер равон карда шуд? ☐ Ҳа ☐ Не (сабабашро нишон диҳед) _____	
Эзоҳ барои шахсе (волонтер), ки скринингро барои бемории сил мегузарад	
<ul style="list-style-type: none"> ○ Ба ҳамоҳангсози сил дар бораи ташриф ба шахси эҳтимолияти бемории сил дошта хабар диҳед • Агар шахсе, ки аз ташхис мегузарад, ба ҳама саволҳо оид ба аломатҳо «Не» ҷавоб диҳад: → ○ Ба ӯ бигӯед, ки агар ягон аломати беморӣ пайдо шавад, шумо бояд феврал ба муассисаи тиббии маҳалли зисти худ барои муоина равед. • Агар шахсе, ки аз ташхис мегузарад, ба яке аз се саволи аввалини гендерӣ "Ҳа" ҷавоб диҳад, дар журнали худ қайд кунед ва бо аъзоёни оила сӯҳбат кунед. • Агар ба саволи 4 "Ҳа" ҷавоб дода шавад – имконияти бо корфармо муҳокима карданро дида бароед 	

Созишномаи ҳамкорӣ дар бораи таъсис додани шабакаи ташкилотҳои шарикона дар соҳаи дастгирии тиббӣ ва иҷтимоӣ (намуна)

Шаҳр/Вилоят _____ «___» _____ 20__ г.

Ташкилоти А _____, иҷрокунандаи вазифаи соҳаи дастгирии тиббӣ – иҷтимоӣ дар шахси _____, ки дар асоси _____, амал мекунад, минбаъд «Фармоишгар» ном бурда мешавад,

Ташкилоти Б _____,

дар шахси _____, ки дар асоси _____, амал мекунад

дар шахси _____, ки дар асоси _____, амал мекунад

дар шахси _____, ки дар асоси _____, амал мекунад

дар шахси _____, ки дар асоси _____, амал мекунад

дар шахси _____, ки дар асоси _____, амал мекунад

(ҳангоми зарурат сатр илова кунед) минбаъд «Таъминкунандаи хизматрасонӣ» ном бурда мешавад, аз дигар тараф, минбаъд «Тарафҳо» номида мешавад,

Бо эътироф кардани он, ки бемории сил, аз ҷумла бемории сили барангезандааш ба доруҳои сершумор устувор ба саломатӣ ва амнияти аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон хатар эҷод мекунад, ба оқибатҳои қиддии иҷтимоӣ иқтисодӣ оварда мерасонад ва тасдиқ намудани зарурати амалисозии чорабиниҳои саривақтӣ ва самаранок барои пешгирии паҳншавии минбаъдаи бемории сил ва андешидани чораҳои мувофиқшуда бо мақсади барҳам додани бемории мазкур ҳамчун таҳдид ба амнияти ҷамъиятӣ дар қаламрави Ҷумҳурии Тоҷикистон тибқи афзалиятҳои сиёсати миллий, мо Созишномаи мазкурро оид ба масъалаҳои зерин баъстем:

1. Мавзӯи созишнома

Таъминкунандагони хизматрасонӣ / Ташкилотҳои шарикона ӯҳдадоранд, ки қувваҳоро муттаҳид карда, барои рушди системаи маҷмӯии хизматрасониҳо оид ба дастгирии иҷтимоии беморони сил, бо таваҷҷӯҳи махсус ба эҳтиёҷоти гурӯҳҳои осебпазир якҷоя кор кунанд.

1.2 Тарафҳо ӯҳдадор мешаванд, ки барои расидан ба ҳадафи муқарраргардида дар кори умумӣ дар шакли донишҳои касбӣ, малакаҳо, муносибатҳои корӣ, обрӯи корӣ, иҷрои корҳои муайян ё расонидани кӯмак мувофиқи профили ҳар як ташкилот саҳм гузоранд.

1.3 Ташкилотҳои шарикона ӯҳдадор мешаванд, ки барои дастгирии ҳамаҷонибаи иҷтимоии намояндагони гурӯҳҳои мақсаднок соҳаи махсусгардонидашудаи иҷтимоӣ таъсис диҳанд ва ба онҳо дар гирифтани кӯмакҳои тиббӣ, иҷтимоӣ-равонӣ, маишӣ – иҷтимоӣ, ҳуқуқӣ ва дигар намудҳои кӯмак тибқи _____ мусоидат намоянд.

1.4. Таъминкунандагони хизматрасонӣ ӯҳдадор мешаванд, ки ба намояндагони гурӯҳҳои мақсаднок тибқи профили худ хизмат расонанд.

1.5. Фаъолияти Тарафҳо ба гирифтани фоида нигаронида нашудааст.

2. Ҳангоми фаъолият

2.1 Фармоишгар тамоми барномаи дастгирии тиббӣ - иҷтимоии беморони БСДСУ - ро дар _____ (нишон додани маҳал, минтақа) ҳамоҳанг мекунад, мониторинг ва арзёбии натиҷаҳои бадастовардашударо мегузаронад, мавод ва барномаҳои омӯзиширо барои гурӯҳҳои гуногуни мақсаднок таҳия мекунад, модулҳои омӯзиширо дар фаъолияти амалияи ташкилотҳои шарикона таҳия ва татбиқ мекунад; таҷрибае, ки дар натиҷаи фаъолияти лоиҳа ба даст омадааст ва модели маҳаллии ҳамкории ҳамаҷонибаи созмонҳои тиббӣ ва иҷтимоӣ оид ба расонидани дастгирӣ ба беморони сил ҷамъбааст ва тавсиф мекунад.

2.2. Таъминкунандагони хизматрасонӣ дар гузаронидани мониторинг ва арзёбии фаъолияти амалишуда . фаъолона мусоидат мекунанд.

3. Моликияти умумии иштирокчиёни Созишнома

Фаъолияти зеҳнии Тарафҳо, инчунин натиҷаҳои, ки аз чунин фаъолият ба даст омадаанд, ҳамчун моликияти муштаракӣ онҳо эътироф карда мешаванд.

4. Хориҷшавӣ аз Созишнома

Тарафе, ки мехоҳад ин Созишномаро бекор кунад, бояд ба иштирокчиёни боқимонда на дертар аз се моҳ пеш аз хориҷшавии пешбинишуда дар шакли хаттӣ ариза дар бораи хориҷ шудан аз созишномаро пешниҳод кунад.

5. Мӯҳлати эътибори Созишнома

5.1. Ин Созишномаи ҳамкорӣ аз лаҳзаи имзои Тарафҳо эътибор пайдо мекунад ва хусусияти бемӯҳлат дорад.

5.2. Асосҳо ва тартиби қатъ кардани ин Созишнома оид ба ҳамкорӣ бо қонунгузори амалкунанда муайян карда мешаванд

5.3. Ҳама тағйирот ва иловаҳо ба ин Созишномаи ҳамкорӣ бояд дар шакли хаттӣ ворид карда шуда, аз ҷониби Тарафҳо имзо карда шаванд.

6. Ҳалли баҳсҳо

6.1. Ҳама баҳсҳо ва ихтилофҳо, ки байни Тарафҳо ба вуҷуд меоянд, аз рӯи имкон, бо роҳи гуфтушунид ҳал карда мешаванд.

6.2. Ҳангоми иҷроиши ин Созишнома оид ба ҳамкорӣ ва ҳалли баҳсҳо қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон истифода бурда мешавад.

7. Муқаррароти ниҳой

7.1. Дар доираи ин Созишномаи ҳамкорӣ, Тарафҳо метавонанд Созишномаҳои иловагӣ банданд.

7.2. Ҳама замимаҳои Созишномаи мазкур қисми таркибии он мебошанд.

7.3. Созишнома дар _____ намуна – яктогӣ барои ҳар як тараф тартиб дода шудааст.

8. Суроға ва суратхистобҳои Тарафҳо

Дастури методӣ ва дастурамал дар бораи пур кардани «Корти идоракунии ҳолатҳои сил»

Корти идоракунии ҳолати бемории сил (Корт) - замима ба формаи 025у (корти тиббии бемори амбулаторӣ) мебошад.

Корт аз ҷониби табиби силшинос / табиби оилавӣ барои ҳар як ҳолати муқарраршудаи бемории сил тартиб дода мешавад ва то ба анҷом расидани он нигоҳ дошта мешавад. Корт ҳуҷҷатест, ки маҷмӯи чораҳои идоракунии бемории силро инъикос мекунад.

Дар саҳифаи сарлавҳаи корт маълумоти зерин ворид карда мешавад:

- маълумот дар бораи беморон (ному насаби пурра, санаи таваллуд, маълумотҳо оид ба тамос)
- рақами огоҳиномаи эпидемиологӣ оид ба ҳолати бемории сил;
- маълумот дар бораи ҳолати бемории сил:
 - ҷойгиршавӣ (шушӣ, ғайришушӣ),
 - муайянкунии ҳолат (ҳолати нав, хуруҷи такрорӣ, пас аз кандашавӣ аз табобат, пас аз табобати бесамар, дигарҳо),
 - ҳолати бактериологӣ (ММ +, ММ-)
 - ҳассосият ба доруҳои зиддисилӣ (ҳассос, устувор - БСДСУ, БСДУВ)
- маълумот дар бораи табобат: санаи оғоз ва анҷоми табобат, санаи гузариш ба табобати амбулаторӣ, ҷои табобат.
 - Ному насаби табибе, ки барои идоракунии бемории сил масъул аст

Аз 7 қисм иборат аст:

1. Шакли ташкили гузаронидани табобати бевосита назоратшаванда (ТБН);
2. Иродатмандӣ ба табобат;
3. Дастгирии иҷтимоӣ;
4. Дастгирии равонӣ;
5. Мониторинги аксуламалҳои манфӣ;
6. Мониторинги самаранокии табобат;
7. Рӯйхати шахсони муоинашуда, ки бо беморони сил алоқа доштанд. Кортҳои инфиродии тамосҳои сил.

Қисми 1. «Шакли ташкили таботати бевосита назоратшаванда (NLC)»

Рўйхати чорабиниҳо оид ба ташкили таботати назоратшавандаи беморро дар бар мегирад: ҷои гузаронидан, иҷроқунандагони масъул, ки гузаронидани ТБН - ро таъмин мекунад, тартиби ҷалби ёрдамчиёни ҷамъиятӣ ва ғайра.

Қисми 2. «Иродатмандӣ ба таботат»

Рўйхати чораҳо оид ба арзёбӣ, мониторинги иродатмандии бемори сил ба таботат, омӯхтани сабабҳои иродатмандии сушт, ҳолатҳои қабул накардани доруҳо дар бар мегирад. Ин бахш инчунин чорабиниҳои заруриро барои ташаккул ва нигоҳ доштани иродатмандии беморон ба таботат дар бар мегирад.

Қисми 3. «Дастгирии иҷтимоӣ»

Рўйхати тадбирҳо оид ба арзёбии зарурати беморони сил дар расонидани дастгирии иҷтимоӣ, ташкили дастгирии иҷтимоӣ дар раванди таботат дар бар мегирад. Ин бахш инчунин маълумотро дар бораи категорияи дастгирии иҷтимоӣ, маълумот дар бораи ташкилотҳо, ки ба расонидани кӯмаки иҷтимоӣ ба бемор ҷалб карда шудаанд, дар бар мегирад.

Қисми 4. «Дастгирии равонӣ»

Рўйхати чорабиниҳо оид ба арзёбии ҳолати равонии беморони сил, чорабиниҳо оид ба таъмини дастгирии равонӣ ҳангоми таботат дар бар мегирад.

Қисми 5. «Мониторинги аксуламалҳои манфӣ»

Чорабиниҳо оид ба пешгирӣ ва ошкоркунии саривақтии аксуламалҳои номатлуб дар ҷараёни таботат, чорабиниҳо оид ба боздоштани аксуламалҳои номатлуб дар бар мегирад.

Қисми 6. «Мониторинги самаранокии таботат»

Рўйхати чорабиниҳо оид ба ташкили гузаронидани таҳқиқотҳои зарурии озмоишгоҳӣ ва инструменталӣ дар ҷараёни таботат, барои назорати самаранокии таботат дар бар мегирад. Мақсади асосӣ таъмини саривақтӣ ва пуррагии гузаронидани таҳқиқоти зарурӣ мебошад.

Қисми 7. «Рўйхати шахсони муоинашуда, ки бо беморони сил тамос доштанд»

Рўйхати чораҳои заруриро оид ба муоина ва пешбурди шахсони бо беморони сил дартамосбударо дар бар мегирад. Барои ҳар як шахси дартамосбуда бо бемории сил корти инфиродӣ тартиб дода мешавад, ки он натиҷаҳои чорабиниҳои мутобиқи Дастур оид ба таҳқиқи шахсони бо беморони сил дартамосбуда гузаронидашударо инъикос мекунад (Фармони ВТ ва ҲИА ҚТ № 379 аз 28 майи соли 2019).

Қисми 1. «Шакли ташкили таботати бевосита назоратшаванда (ТБН)»

Барои аз бемории сил бомуваффақият шифо ёфтани ва пешгирии рушди устуворият ба доруҳо, таботати бевосита назоратшавандаро (ТБН) таъмин кардан лозим аст.

- Дар оғози таботат бояд бо беморони сил сӯҳбат карда, ҷои гузаронидани ТБН ва шахсе, ки қабули ДЗС таҳти назорати ӯ гузаронида мешавад, муайян карда шавад.
- Вариантҳо барои ҷои гузаронидани ТБН метавонанд чунин бошанд: бунгоҳи тиббӣ (БТ), маркази саломатии деҳот (МСД), ҳуҷраҳои ТБН дар маркази саломатии ноҳиявӣ (МСН) ё ҷои берун аз муассисаи тиббӣ, масалан, дар хонаи бемор ё дар ҷои дигар, дар мувофиқа бо шахси масъул, ки барои гузаронидани ТБН таъин шудааст.
- Шахси масъул барои гузаронидани ТБН метавонад яке аз мутахассисони КАТС ё шахси дигари берун аз системаи тандурустӣ ҳамчун ёрдамчи қомеа таъин карда шавад.

Дастур барои пур кардани қисми 1 -и корт

- Дар сутунҳои "Ҷои гузаронидани ТБН" ва "Шахси масъул барои гузаронидани ТБН" аломати "✓" -ро, ки аз варианти номбаршуда мувофиқ аст, қайд кунед.
- Ҳар моҳ, агар зарурати аз нав дида баромадани шакли ташкили ТБН пеш ояд, бояд тағйирот дар корт ворид карда шава.

Қисми 2 «Иродатмандӣ ба таботат»

Қисми «Иродатмандӣ ба таботат» баҳодиҳии ибтидоӣ, мониторинг ва нигоҳдории иродатмандии беморро дар таботат дар бар мегирад.

2.1. Баҳодиҳии ибтидоии иродатмандӣ ба таботат

Барои ҳар як бемори сил, дар марҳилаи аввал муайян кардани омилҳои хавф, ки метавонанд ба риояи таботат таъсир расонанд, муайян кардан зарур аст. Зарур аст, ки бо истифода аз анкетаи «Баҳодиҳии иродатмандии беморон ба таботат» (саволномаи №1 ба дастур) пурсиши беморони сил гузаронида шавад. Саволнома барои муайян намудани алгоритми қадамҳои минбаъда оид ба ташаққули иродатмандии бемор ба таботат аз ибтидо имкон медиҳад:

- муайян кардани ҳолигиҳое, ки бо огоҳии нокифояи бемор дар бораи беморӣ, таботат, доруҳо ва ғайра алоқаманданд (қисми аввали саволнома).
- муайян кардани эҳтиёҷот ба расонидани дастгирии иҷтимоӣ ба бемор аз рӯзи аввали таботат (қисми дуюми саволнома).
- муайян кардани зарурати баҳодиҳии ҳолати равонии бемор то оғози таботат ва ташкили дастгирии равонӣ аз рӯзи аввали таботат (қисми сеюми саволнома).
- Муайян кардани намуди ТБН, аз ҷумла назорат аз ҷониби як аъзои омузонидашудаи оила (family DOT) ё назорати видеоии таботат (VST) ва меъёрҳои онҳо
- муайян кардани мушкилоти марбут ба одатҳои бад

Агар мушкилот бо огоҳии нокифояи бемор алоқаманд бошад, пас саволҳои саволнома аллакай дар муайян кардани мавзӯҳои омузиш кӯмак мекунад:

Саволи якум	Огоҳии нокифояи беморро дар бораи беморӣ нишон медиҳад, ба ӯ дар ҳолати зарурӣ дастгирии иҷтимоӣ раванӣ расонида мешавад.
Саволи дуюм	Фаҳмиши нокифояи беморро дар бораи самаранокии таботат, нақши ӯ дар шифоёбии худӣ ӯ нишон медиҳад, вай бояд дар раванди таботат шахси манфиатдор бошад.

Саволи сеюм	Нишон медиҳад, ки чӣ қадар бемор мефаҳмад, ки кадом омилҳо метавонанд ба инкишофи устуворӣ таъсир расонанд ва чӣ метавонад ба натиҷаи бесамар оварда расонад
-------------	--

Агар мушкилот бо сабабҳои иҷтимоӣ, раванӣ алоқаманд бошад, пас бояд аз рӯи алгоритмҳои қисмҳои «Дастгирии иҷтимоӣ», «Дастгирии раванӣ» амал кард.

Дастур барои пур кардани қисми 2.1 Корт

Дар сутуни "Арзёбии ибтидоии иродатмандии бемор ба таобат" бояд натиҷаи мувофиқ бо аломати «√» қайд карда шавад (хатари иродатмандии паст вучуд дорад ё хавфи он вучуд надорад) дар асоси натиҷаҳои пурсиш бо истифода аз саволномаи №1 "Арзёбии ибтидоии и бемродатмандии бемор ба таобат".

2.2. Мониторинги иродатмандӣ ба таобат

Аз рӯзи аввали таобат мониторинги иродатмандии бемор ба таобатро гузаронидан кардан лозим аст.

Агар бемори сил 2 рӯзи пайдарпай истеъмоли доруҳо таъхир карда бошад, пас муайян кардан лозим аст, ки кадом омилҳо сабабгори қабул накардани доруҳо шуда бошад.

Сабабҳои сушт будани иродатмандӣ

Зарур аст, ки бо беморони сил бо истифода аз анкетаи №2 "Сабабҳои сушт будани иродатмандии бемор ба таобат" мусоҳиба гузаронида шавад (Саволномаи №2 ба дастур).

Саволнома бо дарназардошти мушкилоти маъмултарин, ки дар ҷараёни таобат ба вуҷуд меояд, тартиб дода шудааст:

- масъалаҳои ташкилӣ (ҷой ва / ё вақти номувофиқ барои истеъмоли доруҳои зиддисилӣ, дар роҳи дур буд ва ғайра);
- аксуламалҳои манфӣ аз қабули доруҳои зиддисилӣ;
- мушкилоти оилавӣ;
- маълумоти нокифоя дар бораи беморӣ, таобат, бемор муҳимияти таобатро наметонанд ва намефаҳмад, чӣ қадар таобат кардан лозим аст, барои чӣ қатъ кардани истеъмоли доруворӣ мумкин нест. Ақидаҳои динӣ, набудани дастгирӣ аз ҷониби хешовандон, дӯстон. Хешовандон дар бораи беморӣ, зарурати расонидани кӯмак ба бемор ва ғайра огоҳ нестанд.
- сабабҳои иҷтимоӣ (кӯчидан, мушкилоти молиявӣ, муҳочирати корӣ ва ғайра);
- мушкилоти раванӣ.

Саволнома имконияти муайян кардани алгоритми қадамҳои минбаъда барои нигоҳ доштани иродатмандии бемор ба таобат дар ҷараёни таобат медиҳад.

Дастур барои пур кардани қисмати 2.2. Корт

Дар сутуни "Мониторинги иродатмандӣ ба таобат", натиҷаи мувофиқи мониторингро бо "√" қайд кунед.

Дар сутуни "Сабабҳои иродатмандии паст", натиҷаи натиҷаи пурсиши бемори сил "Сабабҳои иродатмандии паст бемор ба таобат"-ро бо аломати "√" қайд кунед. Дар ҳолатҳое, ки сабаби истеъмол накардани доруҳо дар рӯйхат нишон дода нашудааст, дар сутуни "Дигарон" маълумотро дар бораи сабаб ворид кардан лозим аст.

2.3. Нигоҳдории иродатмандӣ ба таобат

Агар, дар асоси баҳодиҳии ибтидоии иродатмандӣ ё дар ҷараёни мониторинги иродатмандӣ мушкилоти иродатмандии паст ошкор шуда бошад, зарур аст, ки чорабиниҳо оид ба ташаккул ё нигоҳдории иродатмандии бемори сил ба таобат ба нақша гирифта шаванд.

Сабабҳо	Тадбирҳои зарурӣ
Масъалаҳои ташкилӣ	Тағйир додани шакли гузаронидани ТБН, ҷалби ёварони ҷамъиятӣ;
Маълумоти нокифоя дар бораи беморӣ, табобат, набудани дастгирии хешовандон, дӯстон, эътиқоди динӣ	Ба нақша гирифтани силсилаи мусоҳибаҳо, машварат бо бемор дар бораи беморӣ, реҷаи зарурии табобатӣ, аҳамияти табобат ва чаро қабули дору набояд қатъ ё таъхир карда шавад. Сӯҳбат бо хешовандон, шахсони наздик дар бораи расонидани дастгирӣ ва кӯмак ба бемор барои иродатмандӣ ба табобат. Ҷалби фаъолони маҳаллии дин барои бовар кунонидани бемор оид ба зарурати риояи реҷаи табобат
Доштани одатҳои бад (истеъмоли машрубот / маводи мухаддир)	Барои идома додани табобат шахсонро ҷалб кардан лозим аст, ки оид ба чораҳои самараноки таъсир ба бемор маълумот дошта бошанд. Дар баъзе ҳолатҳо, шояд зарурати ҷалби наркологҳо, равоншиносон ва дигар мутахассисон ё сохторҳои, ки бо ин мушкилот машғуланд, лозим ояд. Барои пешгирии кандашавӣ аз табобат, бо бемор ва атрофиёнаш сӯҳбат гузаронидан лозим аст.

ЕАгар тарки қабули доруҳо бо сабабҳои иҷтимоӣ, равонӣ ё аз сабаби аксуламалҳои номатлуб ба вучуд омада бошанд, пас аз рӯи алгоритмиҳои бахшҳои мувофиқ амал кардан лозим аст:

"Дастгирии иҷтимоӣ", "Дастгирии равонӣ", "Бартараф кардани аксуламалҳои номатлуб".

Дастур барои пур кардани фасли 2.3 корт

Дар корт дар сутуни 2.4. *"Нигоҳдории иродатмандӣ ба табобат"* санаҳои воқеии амалҳои анҷомдодашударо ҳар моҳ нишон диҳед.

Агар шакли гузаронидани ТБН тағйир дода шуда бошад, дар сутуни 2.4. *"Тағйирот дар шакли гузаронидани ТБН"* бо аломати "✓" қайд кунед ва тафсилоти тағйирот / чораҳои андешидашударо дар қисми 1а *"Шакли ташкили ТБН"* ворид кунед.

Қисми 3. "Дастгирии иҷтимоӣ"

Проблемаҳои иҷтимоие, ки метавонанд ба иродатмандии беморон ба табобат таъсир расонанд, метавонанд дар доираи арзёбии ибтидоии риояи табобат ё ҷангоми мониторинг дар давоми табобат муайян карда шаванд. Зарур аст, ки бо истифода аз анкетаи «Арзёбии эҳтиёҷот ба дастгирии иҷтимоӣ» пурсиши беморони сил гузаронида шавад (Саволномаи No3 ба дастур). Гузаронидани пурсиш имконияти муайян кардани меъёрҳои пешниҳоди дастгирии иҷтимоӣ ва категорияи дастгирии иҷтимоиро муайян мекунад.

- Ба дастгирии иҷтимоӣ ниёздошта онҳое муайян карда мешаванд, ки агар ҳадди ақал яке аз меъёрҳои номбаршуда дар саволнома нишон дода шуда бошад.

Минбаъд категорияи дастгирии иҷтимоӣ аз вариантҳои дар саволнома номбаршуда муайян карда мешавад. Дар зер намунаҳои оварда шудаанд, ки вобаста ба меъёрҳои эҳтиёҷот кадом кумаки иҷтимоӣ зарур аст:

- • Вобастагӣ дорад, манбаи даромад надорад - аксар вақт бар асари беморӣ бемор маҷбур мешавад муваққатан кор накунад ва дар натиҷа оилаи ӯ бе манбаи даромад мемонад. Дар чунин ҳолатҳо, барои ворид намудан ба рӯйхати оилаҳои ниёзманди кумаки моддӣ ба ҳукумати маҳаллии худ муроҷиат кардан мумкин аст. Аксар вақт онҳо метавонанд ангишт, орд, ғизои дигар ва имтиёзҳои дар ин давра таъмин кунанд, дар ҳоле ки бемор маҷбур аст, ки кор накунад.
- • Муҳочир - Агар бемор муҳочирати меҳнатиро ба нақша гирад, пас дар бораи зарурати ба таъхир андохтани рафтани мақсади шифо ёфтани, ба охир расидани табобат бо бемор ва хешовандони ӯ сӯҳбат кардан лозим аст.

- Шахсе, ки аз маҳбас озод шудааст, шахси БҶМЗ (бе ҷои муайяни зист) – Гузаронидани сӯҳбат дар бораи зарурати пурра ба анҷом расонидани табобати оғозшуда мумкин аст. Инчунин, кӯмак ва дастгирӣ аз ҷониби мақомоти худидоракунии маҳаллӣ дар шакли ҷудо кардани манзили муваққатии зист, кӯмаки моддӣ дар давраи табобат расонидан мумкин аст.
- Одатҳои зарарнок - Агар дар истифодаи сӯиистифода аз машрубот, маводи муҳаддир мушкilot пайдо шуда бошад, ба корманди тиббӣ ё намояндаи созмони ғайриҳукуматӣ, ки бо ин тоифа одамон кор мекунад, барои кӯмак муроҷиат кардан мумкин аст.

Дастур барои пур кардани қисми 3 -и корт

- Дар сутуни "Эҳтиёҷот ба дастгирии иҷтимоӣ" натиҷаи мувофиқро бо аломати "✓" қайд кунед.
- Категорияи кӯмаки иҷтимоиро аз рӯйхате, ки дар корт оварда шудааст, бо "✓" қайд кунед.
- Ташкилоте, ки барои расонидани дастгирии иҷтимоӣ ба бемор ҷалб карда шудааст, бо аломати "✓" қайд кунед
- Саволномаҳои пуркардашударо ба варақаи 3в, 3г "Барои саволномаҳои пуркардашуда оид ба дастгирии иҷтимоӣ" часпонед.

Қисми 4. "Дастгирии равонӣ"

Мушкilotи бо вазъи равонии бемор алоқаманд низ метавонанд ба иродатмандӣ ба табобат таъсир расонад. Ин мушкilotро метавон дар доираи арзёбии ибтидоии иродатмандӣ ба табобат ё ҳангоми мониторинг дар раванди табобат муайян кард. Ҳангоми муайян кардани мушкilotе, ки ба вазъи равонии беморони сил алоқаманд мебошанд, дар ҷараёни табобат дастгирии таъмини дастгирии равонӣ зарур аст.

Арзёбии дараҷаи изтироб ва депрессия

Барои банақшагирии дурусти чорабиниҳо дар доираи дастгирии равонӣ, бо истифода аз анкетаи «Дараҷаи изтироб ва депрессия» (саволномаи №4 ба дастур) пурсиши бемори силро гузаронидан зарур аст. Саволнома аз 2 қисм иборат аст, ки ҳар кадоме аз 7 савол дорад. Ҳар як қисм бо ҳолҳо баҳо дода мешавад.

Натиҷаҳои пурсиш	Тафсир
Ҷамъи ҳолҳо аз 0 то 7 ташкил медиҳад	Дар меъёр ё ҷой надохтани нишонаҳои боэйти-моди изтироб ва депрессия;
Ҷамъи ҳолҳо аз 8 то 10	Зухуроти зиёди субклиникии изтироб ва де-прес-сия;
Ҷамъи ҳолҳо 11 ва аз ин болоро ташкил медиҳад	Зухуроти баръалои клиникии аломатҳои изтироб ва депрессия

Чорабиниҳои зарурӣ аз рӯи натиҷаҳои пурсиш ва машварат

Натиҷаҳои пурсиш	Тафсир
Зухуроти зиёди субклиникии изтироб ва де-прес-сия;	Машварати силшинос ё ҳамшираи тиббии ҳуҷраи беморони сил, ки малақаҳои расонидани кӯмаки равонӣ доранд
Зухуроти баръалои клиникии аломатҳои изтироб ва депрессия	Машварат бо равоншинос ё психотерапевт

Дастур барои пур кардани қисми 4 -и корт

- Натиҷаҳои пурсиширо ба сутуни 4.2 ворид кунед: "Арзёбии дараҷаи изтироб ва депрессия" (ҷамъи ҳолҳоро нависед). Тадбирҳои андешидашударо дар сутуни 4.4 "Машваратдиҳӣ" қайд кунед.
- Анкетаҳои пуркардашударо ба варақи 4в "Барои саволномаҳои пуркардашуда оид ба дастгирии равонӣ" часпонед.

Қисми 5. "Мониторинги аксуламалҳои номатлуб"

Аксуламалҳои номатлуб метавонанд дар ҳама марҳилаҳои табобат пайдо шаванд. Дар доираи идоракунии ҳолатҳо бояд пешгирӣ, саривақт ошкор кардан ва бартараф кардани аксуламалҳои номатлуб гузаронида шавад. Шахси масъул оид ба ТБН, аз рӯзи аввали табобат ҳамарӯза пурсиши беморони силро бо истифода аз саволномаи №5 "Аксуламалҳои номатлуб аз истеъмоли доруҳои зиддисилӣ" мегузаронад. Пурсиш аз рӯи саволнома барои муайян кардани тактика ҳангоми пайдо шудани аксуламалҳои номатлуб кӯмак хоҳад кард.

- Бо бемор дар бораи ғизо, речаи ҳаррӯза ва масъалаҳои дигар (ҳамшираи тиббии масъули ТБН) сӯҳбат кардан лозим аст, агар:
 - ба 3 саволи аввали саволнома ҷавобҳои мусбат ба даст омада бошад;
- Муоина ва машварати табиби оилавӣ зарур аст, агар:
 - Дар охири сӯҳбат ва машваратҳо бартарафшавӣ ба даст наомада бошад;
 - ҷавобҳои мусбӣ ба посухҳои мусбат ба саволҳои аз 4 то 7 саволнома;
- Ба табиби силшинос, ки метавонад барои бартараф кардан доруҳои иловагӣ ё қатъ кардани қабули ДЗС - ро талаб кунад, агар:
 - табиби оилавӣ пас аз андешидани чорабиниҳои мувофиқ барои рафъи аксуламалҳои номатлуб ба он ноил намегардад.

Табиби оилавӣ, илова бар ин, дар доираи идоракунии ҳолатҳо, пурсиши ҳармоҳаи беморони силро бо истифода аз ҳамаҷон саволнома мегузаронад (Замимаи №5 ба дастур).

Агар бемор аксуламалеро, ки ба рӯйхат дохил нашудааст, қайд карда бошад, пас барои ҳалли масъалаи муоина ва бартарафкунӣ ба табиби оилавӣ равон кардан лозим аст.

Дастур барои пур кардани қисми 5 -и корт

Дар сутуни 5.1. "Таъсири номатлуб ба ДЗС" натиҷаи пурсиширо бо аломати "✓" қайд кунед. Дар сутуни 5.3. чораҳои андешидашударо барои рафъи таъсири номатлуб бо аломати "✓" қайд кардан лозим аст.

Саволномаи пуркардашударо ба варақаи "Барои саволномаҳои пуркардашуда оид ба таъсири номатлуб" часпонед.

Қисми 6. "Мониторинги самаранокии табобат"

Дар сутунҳои мувофиқи рӯйхати таҳқиқоти лабораторӣ ва клиникӣ санаҳои ба нақша гирифташудаи ин таҳқиқотҳоро нишон додан зарур аст. Санаи муоина бояд бо бемор муҳокима карда шавад. Натиҷаҳои таҳқиқоти мувофиқ бояд ба варақи 6в "Барои натиҷаҳои таҳқиқоти клиникӣ ва лабораторӣ" часпонида шаванд.

Қисми 7. «Рӯйхати шахсони муоинашуда, ки бо беморони сил дар тамос буданд. Кортҳои инфиродии тамосҳои сил»

Қисми мазкур мутобиқи Дастур оид ба пайгирии шахсони бо беморони сил дар тамосбуда, ки бо фармони № 370 аз 28 майи соли 2019 тасдиқ шудааст, амалӣ карда мешавад.

Дар корт рӯйхати шахсони дартамосбуда аз атрофиёни бемори сил, ки бояд аз муоина гузаранд, аз Дафтари қайди чорабиниҳои бо мақсади ташхис ва табобати пешгирикунандаи сирояти ниҳонии сил гузаронидашуда ва кортҳои инфиродии дартамосбудагон часпонида мешавад.

Табиби оилавӣ пас аз гузаронидани чораҳои мувофиқ барои муоинаи шахсони дартамосбуда, дар корти амбулаторӣ натиҷаҳоро сабт мекунад.

РӯЗНОМА²⁵

Табиби оилавӣ бояд дар як моҳ як маротиба дар доираи идоракунии ҳолатҳо (ИҲ) бо бемор мулоқот кунад. Аз рӯзи қабул сар карда рӯзномаро пур кардан лозим аст. Шикоятҳоро нишон диҳед, агар онҳо аломатҳои марбут ба сил дошта бошанд ва боаломати "v" ишора кунед. Ҳолати объективи беморро кӯтоҳ тавсиф кунед. Дар охири муоина ҳатман хулоса нависед, масалан: Шикоятҳои махсус вучуд надорад, реҷаи таъиншудаи ДЗС давом дорад. Қабули навбатӣ пас аз як моҳ. Хулоса дар асоси ҳолати дахлдори бемор дар вақти қабул, вақте ки муоина аз ҷониби табиби оилавӣ гузаронида мешавад, навишта мешавад.

Як варақи "Рӯзнома" барои 2 моҳ пешбинӣ шудааст.

²⁴ Намунаи бурдани Рӯзнома дар Модули омӯзишӣ оид ба идоракунии ҳолатҳои БС, Душанбе, 2021 нишон дода шудааст

Базовый опросник «Оценка приверженности пациента к лечению»

Сана _____ Пурсишро кӣ гузаронд _____ Н.Н. бемор _____	Шахси намунаро пуркунанда	
	Силшинос	
<p>Чавобҳо барои банақшагирии чорабиниҳо истифода бурда мешаванд, то ки ба бемор барои риояи реҷаи табобат аз рӯи тартиби муқарраршуда кӯмак карда шавад. Дар ҳолате, ки бемор ба ягон савол чавоб додан намехоҳад, мақбур накунед, ба дигар савол гузаред. Ташаккур!</p>		
МАЪЛУМОТНОКИИ БЕМОР		
Саволҳо	Ҳа	Не
1. Оё бемор омода аст, ки ҳамаи доруҳои барои табобат таъиншударо қабул кунад?		
2. Оё бемор ба самаранокии табобат боварӣ дорад?		
3. Оё бемор медонад, ки агар дар қабули доруҳо ба танаффус роҳ диҳад, ба доруҳо устуворӣ пайдо мешавад?		
МОНЕЪАҲОИ ЭҶТИМОЛИИ ИҶТИМОӢ		
1. Оё дастгирии наздикон ва аъзоёни оила ба бемор дар давоми табобат вучуд дорад?		
2. Оё бемор аз тарафи атрофиён, аъзоёни оила ва дӯстон ягон муносибати манфӣ (тамғанокӣ/таъъиз) ҳи с мекунад?		
3. Оё бемор ба наздикӣ ба муҳочирати меҳнатӣ рафтанро ба нақша нагирифтааст (дар давоми сол)?		
ҲОЛАТИ РАВОНИИ БЕМОР (PQ9)		
1. Оё дар бемор дар давоми рӯз, қариб ҳар рӯз рӯҳафтадагӣ дида мешавад?		
2. Оё шумо дар давоми қисми зиёди рӯз, қариб ҳар рӯз тарки шодӣ ва таваҷҷӯҳ ба ҳама чизро эҳсос мекунед?		
МЕЪЁРҲОИ МУВОФИҚАТ БА ТВ (VST)		
1. Синусоли бемор аз 18 сола боло		
2. Оё бемор малакаҳои истифодаи гачетҳо (смартфонҳо, планшетҳо ва дигарҳо) дорад?		
3. Оё бемор ба интернет дастрасӣ дорад?		
4. Оё ризоияти огоҳонаи бемор барои иштирок дар табобати видеоӣ (ТВ) дорад?		
5. Қабули табобат дар шароити амбулаторӣ ва доштани иродатмандӣ ба табобат		
ОДАТҲОИ ЗАРАРНОК		
Мавҷудияти одатҳои зарарнок, ки ба иродатмандии табобат таъсир расонда метавонанд (алкоголмаводи нашъдор ва дигарҳо)		

Саволномаи №2 «Сабабҳои иродатмандии пасти бемор ба табобат»

Сана _____
 НН бемор _____
 Пур кард табиб: _____

Лутфан сабаби тарк кардани қабули доруро бо аломати «√» ишора кунед	(√)
САБАБҲОИ ТАШКИЛӢ	
1. Мушкилоти дастрасии хизматрасониҳои тиббӣ (масофаи дур то МТП, аз ҳад зиёд банд будани кормандони тиб /дар минтақа/дар ҷояш нест,	☐
2. Дар дигар корҳо банд буд/аз ҳад зиёд банд будан бо корҳои хона	☐
3. Фаромуш кардам	☐
4. Дар речаи ҳаррӯза тағйирот ба амал омад / корҳои ғайриҷашмдошт пайдо шуданд	☐
5. Доруҳо тамои шуданд	☐
САБАБҲОИ БА ИТТИЛОӢ ДАР БОРАИ БЕМОРИ, ТАБОБАТ АЛОҚАМАНД	
1. Хоҳиш надоштани беморон ба таблиғи истеъмоли доруҳо, ташриф ба муассисаи тиббӣ	☐
2. Тарси пайдо шудани таъсироти номатлуб	☐
3. Доруворӣ захрнок / зараровар ба назар мерасид	☐
4. Бо сабабҳои эътиқоди динӣ қабул кардан намехостам	☐
5. Ман худро хуб ҳис мекардам ва ҳисоб кардам, ки ба давом додани истеъмоли доруҳо ҳоҷат нест	☐
МУШКИЛОТИ ОИЛАВӢ	
1. Набудани вақт барои ташриф овардан ба муассисаи тиббӣ ва қабули табобат бо сабаби тақсими нодурусти ӯҳдадорихо ва сарборӣ дар оила	☐
2. Тамғанокӣ ва таъйиз дар дохили оила	с
3. Доштани кӯдакони хурдсоли бе дастгирӣ ва нигоҳубини онҳо	☐
4. Зухури хушунати хонаводагӣ дар оилаи бемор (равонӣ, ҷисмонӣ, иқтисодӣ)	☐
АКСУЛАМАЛҲОИ НОМАТЛУБ	
1. Бад шудани ҳолат пас аз қабули доруҳо	☐
2. Таъсироти номатлуб бо сабаби қабули ҳабаҳо бе риояи шароитҳои зарурӣ (бо хурок, дар шиками гурусна ва ба монанди инҳо)	☐
САБАБҲОИ ИҶТИМОӢ	
1. Мушкилоте, ки аз тағйирёбии рафтор бар асари истеъмоли машрубот / маводи муҳаддир ба вучуд меоянд	☐
МУШКИЛОТИ РАВОНӢ (изтироб, депрессия)	
1. Камшавии вази ё зиёдшавии он мушоҳида мешавад	☐
2. Аз беҳобӣ ё хоболудӣ азият мекашад	☐
3. Ҳаяҷон ё қарахтӣ дида карда мешавад	☐
4. Хастагӣ, норасоии энергия ё беқувватӣ	☐
5. Эҳсоси беарзишӣ, эҳсосоти беадолатонаи гунаҳкорӣ (худбаҳодиҳии паст)	☐
6. Пастшавии диққат ва ҷамъкунии фикрҳо, ба як қарори қатъӣ омада натавони-стан	☐
7. Андешаҳои такроршаванда дар бораи марг, худкушӣ	☐

Саволномаи №3 «Баҳодиҳии эҳтиёҷоти бемори сил ба кӯмаки иҷтимоӣ»

Сана _____
 НН бемор _____

Меъёрҳо ☐	☐ хуранда дорад (чанд нафар _____, кадом синусол _____) ☐ бемор - муҳочир ☐ бемор манбаи даромад надорад ☐ БҶМЗ, ҷои қайд надорад ☐ Имконияти хуроки пуларзиш надорад ☐ бемор – шахси аз маҳбас озодшуда мебошад ☐ шахси истифодабарандаи маводҳои нашъадори тазриқӣ (ИМТ) ☐ вобастагӣ аз машрубот ☐ ба муассисаи тиббӣ бе ҷамроҳӣ рафта наметавонад ☐ ба муҳочирати меҳнатӣ рафтанро ба нақша гирифтааст ☐ бемор нисбати масъалаҳои саломатии худ қобилият надорад ☐ ШВЗ ☐ дигар _____
Хулосаи баҳодиҳӣ	☐ эҳтиёҷ надорад ☐ эҳтиёҷ дорад
Категорияи дастгирии иҷтимоӣ	☐ бастаҳои ғизой ☐ харҷи роҳкиро ☐ мусоидат барои гирифтани хизматрасонии тиббӣ ☐ хизматҳо оид ба дастгирии иҷтимоӣ ☐ ҷои зисти муваққатӣ ☐ машварати ҳуқуқӣ ☐ барқарор кардани ҳуҷҷатҳо ☐ имтиёзҳо барои пардохти хизматрасониҳои коммуналӣ/озодкунӣ ☐ аз пардохт ☐ озодкунӣ аз андоз ☐ кӯмак дар корҳои маишӣ ☐ дигарҳо (қайд кунед) _____

е

Саволномаи №4 «Дараҷаи изтироб ва депрессия»

Ин саволнома барои фаҳмидани он, ки бемор худашро чӣ тавр ҳис мекунад, таҳия карда шудааст. Бемор бояд яққоя бо духтур ин саволномаро пур кунад.

Сана _____
 НН бемор _____

<p>Ман ҳисси фишор дорам, худро нороҳат ҳис мекунам</p> <p>☐ 3 ҳама вақт ☐ 2 аксар вақт ☐ 1 гоҳ - гоҳ ☐ 0 умуман ҳис намекунам</p>	<p>Д. Ба назарам чунин менамояд, ки ман ҳама корро хеле оҳиста мекунам</p> <p>☐ 3 қариб ҳама вақт ☐ 2 аксар вақт ☐ 1 баъзан ☐ 0 умуман не</p>
<p>Т. Ман фишори дохилӣ ё ларзиширо ҳис мекунам</p> <p>☐ 0 умуман ҳис намекунам ☐ 1 баъзан ☐ 2 аксар вақт ☐ 3 зуд-зуд</p>	<p>Д. Он чизе, ки ба ман лаззати бузург мебахшид, ҳоло низ ҳамин эҳсосро мебахшад</p> <p>☐ 0 бешубҳа чунин аст ☐ 1 эҳтимол ҳамин тавр ☐ 2 ба андозаи хеле кам чунин аст ☐ 3 ин умуман чунин нест</p>
<p>Т. Ман эҳсоси тарс дорам, чунин ба назар мерасад, ки як чизи даҳшатноке рӯй медиҳад</p> <p>☐ 3 бешубҳа ин чунин аст ва тарс хеле сахт аст ☐ 2 ҳа, ҳамин хел, вале тарс он қадар сахт нест ☐ 1 баъзан, вале ин маро нороҳат намекунад ☐ 0 умуман эҳсос намекунам</p>	<p>Д. Ман ба намуди зоҳирии худ аҳамият намедиҳам</p> <p>☐ 3 бешубҳа, ҳамин тавр лозим аст ☐ 2 Ман барои он вақти зиёд сарф намекунам ☐ 1 мумкин чунин бошад, ман ба ин кам аҳамият меодагӣ шудаам ☐ 0 Ман мисли пештара ба худам аҳамият медиҳам</p>
<p>Т. Ман эҳсоси нооромӣ дорам, гуё, ки ман бояд доимо ҳаракат кунам</p> <p>☐ 3 бешубҳа, чунин аст ☐ 2 эҳтимол, чунин аст ☐ 1 то андозае ҳамин тавр аст ☐ 0 умуман эҳсос намекунам</p>	<p>Д. Ман метавонам дар ин ё он ҳодиса ханда кунам ва чизҳои хандоварро бубинам.</p> <p>☐ 3 бешубҳа, чунин аст ☐ 2 эҳтимол, чунин аст ☐ 1 то андозае ҳамин тавр аст ☐ 0 умуман қодир нестам</p>
<p>Т. Андешаҳои ноором дар сарам чарх мезананд</p> <p>☐ 3 доимӣ ☐ 2 қисми бештари вақт ☐ 1 гоҳ-гоҳ ва на он қадар зуд-зуд ☐ 0 баъзан вақт</p>	<p>Т. Андешаҳои ноором дар сарам чарх мезананд</p> <p>☐ 3 доимӣ ☐ 2 қисми бештари вақт ☐ 1 гоҳ-гоҳ ва на он қадар зуд-зуд ☐ 0 баъзан вақт</p>
<p>Т. Дар ман ногаҳон эҳсоси воҳима пайдо мешавад</p> <p>☐ 3 аксар вақт ☐ 2 хеле зуд-зуд ☐ 1 на он қадар зуд-зуд ☐ 0 умуман намешавад</p>	<p>Д. Ман худро хушҳол ҳис мекунам</p> <p>☐ 3 умуман эҳсос намекунам ☐ 2 хеле кам ☐ 1 баъзан ☐ 0 қариб ҳама вақт</p>
<p>Т. Ман метавонам ба осонӣ нишинам ва истироҳат кунам</p> <p>☐ 0 бешубҳа, чунин аст ☐ 1 эҳтимол, чунин аст ☐ 2 гоҳ-гоҳ ҳамин тавр аст ☐ 3 тамоман наметавонам</p>	<p>Д. Ман метавонам аз китоби хуб, барномаи радиой ё телевизионӣ лаззат барам</p> <p>☐ 0 аксар вақт ☐ 1 баъзан ☐ 2 кам ☐ 3 хеле кам</p>

*Т- изтироб, Д- депрессия

Чамъи холҳо аз рӯи шкалаи изтироб: _____

Чамъи холҳо аз рӯи шкалаи депрессия: _____

Саволномаи №5 «Аксуламалҳои номатлуб аз қабули доруҳои зиддисилӣ»

ДАСТУР: лутфан, ҳангоми ҷавоби мусбӣ бо аломати «√» ишора кунед.

Оё беморро ягон нишонаҳои дар зер номбаршуда ҳангоми қабули доруҳо ташвиш медиҳад?	
1.	Дарди миёнаи меъда, дилбеҳузурӣ ё қайқунӣ як маротиба
2.	Камшавии иштиҳо
3.	Сардард, сарчархзанӣ
4.	Бехобӣ ё баръакс, хоболудӣ
5.	Карахтшавӣ ва сихзанӣ дар ангуштони панҷаи даст ва пойҳо ё дард
6.	Аксуламалҳои аллергӣ (доначаҳо, хориш, атсазании бардавом, маҳкамшавии бинӣ, хоболудӣ ва ба монанди инҳо)
7.	Зардшавии пуст, торикшавии ранги пешоб, беранг шудани наҷосат
	Оё дар шумо депрессия вучуд дорад (ҳисси изтироб, ноумедӣ, хастагии до-имӣ, паст шудани худбаҳодиҳӣ, бепарвоӣ ба зиндагии атроф, канорагирӣ аз тамос бо одамони собиқ)
8.	Тапиши саҳти дил, ҳис кардани фишор дар паси устухони сина, бо арақи сард, ҳолати ногаҳонии беҳушӣ.
9.	Дигарҳо (қайд кунед)

Саволномаи №6 «Мониторинги самаранокии таобат»

ДАСТУР: лутфан, ҳангоми ҷавоби мусбӣ бо аломати «√» ишора кунед.

Меъёрҳои асосии арзёбии самаранокии таобат		
1.	Конверсияи микроскопияи балғам ва кишт ба даст омад:	
	Дар 2-юм моҳи таобат	
	Дар охири 4 моҳи таобат	
	Дар охири марҳилаи шиддатнок	
	Ба даст наомад	
	Номаълум	
2.	Динамикаи рентгенографии узвҳои қафаси сина	
	Мусбӣ	
	Манфӣ	
	Беҳбудӣ нест	
3.	Динамикаи вазн	
	Зиёдшавии вазн	
	Камшавӣ	
	Бе тағйирот	
4.	Шикоятҳо ва ҳолати умумӣ	
	Боқӣ мемонад	
	Беҳбудӣ	
	Бе тағйирот	

Нақшаи инфиродии ҳамроҳӣ намудани бемори сил

(Ному насаб)

Ном ва насаби шахси пуркунанда (кейс-менечер) _____

Санаи оғоз _____

Марҳилаи I. Гузоштани ташхиси бемории сил ва диспансеризатсияи бемор

Марҳилаи аввал бо гирифтани бемор ба қайди диспансерӣ ба анҷом мерасад

Амалҳое, ки бояд иҷро карда шаванд	Ҷои қабули хизмати мушаххас (номи муассисаи тиббӣ, мутахассис, масалан силшинос, маркази БПНМ ё дигар хизматҳоро нишон дода шавад)	Санаи ба нақша гирифташудаи қабули хизмат	Санаи назорат	Оё натиҷа ба даст омадааст. "Ҳа" ё "Не" -ро қайд кунед	Вақте, ки (бо соатҳо) барои амал сарф карда шудааст	Сабабҳои ноил нашудан ба натиҷа (нагирифтани хизмат аз ҷониби муштарӣ)

НН кейс-менеджер

Сана _____

Имзо _____

НН бемор

Сана _____

Имзо _____

Марҳилаи II. Гузаштани муоинаи тиббӣ, муоина ва табобати бемории сил аз рӯи речәи таъиншуда

Марҳилаи дуум бо таъин намудани ДЗС ба бемор ба анҷом мерасад

Амалҳое, ки бояд иҷро карда шаванд	Ҷои қабули хизмати мушаххас (номи муассисаи тиббӣ, мутахассис, масалан силшинос, маркази БПНМ ё дигар хизматҳоро нишон дода шавад)	Санаи ба нақша гирифташудаи қабули хизмат	Санаи назорат	Оё натиҷа ба даст омадааст. "Ҳа" ё "Не" -ро қайд кунед	Вақте, ки (бо соатҳо) барои амал сарф карда шудааст	Сабабҳои ноил нашудан ба натиҷа (нагирифтани хизмат аз ҷониби муштарӣ)

НН кейс-менечер

Сана _____

Имзо _____

НН бемор

Сана _____

Имзо _____

Марҳилаи III. Риояи речаи табобат

Марҳилаи сеюм бо хулосаи натиҷагирии табобат ва анҷоми табобат ба поён мерасад

Амалҳое, ки бояд иҷро карда шаванд	Ҷои қабули хизмати мушаххас (номи муассисаи тиббӣ, мутахассис, масалан силшинос, маркази БПНМ ё дигар хизматҳоро нишон дода шавад)	Санаи ба нақша гирифташудаи қабули хизмат	Санаи назорат	Оё натиҷа ба даст омадааст. "Ҳа" ё "Не" -ро қайд кунед	Вақте, ки (бо соатҳо) барои амал сарф карда шудааст	Сабабҳои ноил нашудан ба натиҷа (нагирифтани хизмат аз ҷониби муштарӣ)

НН кейс-менечер

Сана _____

Имзо _____

НН бемор

Сана _____

Имзо _____

Марҳилаи IV. Амалҳои ба анҷом барои тадричан хотима додани дастгирии муштарӣ

Дар ин қисми нақша бояд амалҳои ба анҷом расонидани таърифи қайд карда шаванд.

Инчунин дар инҷо вохурӣ бо табибон, хешовандон, бо одамоне, ки беморро баъди онҳо, ки кейс-менеджер дастгирии беморро ба анҷом мерасонад, беморро дастгирӣ карда метавонанд, қайд карда мешавад.

Амалҳои, ки бояд иҷро карда шаванд	Ҷои қабули хизмати мушаххас (номи муассисаи тиббӣ, мутахассис, масалан силшинос, маркази БПНМ ё дигар хизматҳои нишон дода шаванд)	Санаи ба нақша гирифташудаи қабули хизмат	Санаи назорат	Оё натиҷа ба даст омадааст. "Ҳа" ё "Не" -ро қайд кунед	Вақте, ки (бо соатҳо) барои амал сарф карда шудааст	Сабабҳои ноил нашудан ба натиҷа (нагирифтани хизмат аз ҷониби муштарӣ)

НН кейс-менеджер

Сана _____

Имзо _____

НН бемор

Сана _____

Имзо _____

Ризоияти огоҳонаи беморон барои дохил шудан ба барномаи идоракунии ҳолат

(Ин варақа аз тарафи худи бемор пур карда мешавад ва дар ҷузвдони кейс-менечер, аз ҷумла ариза оид ба қабули кӯмаки хайрия, амалҳо оид ба иттилооти махфӣ ва розигии огоҳона барои коркарди маълумоти шахсӣ нигоҳ дошта мешавад)

Ман, _____, бо ин ҳуҷҷат, хоҳиши худро барои иштирок дар лоиҳаи дастгирии табобати зиддисилӣ ва қабули хизматрасониҳо дар ҳама марҳилаҳои хизматрасониҳо ба зидди бемории сил: дарёфт, ташхис ва табобати бемории сил изҳор менамоем.

Ман медонам, ки кормандони тиб ва дигар шахсоне, ки вобаста ба иҷроиши вазифаҳои касбӣ ё хизматӣ аз бемории ман, муоинаи тиббӣ, муоина ва натиҷаҳои онҳо, ҷанбаҳои интимӣ ва оилавии ҳаёти ман хабардор шудаанд, ҳуқуқи ифшо карданро ба истиснои ҳолатҳои пешбининамудаи қонун, надоранд. Илова бар ин, ман медонам, ки чунин маълумот махфӣ аст, яъне бидуни ризоияти ман ҷамъоварӣ, нигоҳдорӣ, истифода ва паҳн кардани он мумкин нест.

Ман бо ин розигии огоҳонаи огоҳона ва боидроконаи худро барои ҷамъоварӣ, нигоҳдорӣ ва истифодаи маълумоти махфии дар боло зикршуда ба дигар кормандони соҳаи тандурустӣ, кормандони соҳаи иҷтимоӣ, кормандони муассисаҳои зиддисилӣ, ташкилотҳои хизматрасонии ВНМО, созмонҳои ғайридавлатӣ ва дигар шахсони ҳуқуқӣ ва воқеии барои расонидани хизматҳо ба ман ва расонидани дастгирӣ ва кӯмаки ҳамаҷониба ҷалбшаванда медиҳам.

Ман ҳамаи ҳуқуқҳое, ки Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи ҳифзи маълумоти шахсӣ"²⁶ ба ман додааст, доништа ва фаҳмида, бо ин розигии худро барои коркарди маълумоти шахсии худ медиҳам (ҳама гуна амал ё маҷмӯи амалҳо, ба монанди ҷамъоварӣ, бақайдгирӣ, ҷамъшавӣ, нигоҳдорӣ, мутобиқшавӣ, тағйир додан, навсозӣ, истифода ва паҳн кардан (фурӯш, интиқол), бешахсияткунӣ, нест кардани маълумоти шахсӣ, аз ҷумла бо истифода аз системаҳои иттилоотӣ (автоматӣ) бо мақсади муайян кардани ташхиси ман, табобат ва гирифтани дастгирии ҳамаҷониба ва кӯмак, гузаронидани таҳлил ва таҳқиқот барои банақшагирии барномаҳои ҷимояи аҳоли аз бемории сил розигии худро медиҳам.

Сана _____

Имзо _____

²⁶ Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 03.08.2018 таҳти № 1537 «Оид ба ҳифзи маълумотҳои шахсӣ».

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

Маводи мазкур бо қўмаки мардуми Амрико, ки тавассути Агенсии ИМА оид ба рушди байналмилалӣ (USAID) расонида мешавад, имконпазир гардид. Abt Associates барои мазмун ва мундариҷаи мавод ҷавобгар аст ва шарт нест, ки ин мақоми USAID ва ё Ҳукумати ИМА-ро инъикос намояд.